

ΚΟΛΛΕΚΤΙΒΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΥΤΟΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΣΤΗΝ ΙΣΠΑΝΙΑ 1936 – 1939

Ρουγκουστίν Σούχου

«Ένας ατόπητης μάρτυρας μιλάει
για το σημαντικότερο κοινωνικό
πείραμα του 20^{ου} αιώνα

 ΕΠΙΚΟΥΡΟΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΕΠΙΚΟΤΡΟΣ»
ΘΕΩΡΗΤΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ 8
ΑΥΤΟΚΟΤΕΤΗ ΣΟΥΧΤ: ΚΟΛΛΕΚΤΙΒΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΥΤΟΔΙΑ-
ΧΕΙΡΙΣΗ ΣΤΗΝ ΙΣΠΑΝΙΑ 1986 - 1989.

ΑΘΗΝΑ 1978

ΑΟΥΓΚΟΥΣΤΙΝ ΣΟΥΧΥ

**ΚΟΛΛΕΚΤΙΒΙΣΜΟΣ
ΚΑΙ ΑΥΤΟΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ
ΣΤΗΝ ΙΣΠΑΝΙΑ 1936-1939**

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ
Γιώργου Βαμβαλή

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΠΙΚΟΥΡΟΣ ΑΘΗΝΑ

Ἡ μετάφραση ἔγινε ἀπὸ τὰ Γερμανικά: Augustin Souchy, Anarcho-Syndikalisten ueber Buergerkrieg und Revolution in Spanien.

© ΕΠΙΚΟΤΡΟΣ, ΑΘΗΝΑ 1975

Στοιχειοθετήθηκε καὶ τυπώθηκε στὴν Ἀθήνα τὸν Σεπτέμβριο τοῦ 1975 στὸ τυπογραφεῖο Κ. ΜΠΑΜΠΙΑΗ — Ε. ΜΠΑΡΜΠΗ (Γεραλίου 24, τηλ. 540.888) γιὰ λογαριασμὸ τῶν ἐκδόσεων ΕΠΙΚΟΤΡΟΣ (Φυλῆς 48, Ἀθήναι 104, τηλ. 8219780).

Ἐκδόσεις «ΕΠΙΚΟΤΡΟΣ», Φυλῆς 48,
Ἀθήναι 104, τηλ. 8219780

«EPICOUROS» Publications, 43, Phylis St.,
Athens 104, Greece — Tel. 8219780.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΕΚΔΟΤΗ

“Όταν τὸ Μάρτιο τοῦ 1975 ἐξέδωσα τὸ βιβλίο τοῦ Μιχαήλο Μάρκοβιτς «Αὐτοδιαχείριση», εἶχα ἤδη τὴν πεποίθησι πὼς δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι τὸ τελευταῖο πάνω στὸ τεράστιο θέμα τῆς αὐτοδιαχείρισης. “Όχι μόνο ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι ἦταν τὸ πρῶτο πὸ ἐκδιδόταν στὰ Ἑλληνικὰ πάνω σὲ αὐτὸ τὸ θέμα, ἀλλὰ γιατί καταλάβαινα πὼς τὸ καθαρά θεωρητικὸ κείμενο τοῦ Γιουγκοσλάβου φιλόσοφου, δὲν ἀρκοῦσε γιὰ νὰ ἐξαντλήσει πέρα γιὰ πέρα τὴ συζήτηση γι’ αὐτὸ τὸ πρόβλημα. Οἱ ἀντιδράσεις ἀπὸ τὸ ἀναγνωστικὸ κοινὸ ἦταν ἐνδεικτικὲς γιὰ τὸ κενὸ πὸ ὑπῆρχε πρὶν ἀπὸ τὴν ἔκδοσι τοῦ βιβλίου τοῦ Μάρκοβιτς καὶ γιὰ τὸ νέο πὸ δημιουργοῦσε αὐτὴ ἀκριθῶς ἡ ἔκδοσι: Πὼς εἶναι δυνατὴ στὴν πράξι ἡ αὐτοδιαχείρισι; Πὼς ἔχει γίνεϊ ἀκριθῶς στὴ Γιουγκοσλαβία; Πὸ ἄλλοῦ ἔχει ἐφαρμοστεῖ; Πὼς; Πότε; “Όλο ἐρωτήματα.

Προβαίνοντας τώρα στὴν ἔκδοσι ἐκείνων τῶν ἐντυπώσεων τοῦ Ἄουγκουστίν Σούχου, πὸ ἀφοροῦν ἀποκλειστικὰ τὸν κολλεκτιβισμό καὶ τὴν αὐτοδιαχείρισι στὴν Ἰσπανία στὴ διάρκεια τῆς ταραγμένης ἐποχῆς τοῦ ἐμφύλιου πολέμου ἀπὸ τὸ 1936 μέχρι τὸ 1939, νομίζω πὼς ἀνταποκρίνομαι περισσότερο στὴν ἀπαίτησι γιὰ τεκμηρίωσι τῆς ἐμπρακτικῆς ἐφαρμογῆς τῆς αὐτοδιαχείρισης, γιὰ λόγους πὸ προκύπτουν ἀπὸ τὴν ἴδια τὴν ἱστορικὴ ἐξέλιξι. Πρῶτον, γιατί ἡ αὐτοδιαχείρισι ἐφαρμόστηκε γιὰ πρώτη φορὰ στὴν Ἰσπανία, καὶ δεῦτερον, γιατί ἐκεῖ ἐφαρμόστηκε στὴν τελειότερη μέχρι σήμερα μορφή της.

Τὸ κείμενο τοῦ Ἄουγκουστίν Σούχου εἶναι ἀνεκτίμητης ἀξίας ντοκουμέντο γιὰ τὴν ἱστορικὴ περίσση μιᾶς σημαντικώτατης πτυχῆς τοῦ ἱσπανικοῦ ἐμφύλιου πολέμου: τῆς τιτάνιας προσπάθειας τῆς ἄκρας ἱσπανικῆς Ἀριστερᾶς νὰ συνδυάσει τὸν ἀγῶνα ἐνάντια στὸ φασισμό μὲ βαθιὰ καὶ ριζικὴ κοινωνικὴ ἀλλαγὴ. Ὁ ἀγῶνας αὐτὸς κράτησε στὴν ἀνώτατη ζέση του τρία περίπου χρόνια: Ἄπὸ τὶς 19 Ἰουλίου 1936, τὴ μέρα πὸ φάνηκε πὼς κατατροπώθηκε τὸ πραξικόπημα τῶν φασιστῶν στρατηγῶν στὶς 17 καὶ 18 Ἰουλίου, μέχρι τὶς 2 Ἀπριλίου 1939, πὸ ὁ στρατηγὸς Φράν-

κο κήρυξε, νικητής, τὸ τέλος τοῦ ἐμφύλιου πολέμου. Ἡ
ἡμέρα αὐτὴ ἦταν καὶ τὸ τέλος τῆς Ἰσπανικῆς Δημοκρα-
τίας, πὸ εἶχε ἀνακηρυχθεῖ τὸ 1931.

Ὁ Ἄουγκουστίν Σούχου, ἐκδότης φιλελεύθερων - κομμου-
νιστικῶν περιοδικῶν στὴ Γερμανία τὴν ἐποχὴ τῆς Δημοκρα-
τίας τῆς Βαϊμάρης, ἔδρασε, πολεμώντας καὶ γράφοντας,
στὸ πλευρὸ τῶν Ἰσπανῶν ἀναρχοσυνδικαλιστῶν κατὰ τὴ
διάρκεια τοῦ ἐμφύλιου πολέμου.

Γιώργος Βαμβαλῆς

Ἡ κοινωνικὴ ἐπανάσταση

Τὸ παλιὸ γχορεμίζεται, ὁ καιρὸς ἀλλάζει
καὶ νέα ζωὴ φυτρώνει ἀπ' τὰ ἐρείπια.

Σίλλεσ

Θὰ ἦταν ὑπερβολὴ νὰ ἰσχυριστοῦμε πὼς ὁ σοσιαλισμὸς λύνει
ὄλα τὰ προβλήματα τῆς ἀνθρωπότητας. Ἡ ἀνθρωπότητα
πάντως θὰ ἔκανε ἓνα τεράστιο ἄλμα προόδου, ἀν οἱ κοινω-
νικοὶ θεσμοὶ ἐξασφάλιζαν σὲ ὄλους τοὺς ἀνθρώπους εὐη-
μερία, δικαιοσύνη καὶ ἐλευθερία καὶ στοὺς λαοὺς ἰσοτιμία
καὶ εἰρήνη. Καὶ τοῦτο μπορεῖ νὰ γίνῃ μὲ τὸν σοσιαλισμὸ.

Στὸ σοσιαλιστικὸ ἐργατικὸ κίνημα, ἡ ἐπίδραση τοῦ ὁ-
ποίου ἀξήθησε βαθμιαία ἀπὸ τὶς ἀρχές αὐτοῦ τοῦ αἰῶνα
σὲ ὄλες τὶς χῶρες, ὑπάρχουν δύο κύριες κατευθύνσεις: ὁ
κρατικὸς σοσιαλισμὸς καὶ ὁ φιλελεύθερος σοσιαλισμὸς. Ὁ-
λες οἱ ἄλλες τάσεις μποροῦν νὰ προσαρτηθοῦν σὲ αὐτὰ τὰ
δύο ρεύματα.

Στὸν κρατικὸ σοσιαλισμὸ ὑπάρχει μιὰ ἐπαναστατικὴ καὶ
δικτατορικὴ καὶ μιὰ μεταρρυθμιστικὴ κατεύθυνση. Ἐπανα-
στατικὴ καὶ δικτατορικὴ εἶναι ἡ Σοβιετικὴ Ρωσία. Τὸ Ἰ-
δίο καὶ οἱ χῶρες τοῦ ἀνατολικοῦ μπλόκ. Μεταρρυθμιστικὸς
καὶ δημοκρατικὸς εἶναι ὁ σοσιαλισμὸς στὴ Σκανδιναβία,
στὴν Ἀγγλία, στὴ Γαλλία καὶ στὶς ἄλλες δυτικὲς χῶρες.

Ὁ μπόλσεβικισμὸς καὶ ἡ σοσιαλδημοκρατία ἔχουν μιὰ
κοινὴ ἰδεολογικὴ πηγὴ στὸν μαρξισμὸ. Τόσο οἱ κομμουνι-
στὲς ὥσο καὶ οἱ σοσιαλδημοκράτες ἐπικαλοῦνται τὸν Κάρλ
Μάρξ καὶ τὶς θεωρίες του. Ἐπιδιώκουν τὴν κρατικοποίηση
τῶν ζωτικῶν βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων, ὥπως τῶν σιδη-
ροδρόμων, τῶν ἀνθρακωρυχείων καὶ τῶν μεταλλωρυχείων,
τῶν ἐπιχειρήσεων παραγωγῆς ἠλεκτρικοῦ ρεύματος, τῆς
ναυτιλίας, τῆς πολεμικῆς βιομηχανίας, τοῦ τραπεζιτικοῦ
καὶ πιστωτικοῦ συστήματος. Αὐτὸ τὸ πρόγραμμα κρατικο-
ποίησης ἔχει ἤδη ἐφαρμοστῆ ἀπόλυτα ἢ ἐν μέρει σὲ πολ-
λὲς χῶρες. Ἐξαιρεση ἀποτελοῦν οἱ Σουηδοὶ σοσιαλδημοκρά-
τες, οἱ ὁποῖοι μετὰ ἀπὸ εἴκοσι χρόνια πού θρίσκοντα: στὴν

έξουσία δὲν ἔχουν ἀκόμη ἐφαρμόσει καὶ οὐτε σκοπεύουν, ὅπως φαίνεται, νὰ ἐφαρμόσουν τὴν κρατικοποίηση. Γι' αὐτὸ δὲν μποροῦν νὰ θεωροῦνται μαρξιστές. Στὴν Ἀγγλία τὸ Ἐργατικὸ Κόμμα πραγματοποίησε τὴν ὑπόσχεσή του γιὰ κρατικοποίηση. Τὸ ἀγγλικὸ Ἐργατικὸ Κόμμα δὲν εἶναι δικτατορικόν. Οἱ ἐργάτες διατηροῦν ὅπως καὶ πρὶν τὸ δικαίωμα τῆς ἀπεργίας. Ἀπὸ τοὺς πολίτες δὲν ἀφαιρέθηκαν τὰ δικαιώματα καὶ οἱ ἐλευθερίες. Καὶ στὶς ἄλλες εὐρωπαϊκὲς χῶρες, ὅπου οἱ σοσιαλιστὲς ἀνέλαβαν τὴν ἐξουσία, οἱ δημοκρατικὲς καὶ φιλελεύθερες παραδόσεις συνέβαλλαν στὴ διατήρηση τῶν δικαιωμάτων καὶ τῶν ἐλευθεριῶν τῶν πολιτῶν. Στὴ Ρωσία δὲν ὑπῆρχε τέτοια παράδοση. Γι' αὐτὸ ὁ ρωσικὸς κομμουνισμὸς διαμορφώθηκε διαφορετικῶς.

Ἐναν ἐντελῶς διαφορετικὸ δρόμο *sui generis* ἀκολούθησε ὁ φιλελεύθερος σοσιαλισμὸς. Ἀναπτύχθηκε ἀπὸ τὴν μπακουινικὴ πτέρυγα τῆς Πρώτης Διεθνoῦς καὶ ἐνστερνίστηκε ἕνα μέρος ἀπὸ τὶς θεωρίες τοῦ Προυτὸν. Στὶς δεκαετίες τοῦ 60 καὶ τοῦ 70 τοῦ 19ου αἰῶνα ὁ φιλελεύθερος σοσιαλισμὸς εἶχε στὴν Ἑλβετία, στὴν Ἰταλία καὶ στὴ Γαλλία πολυάριθμους ὁπαδούς. Στὶς γερμανικὲς χῶρες δὲν ἀπόχτησε ἰδιαίτερη σημασία. Στὶς ἀρχὲς τοῦ 20οῦ αἰῶνα ὁ ἀναρχοσυνδικαλισμὸς ξαναζωντάνεψε στὴ Γαλλία. Βαθύτερες ρίζες εἶχε ἀπλώσει στὴν Ἰσπανία. Ἐμφανίστηκε στὴν ἀρχὴ ὡς ἀναρχισμὸς καὶ ἀργότερα ὡς ἀναρχοσυνδικαλισμὸς. Ἡ ἐπίδραση τοῦ Ἰσπανικοῦ ἀναρχισμοῦ ἔγινε αἰσθητὴ καὶ στὶς γραμμὲς τῶν Ἰσπανῶν σοσιαλδημοκρατῶν σὲ ὀρισμένους τοὺς ἐκφράσεις. Τὰ πολυάριθμα κοινωνικὰ ἐπαναστατικὰ πειράματα τοῦ Ἰσπανικοῦ προλεταριάτου ἐμφοροῦνται ἀπὸ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀναρχισμοῦ.

Τὸ ἐργατικὸ κίνημα ἔχει σὲ κάθε χῶρα τὸν ἰδιαίτερο χαρακτήρα του. Τὶς ἰσπανικὲς μορφὲς τοῦ κοινωνικοῦ κινήματος μποροῦμε νὰ τὶς συναντήσουμε μὲ κάποια παραλλαγή καὶ στὴ Λατινικὴ Ἀμερική. Μποροῦμε νὰ τὶς χαρακτηρίσουμε ὡς φιλελεύθερο σοσιαλισμὸ. Σὲ ἀντίθεση πρὸς τὸν μαρξιστικὸ σοσιαλισμὸ ὁ φιλελεύθερος σοσιαλισμὸς εἶναι ἐπαναστατικὸς χωρὶς νὰ εἶναι ταυτόχρονα δικτατορικὸς. Ὑ-

περασιζέται: τὴν ἐλευθερίαν καὶ κηρύσσει τὴν ἀνοχή. Ἄπορρίπτει τὴν ἐθνικοποίησην ἢ τὴν κρατικοποίησην τῶν μέσων παραγωγῆς καὶ ἀντιπαραθέτει τὴν κοινωνικοποίησην. Αὐτὲς τὲς ἔννοιαι δὲν πρέπει νὰ τὲς συγχέουμε. Μὲ τὴν κρατικοποίησην τὸ κράτος γίνεται ὁ νέος ἰδιοκτήτης καὶ τῆ διεύθυνση τῆς οἰκονομίας τὴν ἀναλαμβάνουν οἱ γραφειοκράται. Σύμφωνα μὲ τὸν φιλελεύθερο - σοσιαλιστικὸ ὀρισμὸν κράτος καὶ λαὸς δὲν εἶναι ταυτόσημα. Σὲ μιὰ φιλελεύθερη σοσιαλιστικὴ κοινωνία ἢ οἰκονομία διεύθунεται ἀπὸ συνδικάτα, συνεταιρισμοὺς κάθε εἶδους καὶ κοινότητες. Ἡ ἀτομικὴ ἰδιοκτησία πάνω στὰ μέσα παραγωγῆς καταργεῖται ὅπως καὶ στὸν κρατικὸ σοσιαλισμὸν, δὲν μετατρέπεται ὅμως σὲ κρατικὴν, ἀλλὰ σὲ κολλεκτιβικὴ ἢ κοινοτικὴ ἰδιοκτησία. Τὰ πολιτικὰ ὄργανα στὸν φιλελεύθερο σοσιαλισμὸν εἶναι οἱ κοινότητες ποὺ συμπύσσονται σὲ μικρότερες ἢ μεγαλύτερες ὁμοσπονδίες. Αὐτὲς οἱ ὁμοσπονδίες πρέπει νὰ καταλάβουν τὴ θέση τῶν σημερινῶν κρατῶν.

Αὐτὸν τὸν δρόμον τοῦ φιλελεύθερου σοσιαλισμοῦ ἀκολούθησε ὁ Ἰσπανικὸς ἀναρχοσυνδικαλισμὸς. Σὲ ὅλες τὲς περιοχὰς τῆς Ἰσπανίας, ὅπου μετὰ τὲς 19 Ἰουλίου 1936 κατεστάλη ἡ φασιστικὴ ἐξέγερση, πραγματοποιήθησαν περισσότερο ἢ λιγότερον ἀπόλυτα οἱ ἰδέαι τοῦ φιλελεύθερου σοσιαλισμοῦ. Τοῦτο ἦταν ἓνα κοινωνικὸ πείραμα μεγάλης σημασίας γιὰ τὸ μέλλον τοῦ σοσιαλισμοῦ.

Ἀπ' ὅλες τὲς κοινωνικὰς ἐπαναστάσεις τοῦ 20οῦ αἰῶνα ἡ κοινωνικὴ ἐπανάσταση στὴν Ἰσπανία ἦταν ἡ περισσότερο διαποτισμένη μὲ τὸ σοσιαλιστικὸ πνεῦμα. Δὲν ἀκολούθησε τὸ δρόμον τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου ὅπως στὴ Ρωσία, ἀλλὰ τὸ δρόμον τῆς ἐλευθερίας. Αὐτὸ εἶναι τὸ μεγάλο τῆς ἐπίτευμα. Στὴ Σοβιετικὴ Ἐνωση οἱ γραφειοκράται ἐξουσιάζουν τὰ μέσα παραγωγῆς καὶ τοὺς παραγωγοὺς ἀκόμη. Ὁ λαὸς εἶναι ὑποταγμένος στὸ πανίσχυρον σοβιετικὸν κράτος. Ἡ ἐλευθερία καταπιέζεται. Θὰ χρειαστεῖ μιὰ νέα ἐπανάσταση γιὰ νὰ ξανακερδίσει τὴν ἐλευθερίαν.

Στὴ γερμανικὴ ἐπανάσταση τοῦ 1918 οἱ σοσιαλδημοκρά-

τες δὲν τόλμησαν νὰ προχωρήσουν σὲ κοινωνικά πειράματα. Οἱ προνομιούχες τάξεις διατήρησαν τὰ προνόμιά τους. Οἱ μεγαλοκτηματίες παρέμειναν ἀπόλυτοι κύριοι τῶν κτημάτων τους. Ἡ ἐπίδραση τῆς τάξης τῶν στρατιωτικῶν συνεχίστηκε ἀδιάρρηκτη, οἱ ἰδιωτικὲς καπιταλιστικὲς ἐπιχειρήσεις καὶ ἐταιρεῖες ἐξουσίαζαν τὴν οἰκονομία.

Αὐτὰ τὰ παραδείγματα δείχνουν ὅτι οὔτε ὁ ἐπαναστατικὸς μαρξισμὸς ρωσικῆς προέλευσης οὔτε ὁ μετριοπαθὲς μαρξισμὸς τῆς γερμανικῆς σοσιαλδημοκρατίας ὡδήγηον στὴν ἐλευθερία, στὴν κοινωνικὴ δικαιοσύνη καὶ στὸν σοσιαλισμὸ.

Μιὰ ἄλλη πορεία μὲ ἐντελῶς διαφορετικὲς προοπτικὲς ἀκολούθησε ἡ ἰσπανικὴ ἐπανάσταση. Δὲν εἶναι ὑπερβολὴ νὰ χαρακτηρίσουμε τὴ διαδικασία τῆς κολλεκτιβοποίησης τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς στὴν Ἰσπανία ὡς τὸ σημαντικότερο κοινωνικὸ πείραμα τοῦ 20οῦ αἰῶνα. Δὲν ἦταν μιὰ ἐπανάσταση ἐκ τῶν ἄνω. Ὅλα ἔγιναν ἀπὸ κάτω, στὴν περιφέρεια, ἀπὸ τὸ λαό. Ὁργανώθηκε μιὰ νέα οἰκονομικὴ τάξη, ἡ ἀτομικὴ ἰδιοκτησία πάνω στὸ ἔδαφος καὶ στὰ μέσα παραγωγῆς καταργήθηκε. Στὴ θέση τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας μπῆκε ἡ κοινωνικὴ ἰδιοκτησία. Δὲν ὑπῆρχαν πιά κέρδη ἀπὸ ἰδιωτικὲς ἐπιχειρήσεις. Κύριος τῶν μέσων παραγωγῆς δὲν ἔγινε ἄλλως τὸ κράτος. Στὴν Ἰσπανία φάνηκε μὲ πρακτικὰ παραδείγματα ἡ διαφορὰ ἀνάμεσα στὸν κρατικὸ σοσιαλισμὸ καὶ στὸν φιλελεύθερο κολλεκτιβισμό.

Ἡ πορεία τῆς ἰσπανικῆς ἐπανάστασης εἶναι γοητευτικὴ. Ἡ κολλεκτιβοποίηση τοῦ ἐδάφους ἀπὸ τοὺς ἀγρότες, τῶν ἐργοστασίων καὶ τῶν ἐργαστηρίων ἀπὸ τοὺς ἐργάτες καὶ τοὺς τεχνικοὺς καὶ τῶν ἐμπορικῶν ἐπιχειρήσεων ἀπὸ τοὺς ὑπαλλήλους εἶχε ἐκπληκτικὰ ἀποτελέσματα. Ὁλόκληρος ὁ λαὸς πῆρε μέρος στὴ νέα οἰκονομικὴ ἀνοικοδόμηση. Οἱ ἐμπειρίες τῆς ἰσπανικῆς ἐπανάστασης, ἔχουν τεράστια σημασία γιὰ τὸ μέλλον τοῦ σοσιαλισμοῦ.¹

1. Ἡ κρίση μου γιὰ τὴν κολλεκτιβοποίηση στὴν Ἰσπανία στηρίζεται σὲ προσωπικὲς παρατηρήσεις μου. Ἀμέσως μετὰ τὴν κολλεκτιβοποίηση ἐπισκέφθηκα πολλὲς ἐπιχειρήσεις στὴ Μπαρτσελόνα γιὰ νὰ πληροφορηθῶ γιὰ τὸ χαρακτῆρα τῆς κολλεκτιβοποίησης. Ἀργότερα ταξίδεψα σὲ ἀγροτικὲς περιοχὲς. Ἡ

Οι εμπειρίες της Ισπανικής επανάστασης είναι διαφορετικές απ' αυτές της ρωσικής. Η Ρωσία ήταν η χώρα του τσαρισμού. Η δουλοκτησία καταργήθηκε στη Ρωσία μόλις στο τελευταίο τρίτο του 19ου αιώνα. Στη Ρωσία δεν εγκαθιδρύθηκε ποτέ η άστική δημοκρατία. Η χώρα βρέθηκε με ένα άλμα από την τσαρική απολυταρχία στον μπολσεβικικό ολοκληρωτισμό.

Η Ισπανία είναι μια δυτική χώρα. Ο Ισπανικός λαός στάθηκε παλαιότερα στην ευρωπαϊκή πρωτοπορία. Αγώνιστηκε επί αιώνες για τις πολιτικές ελευθερίες του και την κοινωνική δικαιοσύνη.

Οι λαοί της Ευρώπης και της Αμερικής μπορούν ίσως να διδαχτούν κάτι από τα κοινωνικά πειράματα κατά τη διάρκεια του Ισπανικού εμφύλιου πολέμου. Οι Ισπανοί είναι διαίσθητικοί, αναπτύσσουν πρωτοβουλίες και παίρνουν γρήγορα αποφάσεις. Αυτές ακριβώς οι ιδιότητες τους κάνουν κατάλληλους για δημιουργούς νέων μορφών ζωής. Ήδη ο πατέρας της εκκλησίας Αύγουστίνος είχε παρατηρήσει: ότι οι Ίβηρες διαθέτουν πρωτότυπη δημιουργικότητα.

Το εργατικό κίνημα των δυτικών χωρών μπορεί να ωφεληθεί από τις εμπειρίες της Ισπανικής επανάστασης περισσότερο παρά από τις εμπειρίες της Ανατολής.

Στη Ρωσία μια ομάδα από ενεργητικούς άνδρες έστησε με μια άμορφη μάζα μια ισχυρή κρατική εξουσία. Στην Ισπανία άτομιστές Λατίνοι δημιούργησαν από μέσους τους έναν δικό τους λαϊκό σοσιαλισμό.

Μετά την πάταξη της στρατιωτικής εξέγερσης έγινε μια

περιγραφή μου για τις συλλογικοποιήσεις στηρίζεται στις προσωπικές μου παρατηρήσεις και εμπειρίες.

Τό 1920 έμεινα για έξι μήνες στη Ρωσία. Και εκεί άσχημα προσεχτικά με τις επαναστατικές αλλαγές. Τις εντυπώσεις μου τις δημοσίευσα στις άρχές του 1921 σε ένα βιβλίο με τον τίτλο «Πώς ζει ο εργάτης και ο άγρότης στη Ρωσία». Η παραμονή μου στη Ρωσία, τό 1920, και στην Ισπανία κατά τη διάρκεια του εμφύλιου πολέμου από τό 1936 μέχρι τό 1939 μου έδωσε τη δυνατότητα να κάνω σύγκριση ανάμεσα στις δυο χώρες. Διαπίστωσα πως οι Ισπανοί άγρότες και εργάτες έμφοροσύνταν τό 1936 πιο πολύ από τους Ρώσους συναδέλφους τους τό 1920 από τό σοσιαλιστικό πνεύμα.

ἀνακατάταξη τῶν δυνάμεων. Ἀνάμεσα στοὺς ἐκπρόσωπους τῶν συνδικαλιστικῶν ὀργανώσεων καὶ τῆς ἰβηρικῆς-ἀναρχικῆς ἡμοσπονδίας ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος καὶ τὸν πρόεδρο τῆς Καταλωνίας, Κόμπανυς, ἀπὸ τὸ ἄλλο, ἔγινε μιὰ συζήτηση. Τὸ ἐρώτημα ἦταν: Τί κάνουμε τώρα; Ὁ πρόεδρος Κόμπανυς δήλωσε στοὺς ἀναρχοσυνδικαλιστές:

«Εἰστε οἱ κύριοι τῆς πόλης τῆς Μπαρτσελώνας καὶ ὀλόκληρης τῆς Καταλωνίας. Νικήσατε τοὺς φασίστες στρατιωτικούς. Ἐλπίζω πὼς δὲν ἔχετε ξεχάσει τὴ μικρὴ βοήθεια πού σᾶς πρόσφερε τὸ κόμμα μου καὶ ἡ καταλωνικὴ φρουρά. Νικήσατε, καὶ ὅλα τὰ ἔχετε κάτω ἀπὸ τὴν ἐξουσία σας. Ἄν δὲν με χρειάζεστε ἄλλο πιά, ἢ ἂν δὲν με θέλετε πιά σᾶν πρόεδρο τῆς Καταλωνίας, σᾶς παρακαλῶ νὰ μοῦ τὸ πεῖτε ἀνοιχτὰ κι ἀμέσως παραιτοῦμαι γιὰ νὰ ἐνταχθῶ στὶς γραμμὲς σας σᾶν ἓνας ἀπὸ τοὺς πολλοὺς στὸν ἀγῶνα ἐναντίᾳ στοῦ φασισμού. Ἄν, ἀντίθετα, νομίζετε πὼς ἀπ' αὐτὴ τὴ θέση, ἀπὸ τὴν ὁποία δὲν θὰ μπορούσαν οἱ φασίστες νὰ με διώξουν ζωντανό, με τὸ κόμμα μου, με τὸ ὄνομά μου καὶ τὴν ὑπόληψή μου μπορῶ νὰ φανῶ χρήσιμος στὸν ἀγῶνα ἐναντίᾳ στοῦ φασισμού, γιὰ τὸν ὁποῖο δὲν γνωρίζουμε πότε θὰ τελειώσει, τότε μπορεῖτε νὰ στηριχτεῖτε πὲρ μένα καὶ στὴν πίστη μου. Σᾶς διαβεβαιῶ ὅτι σήμερα ἔχει θραφεῖ ὀλόκληρο τὸ παρελθὸν καὶ ἐπιθυμῶ εἰλικρινῶς νὰ μπεῖ ἡ Καταλωνία στὴν πρωτοπορία τῆς κοινωνικῆς προόδου μαζί με τίς πρὸ προοδευτικὲς χώρες.»

Ἦθελε ὁ Κόμπανυς νὰ κολακέψει τοὺς ἀναρχικούς γιὰ νὰ τοὺς ξεγελάσει; Θὰ ἀφήνονταν οἱ νικητὲς τοῦ δρόμου νὰ τυλιχτοῦν ἀπὸ τὰ ὠραῖα λόγια τοῦ σλαονιοῦ; Γεγονός εἶναι: πὼς παραιτήθηκαν ἐκούσια νὰ ἀναλάβουν τὴν κυβέρνηση καὶ ἄφησαν τὸν Κόμπανυς στὴ θέση του. Ὁ Κόμπανυς παρέμεινε πρόεδρος τῆς Καταλωνίας, τὸ μικρὸ του κόμμα κράτησε τὴν ἐξουσία καὶ οἱ νικητὲς ἀρχέστηκαν μετὰ τὴν ἀσκησιὴ τοῦ πολιτικοῦ ἐλέγχου.

Γιὰ νὰ μπορέσουμε νὰ ἀξιολογήσουμε τὴ στάση τῶν ἀναρχοσυνδικαλιστῶν, πρέπει νὰ λάβουμε ὑπόψη μας τὴν πολιτικὴ κατάστασι, στὴν ὁποία θρίσκονταν, καὶ τὴ στά-

ση τους απέναντι στο πρόβλημα της εξουσίας γενικά. Στις 23 Ιουλίου συζητήσαμε το πρόβλημα της κατάληψης της εξουσίας σε μια γενική συνέλευση των εκπροσώπων των συνδικαλιστικών οργανώσεων και των αναρχικών της Μπαρτσελώνας. Μερικοί δημηγέτες είπαν πώς η αποκλειστική κατάληψη της εξουσίας από τους αναρχοσυνδικαλιστές θα τρόμαζε τον κόσμο. Οι αναρχικοί έχουν χειρότερη φήμη από τους μπολσεβίκους. Στον αγώνα ενάντια στο φασισμό θα είναι ίσως αναγκαία η βοήθεια από το εξωτερικό. Οι Καταλανοί αυτονομιστές και οι Ισπανοί ρεπουμπλικάνοι έχουν με το μέρος τους τις συμπάθειες του δημοκρατικού κόσμου. 'Απ' αυτή την άποψη θα ήταν προτιμότερο να περιοριστούν στον έλεγχο της κυβέρνησης και να αφήσουν τον πρόεδρο στην εξουσία.

Αυτοί ήταν οι πολιτικοί λόγοι που συνηγορούσαν για την παραίτηση από την εξουσία. Σ' αυτούς προστίθενται βασικές αμφιβολίες σαν αυτές: 'Η αποκλειστική άσκηση της εξουσίας από τους αναρχικούς σύμφωνα με το πρότυπο των μπολσεβίκων θα σήμαινε πώς άσπάζονται τη δικτατορία. Οι αναρχικοί όμως είχαν ανέκαθεν καταπολεμήσει κάθε μορφή δικτατορίας. Νά αναιρούσαν τώρα με την πράξη τους τις θεωρίες τους; 'Ελευθερία και ανοχή είναι δυο άπαράβατες βασικές αρχές της αναρχικής κοσμοθεωρίας. Θα έπρεπε να μείνουν σεβαστές κάτω από οποιοδήποτε συνθήκες. Πρέπει να είμαστε συνεπείς, να παραιτηθούμε από την αποκλειστική άσκηση της εξουσίας και να δώσουμε σε όλα τα αντιφασιστικά κόμματα τη δυνατότητα να αναπτυχθούν έντελώς ελεύθερα.

Σε συμφωνία με αυτή τη στάση αποφασίστηκε να δώσουν το ελεύθερο στον πρόεδρο και να λάβουν μέρος, μαζί με όλα τα άλλα αντιφασιστικά κόμματα και τις οργανώσεις, στην αντιφασιστική στρατιωτική επιτροπή.

Αυτή η ανεκτική στάση των Καταλανών αναρχοσυνδικαλιστών απέναντι στο πρόβλημα της εξουσίας ήταν έκφραση ενός ψηλού βαθμού πολιτικής ώριμότητας. 'Ανταποκρίνεται στις δημοκρατικές βασικές αρχές του πολυκομματικού

συστήματος. Τὸ μονοκομματικὸ σύστημα εἶναι ἀντιδημοκρατικόν. Στηρίζεται στὴ βίαιη καταπίεση ὄλων τῶν ἀντιπάλων. Οἱ ἀναρχικοὶ δὲν εἶδαν ποτὲ στὴν πολιτικὴ δημοκρατία τὸν μοναδικὸν τους σκοπὸν. Σεβάστηκαν ὅμως πάντα τὰ δικαιώματα τοῦ λαοῦ καὶ τὴν ἐλευθερίαν τῆς ἔκφρασης. Στὶς ὀργανώσεις τους ἀναγνώριζαν πάντα τὶς ἀποφάσεις τῆς πλειοψηφίας. Ἦταν πρόθυμοι νὰ ἀναγνωρίσουν καὶ νὰ σεβαστοῦν τὴν ἴδια ἀρχὴν γιὰ ὅλοκληρον τὸ λαόν. Προχωροῦσαν ἀκόμη πιὸ μακριά. Στὴν Καταλωνία οἱ ἀναρχικοὶ εἶχαν ἀριθμητικὴ ὑπεροχή. Σέβονταν ὅμως τὸ δικαίωμα τῆς μειονότητας. Ἀπόρριπταν ἐπίσης τὴν προπαγάνδα τῆς λεγόμενης ἐργατοδημοκρατίας ὡς ὑποπτη. Ἡ ἀσκηση τῶν δημοκρατικῶν δικαιωμάτων δὲν εἶναι ἀποκλειστικὸν προνόμιον τῆς ἐργατικῆς τάξεως. Ἡ δημοκρατικὴ ἀρχὴ δὲν ἔπρεπε νὰ ἐφαρμοστῆ μόνον στὴν πολιτικὴν, ἀλλὰ καὶ στὴν οἰκονομίαν. Οἱ Καταλανοὶ ἀναρχοσυνδικαλιστὲς παραχωροῦσαν τοῦς πολίτες τὸ δικαίωμα νὰ δροῦν πολιτικά. Ἀπαιτοῦσαν ὅμως γιὰ τοὺς ἐργάτες καὶ τοὺς ἀγρότας τὸ ἴδιον δικαίωμα στὴν οἰκονομίαν, στὸ ἐργοστάσιον, στὸ ἐργαστήριον, στὴ γῆ. Ἡ συνεπὴς ἐφαρμογὴ αὐτῆς τῆς ἀρχῆς ὁδήγησε στὴν τέλειαν οἰκονομικὴν δημοκρατίαν καὶ ἔτσι: στὴν κοινωνικοποίησιν ἀπὸ κάτω πρὸς τὰ πάνω.

Ἡ ἐφαρμογὴ τῆς κοινωνικῆς ἐπανάστασης ἀπὸ τοὺς Ἰσπανοὺς ἀναρχοσυνδικαλιστὲς ἔγινε σύμφωνα μὲ τὶς φιλελεύθερας βασικὰς ἀρχὰς τους. Ἡ εἰσαγωγὴ τῆς δημοκρατικῆς ἀρχῆς στὴν οἰκονομίαν σήμανε τὴν κατάργησιν τοῦ προνόμιου τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας.

Μετὰ τὴν νίκην τῆς ἐργατικῆς πᾶνω στοὺς φασίστες δὲν ἔγινε μόνον πολιτικὴ, ἀλλὰ καὶ οἰκονομικὴ ἀνακατάταξις τῶν δυνάμεων. Ἡ πολιτικὴ ἰσοτιμία συμπληρώθηκε μὲ τὴν κατάργησιν τῶν οἰκονομικῶν προνομίων. Πολυάριθμοι μεγαλοεπιχειρηματίες, ἰδιοκτῆτες τραπεζῶν, ἐργοστασίων, ἐμπορικῶν ἐπιχειρήσεων κλπ. κατέφυγαν στὸ ἐξωτερικόν. Ἦταν μὲ τὸ μέρος τοῦ Φράνκο, εἶχαν πληροφορηθεῖ γιὰ τὸ ἐπιχειρῶμενον στρατιωτικόν πραξικόπημα καὶ ἤθελαν νὰ παρακολουθήσουν τὸ ἀποτέλεσμα ἀπὸ τὸ ἐξωτερικόν. Μὲ τὴν ἀπου-

σία τους είχαν εγκαταλείψει το δικαίωμα να λάβουν μέρος στην οικονομική επανάσταση.

Όταν μετά το τέλος της γενικής απεργίας οι εργάτες γύρισαν στις επιχειρήσεις, ανέλαβαν την εργασία κάτω από νέες συνθήκες. Σε συνελεύσεις του προσωπικού εξέλεξαν δικά τους διοικητικά συμβούλια. Οι εργοστασιακές επιτροπές διηύθυναν τις επιχειρήσεις με τη βοήθεια των απαραίτητων τεχνικών και εμπορικών ειδικών. Οι επιχειρήσεις κολλεκτιβοποιήθηκαν. Οι επιχειρηματίες, που αναγνώριζαν τη νέα τάξη των πραγμάτων, γίνονταν δεκτοί σαν ισότιμα μέλη του προσωπικού. Τοποθετούνταν σε μιά θέση ανάλογη με τις ικανότητές τους. Πολλές φορές παρέμεναν στο διοικητικό συμβούλιο. Στην αρχή δ,τι Ξλειπε από εμπειρία το αντικαθιστούσε ή πρωτοβουλία. Μέσα σε λίγο χρόνο το ιδιωτικό καπιταλιστικό οικονομικό σύστημα είχε μετατραπεί σε κολλεκτιβική οικονομία. Είχε πραγματοποιηθεί μιά οικονομική επανάσταση.

Ό Ανατόλ Φράνς είπε κάποτε πώς οι ούτοπίες για την πρόοδο έχουν μεγάλη αξία για την ανθρωπότητα. Αυτή ή φράση βρίσκει έδω την πρακτική εφαρμογή της. Οι μαρξιστές χαρακτήρισαν τις αναρχοσυνδικαλιστικές ιδέες ούτοπίες. Άκριβώς αυτές οι ούτοπίες αποδείχτηκαν οι καλύτεροι όδοδείκτες για την πραγματοποίηση μιας νέας οικονομικής τάξης. Σε αντίθεση με την αντίληψη του Μάρξ και του Ένγκελς, σύμφωνα με την όποία ή «άπαλλοτριώση των έκμεταλλευτών» είναι υπόθεση του προλεταρικού κράτους, οι Ίσπανοί αναρχοσυνδικαλιστές παραιτήθηκαν από την κατάληψη του κράτους. Σύμφωνα με την άποψή τους ή κοινωνικοποίηση έπρεπε να αρχίσει στα εργοστάσια, στα εργαστήρια, στις επιχειρήσεις και στους άγρους. Το κράτος δέν ήταν απαραίτητο γι' αυτόν το σκοπό. Την επέμβασή του τη θεωρούσαν επιβάρυνση για την οικονομία και επίζήμια για την έλευθερία. Η επανάσταση δέν έπρεπε να ενισχύσει, αλλά να αποδυναμώσει το κράτος σε βαθμό που να μην είναι σε θέση να παρεμποδίσει την κοινωνικοποίηση. Αυτή ή προυπόθεση είχε δημιουργηθεί μετά την

νίκη πάνω στους φασίστες. Ο στρατός είχε ήττηθεί, η αστυνομία είχε ουδετεροποιηθεί και εν μέρει αντικατασταθεί από εργατικές περιπόλους ελέγχου. Με τη συγκρότηση της αντιφασιστικής πολιτοφυλακής οι εργάτες είχαν μια δική τους ένοπλη δύναμη για την υπεράσπιση της επανάστασης.

Το πρώτο σοβαρό καθήκον ήταν ο έφοδιασμός της Μπαρτσελώνας με τρόφιμα. Αυτό το καθήκον το ανέλαβε το συνδικάτο της βιομηχανίας τροφίμων. Για δεκατέσσερες μέρες οι κάτοικοι της πόλης ζούσαν χωρίς χρήμα. Ο πληθυσμός τρεφόταν δωρεάν από τα συνδικάτα σε δημόσιες αλθουσες φαγητού. Το συνδικάτο της βιομηχανίας τροφίμων αγόραζε τα απαραίτητα τρόφιμα και πλήρωνε με κουπόνια, που τα εξαργύρωνε αργότερα ή αντιφασιστική στρατιωτική έπιτροπή. Με απόφαση της στρατιωτικής έπιτροπής οι ήμέρες της άπεργίας πληρώθηκαν σαν ήμέρες εργασίας.

Η άλλαγή στις συνθήκες ιδιοκτησίας έγινε χωρίς άνακοπές στην παραγωγή. Μετά από λίγο καιρό παρουσιάστηκαν δυσκολίες στην προμήθεια πρώτων ύλων. Η πεσέτα είχε υποτιμηθεί και οι πρώτες ύλες από το έξωτερικό έγιναν ακριβότερες. Τα προϊόντα όμως δέν ακρίβηναν παρά τη γενική άδξηση των μισθών κατά 150%. Άντίθετα καταργήθηκαν οι μεγάλοι μισθοί των διευθυντών και τα μη παραγωγικά έξοδα για τους μεσάζοντες. Άυτά τα μέτρα έπέφεραν μιá δικαιότερη κατανομή του προϊόντος της εργασίας.

Η κολλεκτιβοποίηση των επιχειρήσεων ήταν το πρώτο βήμα για την κοινωνικοποίηση της οικονομίας. Το δεύτερο βήμα ήταν η οικονομική συνεργασία όλων των επιχειρήσεων μέσα στο βιομηχανικό συνδικάτο. Τα συνδικάτα μεταβλήθηκαν σε κοινωνικοποιημένες βιομηχανικές κοινοπραξίες.

Άυτή η άναδιαμόρφωση επέδρασε άναζωογονητικά στην οικονομία. Οι μικροεπιχειρηματίες προσαρτήθηκαν στην συνδικαλιστική παραγωγική ένωση και με αυτόν τον τρόπο άπαλλάχτηκαν από πολλές φροντίδες. Οι μη άποδοτικές επιχειρήσεις έγκαταλείφθηκαν ή ένώθηκαν με άλλες. Πρα-

γματοποιήθηκε μιὰ ὀρθολογιστικὴ ὀργάνωση τῆς οἰκονομίας σύμφωνα μὲ σοσιαλιστικὲς ἀπόψεις.

Ἡ κολλεκτιβοποίηση ἐπεκτάθηκε στὴν οἰκοδόμησι, στὴ μεταλλοβιομηχανία, στοὺς φούρνους καὶ στὰ σφαγεῖα, στὰ ἐστιατόρια, στοὺς κινηματογράφους, στὰ κουρεῖα κλπ. Τὰ ξενοδοχεῖα δὲν ἔμειναν ἀπέξω. Οἱ ξενοδόχοι ὑποχρεώθηκαν νὰ μπουῖν στὸ συνδικάτο καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ἔπαιρναν τὸν μισθό τους. Οἱ μισθοὶ τῶν κατώτερων βαθμίδων αὐξήθηκαν, οἱ μεγάλοι μισθοὶ περικόπηκαν. Κέρδη ἀπὸ ἐπιχειρήσεις, μερίσματα, ποσοστὰ συμμετοχῆς σὲ κέρδη κλπ. δὲν ὑπῆρχαν πιά. Τὰ πλεονάσματα μεταβιβάζονταν στὸ ταμεῖο τοῦ συνδικάτου. Τὸ συνδικάτο βοηθοῦσε ἐπιχειρήσεις ποὺ βρίσκονταν προσωρινὰ σὲ δύσκολη θέση. Τὸ κράτος δὲν συμμετείχε σὲ αὐτὴ τὴν ἀναδιὰμορφωση. Ἦταν μιὰ οἰκονομικὴ, βιομηχανικὴ καὶ κοινωνικὴ ἐπανάσταση. Ἡ κομματικὴ πολιτικὴ δὲν ἐπιτρεπόταν στὶς ἐπιχειρήσεις καὶ στὶς κοινωνικοποιημένους βιομηχανίες. Ἡ οἰκονομία εἶχε ἀπελευθερωθεῖ ἀπὸ τὰ παρασιτικὰ ξένα σώματα.

Ἡ γενικὴ ἀύξηση τῶν μισθῶν κατὰ 150) ο ἔγινε πάνω στὴ δάση τῶν παλιῶν μισθῶν. Τοῦτο εἶχε σὰ συνέπεια νὰ διατηρηθοῦν ὀρισμένες μισθολογικὲς διαφορὲς ἀνάμεσα στοὺς τεχνικούς, τοὺς ὑπαλλήλους, τοὺς ἐργάτες κλπ. Καταργήθηκαν ὁμως οἱ ψηλοὶ παρασιτικοὶ μισθοί. Οἱ διαφορὲς ποὺ ἔμειναν δὲν γίνονταν αἰσθητὲς σὰν κοινωνικὴ ἀδικία.

Τὸ νέο σύστημα εἶχε φυσικὰ νὰ ἀντιμετωπίζει ὀρισμένες δυσκολίες. Ἐξαιτίας τῆς ἑλλείψεως γενζίνης ἔμειναν ἀνεργοὶ στὴ Μαρτσελώνα 4.000 ταξιτζήδες. Στὴν ἀρχὴ τὸ συνδικάτο τῶν ἐργατῶν τῶν μεταφορῶν πλήρωνε σὲ ἄλλους τοὺς ἀνεργούς μισθό. Τὸ μέτρο αὐτὸ ἔθετε ὁμως στὴ διάρκειά τεράστιες ἀπαιτήσεις στὸ ταμεῖο τοῦ συνδικάτου. Τὸ πρόβλημα συζητήθηκε σὲ μιὰ γενικὴ συνέλευση τῶν ἐκπροσώπων ἄλλων τῶν συνδικάτων τῆς Μαρτσελώνας. Τελικὰ θρέθηκε μιὰ διέξοδος μὲ τὴν ἀπασχόληση τῶν ὁδηγῶν στὴν πολεμικὴ βιομηχανία καὶ στὶς μεταφορὲς γιὰ τὴ διεξαγωγὴ τοῦ πολέμου.

Στὴν ὑφαντουργικὴ βιομηχανία παρουσιάστηκε μετὰ ἀ-

πό μερικούς μήνες έλλειψη πρώτων ύλων. Η εργασία στά έργοστάσια περιορίστηκε σε τρεις μέρες τή εβδομάδα. Ένα μέρος τών ύφαντουργών βρήκε άργότερα άπασχόληση στήν πολεμική βιομηχανία.

Ένα περίεργο φαινόμενο ήταν τó εμπόριο τού δρόμου. Όταν ένας άναρχοσυνδικαλιστής έγινε διευθυντής τής άστυνομίας τής Μπαρτσελώνας, οι μικροπωλητές πίστεψαν πώς ήρθε γι' αυτούς ή εποχή τού άπεριόριστου έμπορίου τού ποδαριού. Στα έμπορικά τετράγωνα τής πόλης οι δρόμοι γέμισαν με μικροπωλητές. Οι καταστηματαρχες τó είδαν αυτό σαν έπικίνδυνο συναγωνισμό και προσπάθησαν νά τó άντιμετωπίσουν θγάζοντας κι αυτοί τά έμπορεύματά τους στό δρόμο μπροστά άπό τά καταστήματά τους. Αυτό έφερε άνωμαλίες στή συγκοινωνία. Ούτε και πεζός δέν μπορούσε νά περάσει κανείς στό δρόμο. Σε μιá συνεδρίαση οι εκπρόσωποι τών συνδικάτων τής πόλης άσχολήθηκαν με τή λύση αύτου τού προβλήματος. Άποφασίστηκε νά άσκούν τó εμπόριο αύτου τού είδους μόνο όσοι ήταν και πριν μικροπωλητές. Νέα μέλη δέν έγιναν δεκτά. Οι συνδικαλιστικές περιπολίες έλέγχου ανέλαβαν τήν τήρηση τής άπόφασης. Τή μέρα μετά τήν άπόφαση οι δρόμοι είχαν άδειάσει. Η άπόφαση τών συνδικάτων έδρασε με μαγική δύναμη. Οι άστυνομικές έπεμβάσεις ήταν περιττές.

Ό κολλεκτιβισμός είναι παλιό φαινόμενο στήν Ίσπανία. Στις άγροτικές περιοχές ήταν γνωστός άπό αιώνες. Ό Joaquín Costa (Χοακίν Κόστα) έχει περιγράψει στό θεμελιώδες έργο του «El Colectivismo agrario» (Ό άγροτικός κολλεκτιβισμός) τόν κολλεκτιβισμό στις άγροτικές περιοχές, τις κολλεκτιβικές εργασιακές και οικονομικές μεθόδους τών γεωργών όπως ύπήρχαν άπό αιώνες. Άμοιβαία βοήθεια σε οργανωμένη βάση, κολλεκτίβες εργασίας και συνεταιρισμοί ύπήρχαν πάντα στήν Ίσπανία. Τό συνεταιριστικό κίνημα ήταν γνωστό άπό παλιά. Στόν πόλεμο τών Comunes ενάντια στους καθολικούς βασιλιάδες στό τέλος τού 15ου και στις άρχές τού 16ου αιώνα εκφράστηκε ή φιλελεύθερη θέληση τού εργαζόμενου λαού. Η ιδέα, ότι

ή γη και τὰ μέσα παραγωγῆς πρέπει νὰ ἀνήκουν σὲ 3-
λους, ἔχει στὴν Ἰσπανία ἱστορία αἰώνων. Ἀκόμη και ὁ
κατώτερος κληρὸς ὑποστήριξε αὐτὴ τὴν ἰδέα. Τὸν 16ο και
17ο αἰώνα πολλοὶ κληρικοὶ κήρυτταν τὴν ἰδέα τοῦ χριστιαν-
ικοῦ κομμουνισμοῦ. Μετὰ τὴν κατάκτηση τῆς Ἀμερικῆς ἔ-
γινε γνωστὸ στὴν Ἰσπανία τὸ κομμουνιστικὸ καθεστῶς
τῶν Ἰνκας. Τὸ ἐπιχείρημα αὐτὸ τὸ χρησιμοποίησαν οἱ
ὑποστηρικτὲς τοῦ κολλεκτιβισμοῦ στὸν ἀγῶνα τους ἐνάντια
στὴν ἀτομικὴ ἰδιοκτησία. Ἰσπανοὶ Ἰησοῦίτες ἱδρυσαν στὴν
Παραγουάη ἓνα κομμουνιστικὸ αὐταρχικὸ κράτος. Σὰν ὁ-
δηγὸ χρησιμοποίησαν τὴ χριστιανικὴ διδασκαλία και σὰν
παράδειγμα τὴν πρακτικὴ τῶν Ἰνκας. Καὶ ὁ ἐπίσκοπος
Βάσκο ντὲ Κιρόχα ἱδρυσε γύρω στὰ 1550 κομμουνιστικὲς
κοινότητες μὲ τοὺς Ἰνδιάνους Ταράσκο, ὀδηγούμενος ἐν
μέρει ἀπὸ τὶς ἰδέες ποὺ εἶχε διακηρύξει ὁ Τόμας Μόρους
μὲ τὸ βιβλίον του «Οὐτοπία».

Στὸ τέλος τοῦ 19ου αἰώνα οἱ ἀναρχικοὶ και οἱ συνδι-
καλιστὲς ξανάπιασαν τὶς παλιὲς ἰδέες τοῦ Ἰσπανικοῦ κολ-
λεκτιβισμοῦ. Ἡ ἱστορία εἶχε προετοιμάσει στὸ μεταξὺ κα-
τάλληλον πνευματικὸν ἔδαφος γιὰ τὶς ἰδέες τους. Δὲν ὑ-
πάρχει ὁμως ἀμεση ὀργανωμένη συσχέτιση ἀνάμεσα στὸν
παλιὸ κολλεκτιβισμό και στὸ σύγχρονον ἀναρχοσυνδικαλι-
στὸ κίνημα.

Μποροῦμε νὰ παρατηρήσουμε ὅτι ὁ Ἰσπανικὸς ἀναρχοσυν-
δικαλισμὸς ἀποφεύγει ὅσο εἶναι δυνατὸ νὰ χρησιμοποίησει
ἐκφράσεις ποὺ συνηθίζονται στὸ μαρξιστικὸν κίνημα. Ἡ «ἀ-
παλλοτρίωση» εἶναι ἀρνητικὴ ἔννοια. Σπάνια τὴ συναντοῦ-
με στὸ λεξιλόγιον τῶν Ἰσπανῶν ἀναρχοσυνδικαλιστῶν. Ὁ
κολλεκτιβισμὸς και ὁ φιλελεύθερος κομμουνισμὸς εἶναι θετι-
κὲς ἔννοιες. Ἡ σύγχρονον διατύπωση τοῦ προγράμματος
τῶν Ἰσπανῶν ἀναρχοσυνδικαλιστῶν ἔγινε τὸ 1931 στὸ συν-
έδριον τῆς C.N.T.* στὴ Μαδρίτη, λίγο μετὰ ἀπὸ τὴν πτώση
τῆς μοναρχίας. Ὁ κολλεκτιβισμὸς τὸ 1936 πραγματοποιή-

* CONFEDERATION NATIONAL DEL TRABAJO (Ἐθνικὴ
Ἑργατικὴ Ὁμοσπονδία).

θηκε σέ γενικές γραμμές μέ βάση αυτό τό πρόγραμμα. Τά κυριότερα σημεία του είναι:

1. Άναποζημιώτη άπαλλοτριώση τών μεγάλων ιδιοκτησιών, τών άκαλλιέργητων κτημάτων, τών θηρευτικών περιοχών και δλων τών άλλων γαιοκτησιών πού είναι κατάλληλες για καλλιέργειες γεωργικών προϊόντων, μετατροπή δλης αύτης τής γής και τής άτομικής ιδιοκτησίας σέ κοινοτική γή, άκύρωση δλων τών μισθωμάτων και δημιουργία νέων θεσμών, οι βασικές άρχές τών όποιων θά καθορισθούν από τά συνδικάτα σύμφωνα μέ τις τοπικές συνθήκες.
2. Κατάσχεση του ζωοκομικού κεφαλαίου, του σπόρου, τών γεωργικών εργαλείων και μηχανών.
3. Άνάληψη τών άπαλλοτριωμένων γαιών από τά συνδικάτα τών εργατών γής μέ σκοπό την άμεση και συλλογική καλλιέργεια. Διοίκηση τών γεωργικών επιχειρήσεων από τά συνδικάτα. Κατάργηση δλων τών άγροτικών φόρων και ύποθηκών, πού επιβαρύνουν τους μικρογεωργούς, έφόσον καλλιεργούν οι ίδιοι τη γή και δέν έκμεταλλεύονται εργάτες.
4. Κατάργηση δλων τών μισθωμάτων πού πληρώνουν οι μικρομισθωτές σέ είδος στους ιδιοκτήτες ή στους μεσάζοντες.

Τό πρόγραμμα συμπληρώθηκε μέ προτάσεις για την κοινή εργασία και οικονομία στις άγροτικές περιοχές. Οι Ίσπανοι γεωργοί ήταν, όπως και οι εργάτες της βιομηχανίας, οργανωμένοι σέ συνδικάτα και σωματεία. Αυτά τά σωματεία μετατράπηκαν μετά την 19η Ίουλίου 1936 σέ κοινότητες παραγωγής και διανομής. Οι γαιοκτήμονες πού ήταν μέ τό μέρος του Φράνκο - και σ' αυτούς ανήκαν όλοι σχεδόν οι μεγαλοκτηματίες - άπαλλοτριώθηκαν. Οι μικρογεωργοί ήταν στη μεγάλη πλειοψηφία τους μέ τό μέρος της Δημοκρατίας. Μετά την 19η Ίουλίου προσχώρησαν έθελοντικά στά σωματεία και συνήθως και στις νέες κολλεκτίβες. Δέν άσκήθηκε βία για την είσοδο στις κολλεκτίβες.

Μετά τη νίκη τών γεωργών ή γή καλλιεργόταν σέ δια

τά μέρη τῆς Δημοκρατίας συλλογικά. Τὸ σωματεῖο ἔδινε τὰ προϊόντα στις ὑπηρεσίες διανομῆς στις πόλεις. Τὰ μέλη τῆς κολλεκτίβας ἔπαιρναν μιὰ ἐβδομαδιαία προκαταβολὴ σὲ χρῆμα καὶ τρῶφιμα ἀπὸ τὴν κοινὴ ἀποθήκη. Στὸ τέλος τοῦ χρόνου τὰ πλεονάσματα μοιράζονταν ἐξίσου σὲ δλους. Ὅρισμένα ποσὰ φυλάγονταν γιὰ τὴν ἀγορὰ μηχανῶν καὶ ἄλλων ἀντικειμένων. Τὸ σύστημα τοῦ μισθοῦ καταργήθηκε. Στὴ θέση του μπῆκε ἕνα νέο σύστημα: Ἡ διανομὴ τοῦ προϊόντος τῆς κοινῆς ἐργασίας. Στις κολλεκτίβες ἐπικρατοῦσε ἡ ἀρχή: Ἔνας γιὰ δλους καὶ δλοι γιὰ ἕναν.²

Ἡ ἀνάληψη τῶν μεγάλων βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων ἔγινε ἀπὸ τοὺς ἐργάτες μὲ ἐκπληκτικὴ εὐκολία χωρὶς νὰ παρατηρηθοῦν ἀνωμαλίες στὴν παραγωγή. Ἀποδείχτηκε δλοσπάνερα ὅτι γιὰ τὴν καλὴ λειτουργία μιᾶς σύγχρονης ἐπιχείρησης δὲν εἶναι ἀπαραίτητοι οἱ μέτοχοι, οἱ καλοπληρωμένοι διευθυντές, ἐλεγκτές κλπ. Οἱ ἐργάτες καὶ οἱ ὑπάλληλοι: εἶναι σὲ θέση νὰ ἀναλάβουν αὐτόνομα τὴ διεύθυνση τοῦ πολὺπλοκου μηχανισμοῦ τῆς σύγχρονης βιομηχανίας. Τὰ παραδείγματα εἶναι ἄπειρα.

Τὸ πρῶτο μέτρο κατὰ τὴν ἀνάληψη τῶν τροχιοδρόμων τῆς Μπαρτσελώνας ἦταν ἡ κατάργηση τῶν διευθυντῶν καὶ τῶν χαφιέδων. Οἱ μισθοὶ τῶν διευθυντῶν ἦταν πολὺ μεγάλοι καὶ ἐντελῶς μὴ παραγωγικοί. Ἐνῶ ἕνας ἐργάτης ἔπαιρνε 250 μέχρι 300 πεσέτες τὸ μῆνα, ὁ γενικὸς διευθυντῆς ἔπαιρνε 5.000 καὶ οἱ ἄλλοι τρεῖς διευθυντές 4.441, 2.384 καὶ 2.000 πεσέτες. Μὲ τὴν κατάργηση αὐτῶν τῶν ψη-

2. Τὸ 1937, τὴν ἐποχὴ τῆς συλλογῆς τῶν πορτοκαλιῶν, ταξίδεψα μὲ τὸν FENNER BROCKWAT, ἀρχηγὸ τοῦ ἀνεξάρτητου ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Ἀγγλίας στὴν περιοχὴ τῆς Βαλέντσιας. Ὁ FENNER θέλησε νὰ ἀγοράσει μερικὰ πορτοκάλια. «Δὲν πουλάμε», τοῦ ἐξήγησαν οἱ ἀγρότες, «δὲν ὑπάρχει δυνατότητα νὰ πάροουμε μερικὰ πορτοκάλια ἐδῶ στὴν περιοχὴ τῶν πορτοκαλιῶν;» «Ὅσα θέλετε, ἀλλὰ ὄχι μὲ πληρωμὴ» ἦταν ἡ ἀπάντηση. Μᾶς γέμισαν ἕνα σακὶ μὲ πορτοκάλια καὶ μᾶς τὰ δώρσαν. Ἡ προσπάθειά μας νὰ τὰ πληρώσουμε παρέμεινε ἀκαρπῆ. «Ὅταν ἔλθουνε σι; Μπαρτσελώνας», εἶπαν οἱ ἀγρότες, «θὰ μπορέσετε νὰ μᾶς δώσετε κάτι ἀπὸ τὸ πλεόνασμα τῶν προϊόντων σας». Αὐτοὶ οἱ ἀγρότες εἶχαν ἐφαρμόσει τὸν φιλελεύθερο κομμουνισμό.

λών μισθών έγινε δυνατή ή αύξηση των μισθών των εργατών.

Τò δεύτερο μέτρο ήταν ή καθιέρωση της βδομάδας των 40 ώρων εργασίας. Αρχικά ήθελαν νά όρίσουν 36 ώρες, αλλά έξαιτίας του πολέμου ενάντια στους φασίστες συμφώνησαν για 40 ώρες.

Τò τρίτο μέτρο ήταν διοικητικό. Μέχρι τότε οι τροχιόδρομοι, τὰ λεωφορεία και ό υπόγειος σιδηρόδρομος ήταν ξεχωριστές επιχειρήσεις. Τò συνδικάτο αποφάσισε νά ενώσει όλες αυτές τις επιχειρήσεις σέ μία. Αυτή ή συγκέντρωση είχε σά συνέπεια ούσιαστική βελτίωση της συγκοινωνίας, πού τò κοινό τή δέχτηκε μέ ικανοποίηση.

Τò σημαντικότερο μέτρο όμως ήταν ή μείωση της τιμής του εισιτηρίου από 15 σέ 10 σεντίμα. Σέ μαθητές, άνάπηρους πολέμου και άνίκανους πρòς εργασία δόθηκαν εισιτήρια έλευθέρης κυκλοφορίας. Ταυτόχρονα οι μισθοί των κατώτερων βαθμίδων αύξήθηκαν κατά 40 μέχρι 100)ο και των ανώτερων κατά 10 μέχρι 20)ο.

Στά συνεργεία έπισκευής δούλευαν πολλές θάρδιες για νά έπισκευάζουν τὰ χαλασμένα οχήματα. Μέσα σέ λίγο χρόνο οι συγκοινωνίες λειτουργούσαν καλύτερα από πριν, ή ζωή των εργατών είχε βελτιωθεί και τὰ εισιτήρια ήταν φτηνότερα. Όλοι οι τροχιόδρομοι και τὰ λεωφορεία έφεραν τὰ μαύρα γράμματα C.N.T. σέ κόκκινο φόντο. Οι μόνοι ζημιωμένοι ήταν οι μέτοχοι και οι αποδέκτες των μεγάλων μισθών. Άλλά ό λαός δέν ενδιαφερόταν γι' αυτούς. Τò συνδικάτο των εργατών των μεταφορών και συγκοινωνιών μετατράπηκε σέ κολλεκτιβοποιημένη εταιρεία συγκοινωνιών. Η έκθεση της επιτροπής κατάσχεσης περιέχει ένα σημείο πού είναι τυπικό για τις ενέργειες των εργατών μετά τις 19 Ίουλίου.

«Τò πρωί της 24ης Ίουλίου, όταν ό λαός της Μπαρσελώνας θρυσκόταν ακόμη μέ τὰ όπλα στό χέρι, για νά υπερασπίσει τὰ ιδανικά της έλευθερίας, μερικοί σύντροφοι της C.N.T. έγκατέλειψαν τὰ όδοφράγματά τους και αντικαταστάθηκαν από άλλους. Μέ ένα θωρακισμένο όχημα πήγαν

στά γραφεία της εταιρείας τροχιοδρόμων, όπου έκαναν την κατάσχεση σύμφωνα με μια απόφαση του συνδικάτου των εργατών των μεταφορών. Τα γραφεία τα φρουρούσαν πολλοί πολιτοφύλακες. Μετά από σύντομες διαπραγματεύσεις ή φρουρά άπεχώρησε. Η C.N.T. ανέλαβε τις συγκοινωνίες της Μπαρτσελώνας. Χρήματα δεν βρέθηκαν ούτε στα ταμεία ούτε στους τραπεζιτικούς λογαριασμούς. Οι εργάτες ήταν υποχρεωμένοι να αρχίσουν από την αρχή χωρίς αρχικό κεφάλαιο.»

Στο τηλεφωνικό κέντρο περισσότερες από τις μισές γραμμές είχαν καταστραφεί από χειροβομβίδες κατά την διάρκεια των μαχών. Η αποκατάσταση των γραμμών και οι επισκευές του κέντρου ήταν κατόρθωμα των εργατών. Χωρίς να έχουν πάρει από πουθενά εντολή οι εργάτες ρίχτηκαν στη δουλειά. Σε τρεις ημέρες αποκαταστάθηκαν οι τηλεπικοινωνίες. Με πολυάριθμες νέες γραμμές συνδέθηκαν γραφεία των συνδικάτων, περιφερειακές επιτροπές και γραφεία της πολιτοφυλακής. Μετά την εκτέλεση αυτών των απαραίτητων εργασιών, η συνέλευση όλόκληρου του προσωπικού αποφάσισε την κολλεκτιβοποίηση. Η διεύθυνση ανατέθηκε σε μια επιτροπή ειδικών που εκλέχτηκε από τη συνέλευση. Έπειδή μερικοί υπάλληλοι ήταν μέλη της σοσιαλιστικής U.G.T.* (ή πλειοψηφία ανήκε στην C.N.T.) η κολλεκτιβοποίηση έγινε με το όνομα C.N.T. - U.G.T.

Οι συνδρομητές δέχονταν πώς οι τηλεπικοινωνίες λειτουργούσαν καλύτερα από πριν. Όπως και στην εταιρεία τροχιοδρόμων καταργήθηκαν και έδω οι μεγάλοι μισθοί και αυξήθηκαν σημαντικά οι χαμηλοί.

Οι σιδηρόδρομοι βρίσκονταν στην Ισπανία στα χέρια ιδιωτών. Κατά τη διάρκεια της στρατιωτικής εξέγερσης οι συγκοινωνίες διακόπηκαν εξαιτίας της γενικής άπεργίας. Στη Μπαρτσελόνα έγιναν όδομαχίες κοντά στον κεντρικό σταθμό, Estacion de Francia. Την τρίτη μέρα του αγώνα οι αναρχοσυνδικαλιστές, βέβαιοι για τη νίκη, ίδρυ-

* UNION GENERAL DE TRABAJADORES (Γενική Ένωση Εργατών).

σαν μιὰ ἐπαναστατική ἐπιτροπή σιδηροδρομικών. Αὐτή ἢ ἐπιτροπή ἔκανε τὴν κατάληψη καὶ τὴν κατάσχεση τῶν σταθμῶν, τῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν καὶ τῶν κεντρικῶν γραφείων. Ὅλοι οἱ σημαντικοὶ σιδηροδρομικοὶ κόμβοι φρουροῦνταν ἀπὸ εἰδικὴ φρουρά. Οἱ διευθυντὲς εἶχαν καταφύγει στὸ ἐξωτερικόν. Οἱ ἐργάτες διόρισαν νέο διοικητικὸ συμβούλιο. Ἄν καὶ οἱ συνδικαλιστὲς εἶχαν τὴν πλειοψηφία, πρόσφεραν στὸ σοσιαλδημοκρατικὸ συνδικάτο ἰσοτιμία στὸ νέο διοικητικὸ συμβούλιο. Κάθε ὀργάνωση ἔστειλε τρία μέλη στὸ συμβούλιο.

Μέσα σὲ λίγες μέρες κοινωνικοποιήθηκαν ὅλοι οἱ σιδηρόδρομοι τῆς Καταλωνίας. Τεχνικὲς βελτιώσεις δὲν ἦταν δυνατὸ νὰ γίνουν, γιατί δὲν ὑπῆρχαν ὕλικά. Ἡ συγκοινωνία ἐπαναλήφθηκε κάτω ἀπὸ τὴ νέα συνδικαλιστικὴ διεύθυνση ἀμέσως μετὰ τὴν κατάπαυση τοῦ ἀγῶνα. Λειτουργοῦσε ὅπως καὶ πρὶν, ἀνωμαλίες δὲν παρουσιάστηκαν. Οἱ τιμὲς τῶν εἰσιτηρίων παρέμειναν οἱ ἴδιες. Οἱ κατώτεροι μισθοὶ ἀυξήθηκαν σημαντικὰ καὶ καταργήθηκαν ἐντελῶς οἱ μισθοὶ τῶν διευθυντῶν καθὼς καὶ οἱ ἄλλοι ψηλοὶ μισθοί. εἶναι αὐτονόητο πὼς ἡ κολλεκτιβοποίηση σήμανε τὸ τέλος τῶν ἰδιωτικῶν σιδηροδρομικῶν ἐταιρειῶν. Οἱ μετοχῆς ἀκυρώθηκαν, ἀποζημιώσεις δὲν πληρώθηκαν.

Μιὰ βελτίωση προήλθε ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι οἱ διάφορες μικρὲς ἰδιωτικὲς ἐπιχειρήσεις συνενώθηκαν σὲ μιὰ μοναδικὴ κολλεκτιβοποιημένη σιδηροδρομικὴ ἐταιρεία γιὰ ὀλόκληρη τὴν Καταλωνία.

Στὸ σιδηροδρομικὸ συνεργεῖο ἐπισκευῆς τῆς Μπαρτσελώνας ἄρχισε ἡ κατασκευὴ θωρακισμένων ὀχημάτων καὶ βαγονιῶν τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ. Μιὰ ὀδομάδα μετὰ τὴν ἐπανάληψη τῆς ἐργασίας ὀγῆκαν ἀπὸ τὸ συνεργεῖο τὰ πρῶτα νοσοκομειακὰ ὀχήματα. Ὁ ἐξοπλισμὸς τους ἦταν τόσο τέλειος, ὥστε τὸ Ἰατρικὸ Συμβούλιο τῆς Καταλωνίας παρακάλεσε τὴν κυβέρνησιν νὰ εὐχαριστήσῃ τοὺς ἐργάτες γιὰ τὸ ἐπίτευγμά τους. Ἡ πρωτοβουλία γι' αὐτὲς τίς ἐργασίες προήλθε ἀπὸ τοὺς συνδικαλιστὲς ἐργάτες. Τὴν ἐντολὴ δὲν τὴν εἶχαν δώσει καλοπληρωμένοι λειτουργοί. Ἐπιστάσια ἀ-

πέξω δὲν ὑπῆρχε. Οἱ ἐργάτες ἐξέλεγαν τοὺς τεχνικοὺς καὶ ὀργανωτικοὺς διευθυντές τους. Δὲν χρειάζονταν τίποτε ἄλλο. Ὅλα προέρχονταν ἀπὸ τὴν καλὴ θέληση γιὰ συνεργασία καὶ τὴν πρωτοβουλία στὴ διαδικασία τῆς παραγωγῆς.

Στὸ λιμάνι τῆς Μπαρτσελώνας μπῆκε νέα τάξη. Ἡ κατάργηση τῶν παρασιτικῶν πρακτόρων χαιρετίστηκε σὰν κοινωνικὴ ἐξυγιάνση. Οἱ πράκτορες, σὰν μεσίτες ἀνάμεσα στοὺς καπετάνιους καὶ στοὺς λιμενεργάτες, εἶχαν καθημερινὰ χιλιάδες πεσέτες ἔσοδα ἀπὸ τὸ φόρτωμα καὶ τὸ ξεφόρτωμα τῶν πλοίων χωρὶς νὰ προσφέρουν μιὰ κοινωνικὰ χρησιμὴ ἐργασία. Βίαιες ἀπεργίες ἦταν συχνὰ ἡ ἀναπόφευκτη συνέπεια αὐτοῦ τοῦ συστήματος.

Δὲν βλέπουμε τὸ λόγο, εἶπαν τὰ συνδικάτα, γιὰτὶ νὰ μὴ κάνουμε ἐμεῖς τίς συμφωνίες μὲ τοὺς καπετάνιους ἢ τοὺς πλοιοκτῆτες. Καὶ ἔτσι Ἰδρυσαν μιὰ κολλεκτίβα λιμενεργατῶν. Οἱ συμφωνίες μὲ τίς ξένες ναυτιλιακὲς ἐταιρεῖες δὲν ἀκυρώθηκαν. Τὸ συνδικάτο ὅμως ἐλεγχε σὲ αὐτὲς τίς περιπτώσεις ὅλα τὰ ἔσοδα καὶ τὰ ἔξοδα τῶν ἰσπανικῶν πρακτορείων.

Τὰ ἀποτελέσματα αὐτῆς τῆς μεταρρύθμισης ἦταν μιὰ σημαντικὴ ἀύξηση τῶν ἐσόδων γιὰ τοὺς λιμενεργάτες. Ἐκτὸς ἀπ' αὐτὸ Ἰδρύθηκε - ἐνῶ πρὶν δὲν ὑπῆρχε - ἓνα ταμεῖο ἀτυχημάτων καὶ ἀνεργίας. Γιὰ κάθε τόνο φορτίο καταβάλλονταν 0,75 πεσέτες γιὰ τὸ ταμεῖο ἀτυχημάτων καὶ 0,50 πεσέτες γιὰ τὸ ταμεῖο ἀνεργίας. Τὸ λιμάνι τῆς Μπαρτσελώνας κοινωνικοποιήθηκε.

Τὴν τρίτη μέρα τοῦ ἀγῶνα ἐνάντια στὴ στρατιωτικὴ ἐξέγερση τὰ συνδικάτα τῆς βιομηχανίας τροφίμων Ἰδρυσαν στὴ Μπαρτσελώνα μαζί μὲ τὸ προσωπικὸ τῶν ξενοδοχείων καὶ ἐστιατορίων δημόσια ἐστιατόρια. Τὴν πέμπτη μέρα τοῦ ἀγῶνα συστήθηκε μιὰ ἐπιτροπὴ ἀνεφοδιασμοῦ. Ἡ σύνθεσή ἦταν δημοκρατικὴ. Δικαίωμα συμμετοχῆς εἶχαν ὅλες οἱ ὀργανώσεις καὶ ὅλα τὰ κόμματα. Ἀνάλογα μὲ τὴν ἀριθμητικὴ ὑπεροχὴ τους οἱ ἀναρχοσυνδικαλιστὲς εἶχαν στὴν ἐπιτροπὴ τοὺς περισσότερους εκπρόσωπους.

Οἱ ἐνέργειες ἔγιναν μὲ σύστημα. Ἀρχικὰ τὰ συνδικάτα

Έκαναν απογραφή όλων των τροφίμων προτεραιότητα έφοδισμοῦ είχαν τὰ νοσοκομεία, τὰ γηροκομεία καὶ ἡ πολιτοφυλακὴ. Κατασχέσεις τροφίμων ἀπὸ μεμονωμένες ομάδες δὲν ἐπιτρέπονταν.

Ἰδρύθηκε μιὰ κεντρικὴ ὑπηρεσία διανομῆς. Οἱ μεγάλες ἐταιρεῖες ἀγορᾶς τροφίμων κολλεκτιβοποιήθηκαν. Ἡ ἐπιτροπὴ ἀνεφοδισμοῦ ἐνεργοῦσε ὅλες τὶς ἀγορᾶς τροφίμων. Οἱ μικρέμποροι κάλυπταν τὶς ἀνάγκες τοὺς μόνο ἀπὸ τὴν κεντρικὴ ἐπιτροπὴ ἀνεφοδισμοῦ. Καὶ αὐτοὶ ἦταν υποχρεωμένοι νὰ δηλώνουν τὰ ἀποθέματά τους. Οἱ δηλώσεις τους ἐλέγχονταν ἀπὸ τὰ συνδικάτα. Ψευδεῖς δηλώσεις δὲν μποροῦσε νὰ κάνει κανένας ἔμπορος, γιατί ἐλεγχόταν ἀπὸ τοὺς ἴδιους τοὺς ὑπαλλήλους του. Ἡ ἀπόκρυψη τροφίμων ἦταν ἀδύνατη. Ὁ συνδικαλιστικὸς ἐλεγχος ἀποδειχτήκε ἀποτελεσματικότερος ἀπὸ τὸν ἀστυνομικὸ ἐλεγχό.

Ἡ δραστηριότητα τῆς συνδικαλιστικῆς ἐπιτροπῆς ἀνεφοδισμοῦ ἐπεκτενόταν σὲ ὁλόκληρη τὴν Καταλωνία. Γιὰ τὴ λειτουργία τῆς τεράστιας ὑπηρεσίας διανομῆς χρειάζονταν πενταχόσιοι ὑπάλληλοι. Τριάντα ἐπαγγελματικὰ σωματεῖα συνδέθηκαν μὲ τὸ συνδικάτο τῆς βιομηχανίας τροφίμων. Οἱ μυλεργάτες καὶ οἱ ἄρτοποιοὶ ἀποτελοῦσαν τοὺς σημαντικότερους τομεῖς. Ἀκολουθοῦσαν οἱ γαλακτοκόμοι καὶ οἱ κρεατοπαραγωγοί. Οἱ μισθοὶ τῶν ἐργατῶν καὶ τῶν ὑπαλλήλων καθορίζονταν ἀπὸ κοινὸν σὲς συνελεύσεις τῶν μελῶν. Οἱ ἐργάτες ἔγιναν ἐργοδότες τοῦ ἑαυτοῦ τους.

Δὲν ἦταν εὐκολὴ δουλειὰ νὰ ἐφοδιστεῖ μιὰ μεγαλόπολη μὲ ψωμί, γάλα, κρέας κλπ. Οἱ ἐργάτες ὅμως ἔβλεπαν καὶ αὐτὸ τὸ πρόβλημα. Ὁ κάθε ἐργάτης αἰσθανόταν συνυπεύθυνος γιὰ τὸ σύνολο. Ἐπειδὴ ἡ Καταλωνία δὲ παρήγαγε ἀρκετὰ σιτηρὰ καὶ κρέας καὶ τὴν Ἑστρεμαδούρα, τὴν σιταποθήκη τῆς Ἰσπανίας, τὴν κατεῖχαν οἱ φασίστες, ἀναγκάστηκαν νὰ κάνουν εἰσαγωγὴ ἀπὸ τὸ ἐξωτερικόν. Γι' αὐτὸ χρειάζονταν συνάλλαγμα. Στὴν ἀρχὴ ἀπευθύνθηκαν στὴν Ἑθνικὴ Τράπεζα γιὰ συναλλαγματικὴ κάλυψη. Ἀργότερα κατόρθωσαν νὰ ἀποκτήσουν μεγάλο μέρος τοῦ ἀπαιτούμενου συναλλάγματος μὲ τὴν ἐξαγωγή ὑφασιμάτων καὶ ἄλ-

λων βιομηχανικών προϊόντων. Ἡ νέα συνδικαλιστική οικονομία απέκτησε σὲ λίγο διάστημα ἰσχυρές δάσεις.

Κάτω ἀπὸ τὴν πίεση τοῦ ἐργατικοῦ πληθυσμοῦ ἡ καταλανικὴ κυβέρνησις ἐξέδωσε ἕνα διάταγμα μὲ τὸ ὁποῖο μειώθηκαν τὰ ἐνοίκια κατὰ 50%) ο. Αὐτὸ τὸ μέτρο μαζί μὲ τὴν αὐξηση τῶν μισθῶν καὶ τὴν μείωση τῶν εἰσιτηρίων εἶχε σὰ συνέπεια τὴν ἀμεση βελτίωση τοῦ βιοτικού ἐπιπέδου τοῦ ἐργαζόμενου πληθυσμοῦ. Μόνο ἡ ἔλλειψη τῶν προϊόντων ἐξαιτίας τοῦ συνεχιζόμενου ἐμφύλιου πολέμου ὀδήγησε στὰ ἐπόμενα χρόνια πάλι σὲ αὐξηση τῶν τιμῶν. Στὴν ἀρχὴ τῆς ἐπανάστασης ὁμοίως ἡ βελτίωση τῶν συνθηκῶν ζωῆς τῆς ἐργατικῆς ἦταν ἀναμφισβήτητη.

Πολυτελεῖς ἐπαυλεῖς καὶ παλάτια μετατράπηκαν σὲ νοσοκομεία, νηπιαγωγεία καὶ σὲ ἄλλα κοινωφελῆ ἰδρύματα. Οἱ κατοικίαι σταμάτησαν πιά νὰ ἀποτελοῦν πηγὴ πλουτισμοῦ γιὰ τοὺς ἰδιοκτῆτες.

Οἱ ἐταιρεῖες ὕδατων, φωταερίου καὶ ἠλεκτρισμοῦ θρίσκονταν πρὶν ἀπὸ τὴν ἐπανάσταση σὲ ἰδιωτικὰ χέρια σὲ ὄλες σχεδὸν τίς πόλεις. Ἡ «Γενικὴ Ἑταιρεία Ὑδάτων Μπαρσελώνας» καὶ ἡ θυγατρικὴ «Ἑταιρεία Ὑδάτων Λομπρεκάτ» ἔλεγχαν τίς ἐταιρεῖες ὕδατων καὶ φωταερίου σὲ πολλὰς πόλεις τῆς Ἰσπανίας. Ἦταν μιὰ κολοσσιαία ἐπιχείρηση μὲ μετοχικὸ κεφάλαιο 272 ἑκατομμύρια πεσέτες. Τὰ ἐτήσια κέρδη ἦταν κατὰ μέσον ὄρο πάνω ἀπὸ 11 ἑκατομμύρια. Οἱ ἰδιοκτῆτες εἶχαν ἐγκαταλείψει ἤδη τὴ χώρα πρὶν ἀπὸ τὴν 19ῃ Ἰουλίου. Οἱ συνδικαλιστῆς ἀπεφάσισαν νὰ κολλεκτιβοποιήσουν τίς ἐταιρεῖες. Ἐργάτες καὶ ὑπάλληλοι ἐξέλεξαν ἕνα διοικητικὸ συμβούλιο. Λίγο πρὶν ἀπὸ τὴ στρατιωτικὴ ἐξέγερση οἱ ἐργάτες αὐτῶν τῶν ἐπιχειρήσεων εἶχαν ζητήσει αὐξηση τῶν ἀποδοχῶν, ἡ ὁποία εἶχε ἀπορριφθεῖ. Μὲ ἀπόφαση τοῦ προσωπικοῦ παραχωρήθηκε τώρα ἡ αὐξηση σύμφωνα μὲ τίς ἀπαιτήσεις ποὺ εἶχαν τεθεῖ ἀπὸ πρὶν. Ὁ κατώτερος μισθὸς ἦταν 14 πεσέτες τὴν ἡμέρα καὶ καθιερώθηκαν 36 ὥρες ἐργασίας τὴν ἑβδομάδα. Ἐξαιτίας τοῦ πολέμου παρουσιάστηκε ὁμοίως ἔλλειψη ἐργατῶν καὶ οἱ ὥρες αὐξήθηκαν ἀρχικὰ σὲ 40 καὶ ἀργότερα σὲ 48. Οἱ ἀποδοχῆς

των γυναικῶν ἐξισώθηκαν μὲ αὐτὲς τῶν ἀνδρῶν καὶ ἰσθῆθηκε ἓνα ταμεῖο ἀσθενείας καὶ σύνταξης.

Ἡ κολλεκτιβοποίηση ὠφέλησε γερὰ τὸν πληθυσμὸ τῆς πόλης. Ἡ τιμὴ τοῦ κυβικοῦ μέτρου νεροῦ ἀπὸ 0,80 μέχρι 1,50 πεσέτες μειώθηκε σὲ μιὰ ἐνιαία τιμὴ 0,40 πεσέτες. Ἐγιναν προετοιμασίαι γὰρ τὸν ἐφοδισμὸ τῆς γειτονικῆς πόλης Σανταμπέλ μὲ νερὸ ἀπὸ τὰ ὕδραγωγεία τῆς Μπαρσελώνας. Τὰ κέρδη ποῦ μοιράζονταν στοὺς μετόχους καταργήθηκαν. Τὸ μεγαλύτερο μέρος τοῦ πλεονάσματος στελενόταν τώρα στὴν ἀντιφασιστικὴ στρατιωτικὴ ἐπιτροπὴ. Στους πρώτους μῆνες μετὰ τὴν 19η Ἰουλίου αὐτὲς οἱ ἐθελοντικὲς χορηγήσεις ξεπέρασαν τὶς 100.000 πεσέτες.

Οἱ ξένοι ἐπισκέπτες ἐκδήλωναν συχνὰ τὸ θαυμασμὸ τους γιὰ τὸ γεγονός ὅτι ἡ ἀνάληψη τῶν ἐπιχειρήσεων ἀπὸ τοὺς ἐργάτες εἶχε γίνει χωρὶς ἀνωμαλίες. Τὸ μυστικὸ γιὰ τὴ λαμπρὴ ἐπιτυχία τῆς κολλεκτιβοποίησης ἔγκειται κυρίως στὴ συστηματικὴ προετοιμασία τῶν συνδικαλιστῶν γι' αὐτὴ τὴν κοινωνικὴ ἐπανάσταση.

«Στὴν ἐπαναστατικὴ περίοδο - ἀναφέρουν σὲ μιὰ ἐκθεσὴ τους οἱ ἐνωμέναι κολλεκτίβες ὕδατων, φωταερίου καὶ ἤλεκτρισμοῦ - εἶχαμε σχηματίσει συνδικαλιστικὲς ἐπιτροπὲς στὶς ἐπιχειρήσεις. Αὐτὲς οἱ ἐπιτροπὲς ἐξοικειώνονταν μὲ τὶς ἐργασίαι κάθε τμήματος καὶ προετοιμάζονταν γιὰ νὰ ἀναλάβουν τὴ διεύθυνση. Παρακολουθοῦσαν τὴν παραγωγὴ, τὴν κατανάλωση νεροῦ τὸ καλοκαίρι καὶ τὸ χειμῶνα, φρόντιζαν νὰ θρίσκειται σὲ κάθε θέση ὁ κατάλληλος ἄνθρωπος, παρότρυναν τοὺς ἐργάτες νὰ προσέρχονται κανονικὰ στὴν ἐργασία τους, φρόντιζαν γιὰ τὴν τήρηση τῶν κανόνων ἀσφαλείας, νὰ ὑπάρχουν σὲ ὅλα τὰ τμήματα φαρμακεῖα καὶ νὰ λειτουργοῦν γιὰ τοὺς ἐργάτες λουτρά καὶ αἵθουσες φαγητοῦ.»

Μὲ αὐτὲς καὶ παρόμοιαι προετοιμασίαι οἱ ἐργάτες ἦταν σὲ θέση νὰ λύνουν ἀπρόσκοπα δύσκολα προβλήματα. Ὁ ἐσωτερικὸς κανονισμὸς, ποῦ ἐπεξεργάστηκε τὸ προσωπικό, φανέρωνε τὸ ὑπερναπτυγμένον αἶσθημα εὐθύνης ποῦ εἶχαν καλλιεργήσει οἱ συνδικαλιστικὲς ὀργανώσεις στοὺς ἐργάτες. Οἱ σύμβουλοι, οἱ διευθυντὲς, τὸ διοικητικὸ συμβού-

λιο και τελικά ή όνώτατη έπιχειρησιακή διεύθυνση εργάζονταν σύμφωνα με τους κανόνες που είχαν συζητηθεί και εγκριθεί σε γενικές συνελεύσεις. Όλοι οι υπεύθυνοι διευθυντές έλέγχονταν από ιδιαίτερες συνδικαλιστικές ελεγκτικές επιτροπές. Μόνο πρόσωπα που διέθεταν τις απαιτούμενες τεχνικές και οργανωτικές ικανότητες διορίζονταν στη διεύθυνση. Ήταν μεγάλη τιμή να τοποθετηθεί κάποιος από τη γενική συνέλευση σε μιá ανώτερη διευθυντική θέση. Τά συνδικάτα έλεγχαν επίσης την ιδιωτική ζωή των διευθυντών και των άλλων προσώπων που τοποθετούνταν σε υπεύθυνες θέσεις. Μόνο σοβαρά, εύσυνείδητα και από κάθε άποψη άψογα άτομα μπορούσαν να λογαριάζουν με την τιμή να τους άνατεθούν ψηλά καθήκοντα. Οι υπεύθυνες θέσεις δέν απέφεραν ύλικά όφέλη. Τό άνώτατο διοικητικό συμβούλιο είχε καθήκον να παρακολουθεί την εξέλιξη της τεχνικής στον τομέα του, να επέκτεινει τις έγκαταστάσεις και να κάνει προτάσεις για τόν έκσυγχρονισμό τους, να κλείνει συμφωνίες, να μελετά τελωνειακά ζητήματα κλπ. Οι άνάγκες σε πρώτες ύλες και μηχανήματα έπρεπε να καλυφθούν όσο ήταν δυνατό από την έγχώρια προσφορά.

Ή κολλεκτιβοποίηση επέκτάθηκε και στη βιοτεχνία. Οι βιοτέχνες και οι μικροεπιτηδευματίες σχημάτισαν με τους βοηθούς και τους μαθητευόμενούς τους επαγγελματικές ενώσεις σε συνεταιρική βάση. Άπό τό παράδειγμα της κολλεκτιβοποίησης των κουρείων μπορούμε να σχηματίσουμε μιá εικόνα με ποιό πνεύμα γινόταν ή μετάβαση από τόν ιδιωτικό καπιταλισμό στο σοσιαλισμό.

Οι κουρείς της Μπαρτσελόνας, της Μαδρίτης και πολλών άλλων πόλεων αναδιοργάνωσαν με δική τους πρωτοβουλία τό επάγγελμά τους. Στη Μαδρίτη μάλιστα ή κολλεκτιβοποίηση είχε πραγματοποιηθεί πριν από την 19η Ίουλίου. Σκοπός της κολλεκτιβοποίησης ήταν ή κατάργηση των διαφορών άνάμεσα στους ιδιοκτήτες των καταστημάτων και τους ύπαλλήλους. Τά κουρεία δέν είναι έξάλλου μεγαλοκαπιταλιστικές έπιχειρήσεις. Σύμφωνα με την άποψη των Ίσπανών συνδικαλιστών ό σοσιαλισμός και ό κολλεκτιβισμός

είναι πρόβλημα της αναδιοργάνωσης της εργασίας πάνω στη βάση του εθελοντισμού και της συνεργασίας. Κάθε άνθρωπος έχει δικαίωμα να πάρει μέρος σε αυτή την κοινωνική αναδιαμόρφωση.

Στη Μπαρτσελώνα υπήρχαν πριν από την 19η Ίουλίου 1936 1.100 ανεξάρτητα κουρεία. Οι περισσότεροι από τους ιδιοκτήτες τους ήταν φτωχοί μεροκαματιάρηδες. Τα καταστήματα δεν ενέπνεαν πάντα εμπιστοσύνη σχετικά με τους όρους καθαριότητας και υγιεινής. Οι 5.000 υπάλληλοι των κουρειών της πόλης ανήκαν σε μια από τις πιο κακοπληρωμένες κατηγορίες εργατών. Κέρδιζαν 40 πεσέτες τη βδομάδα, ενώ οι εργάτες της βιομηχανίας έπαιρναν 60 μέχρι 80 πεσέτες τη βδομάδα. Όταν μετά την 19η Ίουλίου οι ώρες εργασίας καθορίστηκαν σε 40 τη βδομάδα και οι μισθοί αυξήθηκαν κατά 15οο, τοπο σήμανε για τα περισσότερα κουρεία την οικονομική καταστροφή. Γι' αυτό ιδιοκτήτες και υπάλληλοι αποφάσισαν από μόνοι τους να κοινωνικοποιήσουν ολόκληρο τον κλάδο.

Πώς έγινε αυτό; Πολύ απλά. Όλοι προσχώρησαν στο συνδικάτο. Σε μια συνέλευση αποφάσισαν να κλείσουν τα μη αποδοτικά καταστήματα. Για τους πληττόμενους ιδιοκτήτες φρόντισε η οργάνωση τα 1.100 καταστήματα μειώθηκαν σε 235. Από αυτό προήλθε μια οικονομία 150.000 πεσέτες το μήνα από ενοίκια, φως και άλλα έξοδα. Όλα τα μέλη του επαγγέλματος απασχολήθηκαν στα υπόλοιπα 235 καταστήματα, τα οποία εκσυγχρονίστηκαν και βελτιώθηκαν. Οι μισθοί αυξήθηκαν κατά 40οο από τις οικονομίες που είχαν προέλθει. Οι πρώην ιδιοκτήτες δεν αποζημιώθηκαν για τις εγκαταστάσεις τους που μεταβιβάστηκαν στο συνδικάτο. Αντί γι' αυτό είχαν τώρα σίγουρο εισόδημα. Τα έξοδα μοιράζονταν εξίσου σε όλους. Ο καθένας είχε τα ίδια δικαιώματα και τα ίδια καθήκοντα. Στη θέση του ιδιοκτήτη και του υπάλληλου μπήκαν ισότιμα μέλη ενός επαγγέλματος. Ήταν σοσιαλισμός από κάτω.

Δεν είναι εύκολη δουλειά να στηθεί μια παραγωγική κοινότητα σε κollectivική βάση, η οποία απασχολεί σε πολ-

λά εργοστάσια σε διάφορες πόλεις περίπου 250.000 εργάτες. Το συνδικάτο της ύφαντουργικής βιομηχανίας της Μπαρτσελώνας το πέτυχε όμως αυτό μέσα σε λίγο χρονικό διάστημα. Ήταν ένα τεράστιο κοινωνικό πείραμα. Η δικτατορία των επιχειρηματιών πήρε τέλος. Οι μισθοί, οι δροι: εργασίας και η παραγωγή καθορίζονταν από τους εργάτες και τους εκλεγμένους εκπροσώπους τους. Η κολλεκτιβοποίηση της ύφαντουργικής βιομηχανίας της Καταλωνίας διαλύει μιά για πάντα το μύθο ότι οι εργάτες είναι άνικανοι να διευθύνουν μεγάλες επιχειρήσεις.

Κατά την ίδρυση της κολλεκτίβας εκλέχτηκε ένα διοικητικό συμβούλιο από 19 άτομα. Μετά από τρεις μήνες το διοικητικό συμβούλιο δημοσίευσε μιά έκθεση για την πορεία των εργασιών και την κατάσταση της κολλεκτίβας. Η εργασία άρχισε με ελάχιστο ρευστό κεφάλαιο, επειδή οι ιδιοκτήτες είχαν πριν από την στρατιωτική εξέγερση αποσύρει τους τραπεζιτικούς τους λογαριασμούς και είχαν καταφύγει στο εξωτερικό. Η επιχείρηση «Espana Industrial» είχε πριν από την κολλεκτιβοποίηση στίς αποθήκες της 48.213 μπάλες ύφασμα. Μετά από τρεις μήνες τα αποθέματα είχαν αύξηθει σε 50.321 μπάλες. Έξαιτίας της υποτίμησης της πεσέτας είχαν αύξηθει οι τιμές των πρώτων ύλων. Με την κατάργηση των περιττών εξόδων όμως, όπως καταβολές μερισμάτων, πρίμ και μισθών των διευθυντών, εξοικονομούνταν μεγάλα ποσά. Με αυτά μπόρεσαν να καλυφθούν εν μέρει οι ανώτερες τιμές των πρώτων ύλων.

Το διοικητικό συμβούλιο αγόρασε στο εξωτερικό δύο νέες μηχανές για την παραγωγή τεχνητού μεταξιού. Το απαιτούμενο συνάλλαγμα καλύφθηκε με το ποσό από την πώληση ύφασμάτων στο εξωτερικό. Σε κάθε εργοστάσιο εκλέχθηκε ένα διοικητικό συμβούλιο, το οποίο, ανάλογα με το μέγεθος της επιχείρησης, το αποτελούσαν τρεις μέχρι έννέα από τους ικανότερους συντρόφους. Οι εργασίες του συμβουλίου ήταν: έσωτερική οργάνωση, στατιστική, οικονομικά θέματα, άλληλογραφία και εκπροσώπηση προς τα έξω. Ίδιαίτερα σημαντική ήταν η σύσταση μιάς επιτροπής από

τά πιό Ικανά μέλη σέ τεχνικά και οργανωτικά ζητήματα. Αὐτή ἡ ἐπιτροπή ἀπὸ μηχανικούς, τεχνικούς, ἐργάτες και οικονομολόγους ἐπεξεργαζόταν ὅλες τίς προτάσεις γιὰ τὴ βελτίωση τῆς ὑφαντουργικῆς βιομηχανίας και ἔκανε και ἡ ἴδια προτάσεις γιὰ τὴ βελτίωση τῆς παραγωγῆς, τοῦ καταμερισμοῦ τῆς ἐργασίας, τῶν ἐγκαταστάσεων ὑγιεινῆς κλπ. Μετὰ ἀπὸ λίγους μῆνες ἡ κολλεκτιβοποιημένη ὑφαντουργικὴ βιομηχανία τῆς Καταλωνίας ἔρισκόταν σὲ καλύτερη κατάσταση ἀπὸ πρὶν. Τοῦτο ἦταν μιὰ περίτρανη ἀπόδειξη γιὰ τὸ ὅτι ὁ σοσιαλισμὸς ἀπὸ κάτω δὲν σκοτώνει τὴν πρωτοβουλία. Ἡ ἀπληστία γιὰ πλουτισμὸ δὲν εἶναι ἡ μόνη κινητήρια δύναμη τῶν ἐνεργειῶν τοῦ ἀνθρώπου.

Ἡ οικονομικὴ κατάσταση τῶν ὑφαντουργῶν βελτιώθηκε οὐσιαστικά μὲ τὴν κολλεκτιβοποίηση. Τὸ ὥραριο, πού γιὰ μερικὲς κατηγορίες ἐργατῶν, π.χ. τοὺς βαφεῖς, ἦταν 60 ὥρες τὴ βδομάδα, μειώθηκε γιὰ ὅλες τίς κατηγορίες σὲ 40 ὥρες. Οἱ μισθοὶ κατανεμήθηκαν δικαιοτέρα. Ἡ ἐργασία μὲ τὸ κομμάτι (Akkord) καταργήθηκε. Οἱ μηχανικοὶ και οἱ τεχνικοὶ πού πρὶν κέρδιζαν 250 μέχρι 350 πεσέτες τὴ βδομάδα, ἔπαιρναν τώρα 200 μέχρι 250. Οἱ μισθοὶ καθορίζονταν ἀπὸ τὸ προσωπικὸ σὲ συνελεύσεις. Αἰτίες γιὰ ἀπεργίες, ἀνταπεργίες κλπ. δὲν ὑπῆρχαν πιά.

Ἀπὸ τὴν κολλεκτιβοποιημένη ὑφαντουργικὴ βιομηχανία προερχόταν ἓνα μεγάλο μέρος τῶν ἀγωνιστῶν ἐνάντια στο φασισμὸ. Μόνο τὸ συνδικάτο τῶν ἐργατῶν τῆς ὑφαντουργίας τῆς Μπαρτσελώνας εἶχε προσφέρει 20.000 ἄνδρες στὴν ἐθνοφρουρά. Ὅποιος δὲν πήγαινε στὸ μέτωπο ἔδινε 10-15οο τῶν ἐβδομαδιαίων ἀποδοχῶν του γιὰ τὴ χρηματοδότηση τοῦ ἀντιφασιστικοῦ ἀγώνα. Στους πρώτους τρεῖς μῆνες συγκεντρώθηκαν ἀπὸ τὴν κολλεκτιβοποιημένη ὑφαντουργικὴ βιομηχανία και δόθηκαν στὴν ἀντιφασιστικὴ στρατιωτικὴ ἐπιτροπὴ 2,5 ἑκατομμύρια πεσέτες. Ἦταν ἓνα ἐξαιρετὸ παράδειγμα ἐθελοντικῆς βοήθειας.

Ἐνα ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα συλλογικὰ ἐπιτεύγματα τῶν Καταλωνῶν ἐργατῶν ἦταν ἡ ἴδρυση μιᾶς ἀνύπαρκτης μέχρι τότε πολεμικῆς βιομηχανίας. Δημιουργήθηκε ἀπὸ τὸ

μηδέν και έφτασε να άπασχολεί στο τέλος του πολέμου 80.000 έργατες. Ήταν άποκλειστικά έργο των έργατών.

Ή μεταλλοβιομηχανία ήταν ελάχιστα αναπτυγμένη στην Καταλωνία κατά την έκρηξη του εμφύλιου πολέμου. Ή μεγαλύτερη εγκατάσταση ήταν το έργοστάσιο αυτοκινήτων Hispano - Suiza που άπασχολούσε 1.100 έργατες. Ήδη τις πρώτες μέρες μετά την 19η Ίουλίου το έργοστάσιο αυτό κατασκεύαζε θωρακιμένα όχηματα, χειροβομβίδες, κινητές βάσεις για πολυβόλα, νοσοκομειακά αυτοκίνητα κλπ. Τα πρώτα πολεμικά όχηματα έφεραν τα αρχικά C.N.T.-F.A.I.,* των δύο ήγετικών οργανώσεων στον άγώνα ενάντια στο φασισμό, στις όποιες άνήκαν οι μεταλλουργοί.

Στή διάρκεια του εμφύλιου πολέμου ιδρύθηκαν στη Μπαρτσελώνα και στην υπόλοιπη Καταλωνία 400 μεταλλουργικά έργοστάσια. Ένα μεγάλο μέρος των όπλων κατασκευαζόταν σε αυτά τα έργοστάσια. Ο άστος Καταλανός πρωθυπουργός Ταραντέλλας δήλωσε τον Όκτώβριο του 1937:

«Ή πολεμική βιομηχανία της Καταλωνίας επιτέλεσε στους 14 μήνες της ύπαρξής της ένα έπος εργασίας και δημιουργικής δύναμης. Ή Καταλωνία πρέπει να εύγνωμονεί αιώνια εκείνους τους έργατες, που με τεράστια προσπάθεια, ένθουσιασμό και αυτοθυσία εργάστηκαν για να βοηθήσουν τους άδελφούς μας στο μέτωπο.»

Οι έργατες των πυριτιδοποιείων ήταν κατά 80ο) ο συνδικαλιστές. Ένώ τα πολιτικά κόμματα συνέχιζαν τις μηχανογραφίες τους για την έξουσία, οι συνδικαλιστές πρόσφεραν έποικοδομητική εργασία. Αυτή ή εργασία άρχισε τον Αύγουστο του 1936 κάτω από τη διεύθυνση του ενεργητικού τεχνικού Έουτζένιο Βαλέχο, ενός πεπειραμένου αναρχοσυνδικαλιστή. Οι ειδικοί παρατηρητές από το έξωτερικό παρακολουθούσαν με έκπληξη τα επιτεύγματα των Καταλανών μεταλλουργών, που κατασκεύαζαν μόνοι τους τις μηχανές για την παραγωγή των όπλων. Άπό το έξωτερικό έφεραν

* FEDERATION ANARQUISTA IBERICA (Ίβηρική Όμοσπονδία Άναρχικών).

μόνο ένα μικρό μέρος ειδικών μηχανών. Σε ελάχιστο χρονικό διάστημα κατασκευάστηκαν 200 διαφορετικές υδραυλικές πρέσες μέχρι βάρους 250 τόνων, 215 τόρνοι, 178 τόρνοι για πιστόλια και εκατοντάδες φραιζες, δράπανοι κλπ. Ένα χρόνο μετά την έκρηξη του εμφύλιου πολέμου ή παραγωγή βλημάτων (μέχρι 115 χιλιοστόμετρα) είχε φτάσει το ένα εκατομμύριο, των αεροπορικών βομβών 50.000 και των φυσιγγίων πολλά εκατομμύρια. Μόνο στο τελευταίο τρίμηνο του 1937 τα καταλανικά κολλεκτιβοποιημένα εργοστάσια κατασκεύαζαν 15 εκατομμύρια κάλυκες, ένα εκατομμύριο κάψουλες για χειροβομβίδες και τεράστιες ποσότητες κάθε είδους πολεμικού υλικού.

Το έργο των Καταλανών μεταλλουργών ήταν τόσο έντυπωσιακό, ώστε η Ισπανική κυβέρνηση, με πρωθυπουργό τότε τον Νεγκρίν, αποφάσισε στις 11 Αυγούστου 1938 να προχωρήσει σε κατάσχεση των κολλεκτιβοποιημένων εργοστασίων. Αυτό το μέτρο αιτιολογήθηκε με την αναγκαιότητα της υπαγωγής της πολεμικής βιομηχανίας στο υπουργείο άμυνας. Η πραγματική αιτία όμως ήταν η επιθυμία των κομμουνιστών συμβούλων από τη Ρωσία να τεθεί κάτω από κομμουνιστικό έλεγχο αυτή η τεράστια βιομηχανία. Το μόνο που ένδιεφερε τους συνδικαλιστές αυτή τη στιγμή ήταν να κερδίσουν τον πόλεμο ενάντια στο Φράνκο. Δεν ήθελαν να δημιουργηθούν φιλονικίες στο αντιφασιστικό μέτωπο και γι' αυτό κατάπιαν την κομμουνιστική πρόκληση. Μετά το νικηφόρο πέρας του πολέμου, σκέφτονταν, θα μπορούσαν να αντιμετωπίσουν τη χούφτα των κομμουνιστών πρακτόρων.

Με τον κρατικό έλεγχο πάνω στα πολεμικά εργοστάσια μπήκε προσωρινό τέρμα στο δικαίωμα αυτοδιαχείρισης των Καταλανών μεταλλουργών. Το τεράστιο συλλογικό επίτευγμά τους παραμένει όμως παντοτινό δρόσημο του Ισπανικού συνδικαλισμού.

Πριν από τον εμφύλιο πόλεμο η Ισπανία εισήγαγε κάθε χρόνο από το εξωτερικό οπτικά όργανα αξίας 40-50 εκατομμυρίων πεσsetών. Αισχροκερδείς καιροσκόποι κέρδι-

ζαν τεράστια ποσά με το εμπόριο οπτικών οργάνων.

Η χαμηλή στάθμη ανάπτυξης της οπτικής βιομηχανίας στην Καταλωνία ήταν συνέπεια μιας έσφαλμένης και επιζήμιας εμπορικής πολιτικής. Οι εργάτες και οι τεχνικοί της οπτικής βιομηχανίας αισθάνονταν ικανοί να κατασκευάζουν οι ίδιοι μέσα στη χώρα τα περισσότερα οπτικά όργανα. Το σύστημα του ιδιωτικού καπιταλισμού όμως δεν τους πρόσφερε τη δυνατότητα. Οι εισαγωγείς είχαν καταφέρει να παρεμποδίσουν την ανάπτυξη της εγχώριας βιομηχανίας σε αυτόν τον τομέα. Μόνο η κολλεκτιβοποίηση άνοιξε στην εγχώρια βιομηχανία νέες δυνατότητες ανάπτυξης. Η ανοικοδόμηση της νέας βιομηχανίας ακολούθησε πορεία παρόμοια με την κολλεκτιβοποίηση σε όλους τους άλλους τομείς.

Μετά τη νίκη στα όδοφράγματα οι εργάτες τοποθέτησαν σε όλες τις επιχειρήσεις συνδικαλιστικές επιτροπές έλεγχου για να παρεμποδίζουν τους ιδιοκτήτες να αφαιρούν από τις επιχειρήσεις μηχανήματα και χρήματα. Οι ιδιοκτήτες που δέχονταν να συνεργαστούν κάτω από τις νέες συνθήκες, γίνονταν δεκτοί σαν ισότιμα μέλη στην κολλεκτίβα. Το συνδικάτο είχε μετατραπεί σε κολλεκτίβα παραγωγής. Με απόφαση της γενικής συνέλευσης εξισώθηκαν όλοι οι μισθοί. Ο μηνιαίος μισθός καθορίστηκε για τους εργαζόμενους και των δύο φύλων σε 400 πεσέτες. Καθιερώθηκε ο λεγόμενος οικογενειακός μισθός. Για κάθε άνικανο προς εργασία μέλος της οικογένειας δινόταν ένα μηνιαίο επίδομα από 50 πεσέτες.

Ο μεγάλος νεωτερισμός ήταν η ίδρυση ενός εργοστασίου για οπτικά μηχανήματα και όργανα. Το κεφάλαιο για αυτό το νέο εργοστάσιο συγκεντρώθηκε με χρήματα που κατέβαλλαν εθελοντικά όλα τα μέλη. Μετά από λίγο καιρό άρχισαν να κατασκευάζονται κυάλια, τηλεμέτρα, γωνιόμετρα καθώς και όλα τα οπτικά εξαρτήματα που χρειάζονταν στο πυροβολικό. Κατασκευάζονταν επίσης ιδιαίτερα είδη γυαλιών για επιστημονικούς σκοπούς σε όλα τα χρώματα. Όλα τα οπτικά μηχανήματα από το μέτωπο επιδιορθώ-

νονταν στο τμήμα έπισκευών του έγοστασιού. Ίδρύθηκε έπίσης και ένα όπτικό ίδρυμα όπου δίδασκαν ειδικοί από το έσωτερικό και το έξωτερικό.

Οι όπτικοί είχαν κάθε λόγο νά είναι υπερήφανοι για το έργο τους. Αυτό που δεν είχε καταφέρει ο ιδιωτικός καπιταλισμός, το πέτυχε ή συλλογική δημιουργική δύναμη των εργαζόμενων.

Στή δεκαετία του 1920 ή μοναρχική κυβέρνηση κατέργησε τις έπιδοτήσεις για την υπερατλαντική ναυσιπλοία. Από τότε ή ναυτιλία της Ίσπανίας έπεσε σέ παρακμή.

Τόν καιρό της στρατιωτικής εξέγερσης ή εταιρεία διέθετε έξι μεγάλα υπερωκεάνια συνολικού έκτοπίσματος 100.000 τόνων. Οι ναυτικοί ήταν οργανωμένοι κυρίως στή συνδικαλιστική C.N.T. και το προσωπικό των γραφείων στή σοσιαλδημοκρατική U.G.T. Ή U.G.T. δεν ήταν προετοιμασμένη για την κολλεκτιβοποίηση. Δεκατέσσερες ήμέρες μετά την 19η Ίουλίου, αφού οι συνδικαλιστές είχαν ήδη κολλεκτιβοποιήσει τά πάντα, έκαναν οι υπάλληλοι μέ παρότρυνση των ναυτικών τά πρώτα βήματα για την κολλεκτιβοποίηση της εταιρείας. Και τά έξι πλοία βρίσκονταν στήν κατοχή των ρεπουμπλικάνων, κανένα δεν ήταν σέ φασιστικό λιμάνι.

Μετά την κολλεκτιβοποίηση απολύθηκαν οι παπάδες των πλοίων και μισθοδοτήθηκαν μέχρι την 18η Ίουλίου. Ή νέα κολλεκτίβα δεν θεωρούσε απαραίτητη την ύπηρεσία των παπάδων πάνω στά πλοία. Μέ την κατέργηση των μεγάλων μισθών των διευθυντών έξοικονομούονταν πάνω από 250.000 πεσέτες το χρόνο. Αυτό έδωσε τή δυνατότητα νά αύξηθούν οι αποδοχές των ναυτικών και του υπαλληλικού προσωπικού. Οι ναυτικοί καθόρισαν σέ μιá συνέλευση τους όρους εργασίας. Απόφάσισαν όμόφωνα νά εργάζονται 48 ώρες τή δδομάδα στή θάλασσα και 40 ώρες στο λιμάνι.

Έπειδή ήταν εταιρεία που την έπιδοδοσε άλλοτε το κράτος, το κράτος διατήρησε δικαιώματα επέμβασης. Ή κυβέρνηση τοποθέτησε έναν γενικό διευθυντή που έπαιρνε μεγαλύτερο μισθό απ' ό,τι είχε αποφασίσει ή συνέλευση των

ναυτικῶν. Ὁ νέος διευθυντὴς ἦταν ἓνας σοσιαλδημοκράτης βουλευτῆς. Ἐδῶ φάνηκε καθαρά ἡ διαφορὰ ἀνάμεσα στὴν κολλεκτιβοποίηση ἀπὸ κάτω καὶ στὴν κρατικοποίηση ἀπὸ πάνω. Ἡ κολλεκτιβοποίηση σήμαινε δικαιοσύνη στὴν οικονομικὴ ζωὴ. Ἡ κρατικοποίηση ἦταν συνέχιση τῆς ἱεραρχίας καὶ τῶν κοινωνικῶν ἀδικιῶν.

Ὅλες οἱ μεγάλες κοινωνικὲς ἀλλαγές στὴν ἱστορία ἔχουν γίνεи κυρίως μὲ ἐπαναστάσεις ἢ μὲ ἄμεσες ἐπεμβάσεις τοῦ λαοῦ. Οἱ νόμοι ἐπικυρώνουν μετὰ τετελεσμένα γεγονότα.

Ἔτσι: ἔγινε καὶ μὲ τὴν κολλεκτιβοποίηση. Οἱ συνδικαλιστὲς δὲν ἦταν ἀντίθετοι νὰ ἐπικυρωθεῖ ἡ νέα κατάσταση μὲ νόμο. Συνεργάστηκαν μάλιστα στὴν ἐπεξεργασία τοῦ νόμου τῆς κολλεκτιβοποίησης. Ὅταν στίς 24 Ὀκτωβρίου 1936 δημοσιεύτηκε ὁ καταλανικὸς νόμος τῆς κολλεκτιβοποίησης, ἡ κολλεκτιβοποίηση εἶχε ἤδη ἐπιβληθεῖ παντοῦ. Ὁ νόμος δὲν δημιουργοῦσε νέες καταστάσεις. Περιεῖχε διατάξεις πού δὲν εἶχαν προβλέψει οἱ ἐργάτες καὶ δὲν τοὺς ἐνθουσίαζαν, ἀλλὰ τίς ἀποδέχτηκαν, ἐπειδὴ εἶχαν τὴν ἐξουσία στὰ χέρια τους καὶ πίστευαν πὼς σὲ κάθε περίπτωσι αὐτοὶ ἦταν πού θὰ καθόριζαν τίς λεπτομέρειες στὴν πράξη. Μιὰ ἀπ' αὐτὲς τίς διατάξεις ἦταν ἡ τοποθέτηση κυβερνητικῶν ἐκπροσώπων σὲ ὅλες τίς μεγάλες ἐπιχειρήσεις. Στὴν ἀρχὴ αὐτὴ ἡ διάταξη δὲν εἶχε πρακτικὴ ἐφαρμογή. Ἦταν ὅμως κατάλληλη νὰ περικόψει τὴν ἀπόλυτη αὐτοδιαχείριση τῶν ἐργατῶν πρὸς ὄφελος τοῦ κράτους. Οἱ συνδικαλιστὲς δὲν ἔδωκαν κίνδυνο σὲ αὐτὴ τὴ διάταξη, γιατί οἱ κυβερνητικοὶ ἐκπρόσωποι ἐκλέγονταν ἀπὸ τίς γραμμὲς τῶν συνδικαλιστῶν. Οἱ ἀκραῖοι ἀναρχικοὶ ὅμως δὲν ἦταν ἐνθουσιασμένοι μὲ αὐτὴ τὴ διάταξη. Φοβοῦνταν ἀπὸ τίς ἐπεμβάσεις τοῦ κράτους περικοπὴ τῶν ἐπαναστατικῶν ἐπιτευγμάτων τῶν ἐργατῶν.

Σύμφωνα μὲ τὸ νόμο ἐπιχειρήσεις μὲ λιγότερους ἀπὸ ἑκατὸ ἐργάτες μπορούσαν νὰ μείνουν σὲ ἀτομικὴ ἰδιοκτησία. Ὑπόκεινταν ὅμως στὸν ἔλεγχο τῶν ἐργατῶν. Αὐτὸς ὁ ἔλεγχος σήμαινε ἐξουδετέρωση τῆς αὐθαιρεσίας τῶν ἐπιχειρηματιῶν καὶ εἰσαγωγή πλήρους οικονομικῆς δημοκρα-

τίας σέ όλους τούς τομείς τής οικονομικής ζωής.

Ἐπιχειρήσεις μέ περισσότερους ἀπό 50 καί λιγότερους ἀπό 100 ἐργάτες κολλεκτιβοποιούνταν ἂν συμφωνοῦσαν γι' αὐτό τά δύο τρίτα τοῦ προσωπικοῦ. Σάν ἐργάτες χαρακτηρίζε ὁ νόμος τὸ σύνολο τῶν ἐργαζόμενων σέ μιὰ ἐπιχείρηση.

Ὁ νόμος δριζε τή σύσταση ἐνός ἀνώτατου οἰκονομικοῦ συμβουλίου. Ὅλα τά σημαντικά ζητήματα ἔπρεπε νά ὑποβάλλονται στήν κρίση τοῦ συμβουλίου. Ἐπιχειρήσεις μέ ξένους ἰδιοκτῆτες μποροῦσαν νά κολλεκτιβοποιηθοῦν μόνο μέ τή συγκατάθεση τῶν ἰδιοκτῆτῶν.

Ὁ νόμος τής κολλεκτιβοποίησης ἦταν ἕνα πλαίσιο· περιελάμβανε μόνο ἕνα μέρος τής ἄλλης διαδικασίας τής οἰκονομικής ἀλλαγῆς. Σύμφωνα μέ τὸ νόμο οἱ μικρές ἐπιχειρήσεις μποροῦσαν νά μὴν κολλεκτιβοποιηθοῦν. Καί ὁμοίως κολλεκτιβοποιήθηκαν χωρὶς νά ὑποχρεώνονται ἀπὸ τὸ νόμο τά κούρεια, οἱ φοῦρνοι, τά ξενοδοχεῖα, οἱ κινηματογράφοι· κλπ. Οἱ ἰδιοκτῆτες παρατιοῦνταν ἔθελοντικά ἀπὸ τήν ἀνεξαρτησία τῶν ἐπιχειρήσεῶν τους. Τὸ πνεῦμα τοῦ κολλεκτιβισμοῦ εἶχε ἐξαπλωθεῖ παντοῦ.

Ὁ τοποθετημένος ἀπὸ τὸ νόμο ἐλεγκτῆς στίς κολλεκτιβοποιημένες μεγαλύτερες ἐπιχειρήσεις, ἀνῆκε στήν ἐπιχείρηση. Ἐκλεγόταν μόνο μέ τή συγκατάθεση τῶν ἐργατῶν. Ἡ διεύθυνση τής κολλεκτιβοποιημένης ἐπιχείρησης δρισκόταν στά χέρια τῶν ἐργατῶν. Τὸ κράτος δὲν ἀσκούσε καμιὰ ἐπιρροή στήν κολλεκτιβοποιημένη ἐπιχείρηση. Κύριοι τής παραγωγῆς καί τής διανομῆς ἦταν οἱ ἐργάτες.

Ὁ νόμος δὲν ἐφαρμοζόταν στίς μεγάλες οἰκονομικές κοινότητες τῶν κολλεκτιβοποιημένων ἐπιχειρήσεων, ὅπως π.χ. στίς κολλεκτίδες τῶν κινηματογράφων καί τῶν κούρειων. Ἡ νέα σοσιαλιστική οἰκονομική μεταρρύθμιση πήγαζε ἀπὸ τήν πρωτοβουλία τῶν ἐργαζόμενων. Δὲν ἦταν νομικός θεσμός, ἀλλά μιὰ νέα μορφή τής οἰκονομικής ζωῆς, τής πράξης καί τής σκέψης. Ἦταν ἔργο τοῦ λαοῦ καί ὄχι τοῦ κράτους. Οἱ σοσιαλιστικές κολλεκτίδες ἀποτελοῦσαν τήν πρώτη δοκιμὴ γιὰ τήν εἰσαγωγή τοῦ φιλελεύθερου σοσιαλισμοῦ. Καί ἡ Ἰσπανία ἦταν ἡ πρώτη χώρα πού ἀποτολοῦ-

σε αυτή την επαναστατική δοκιμή.

Ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῆς Κομμούνας τοῦ Παριζιοῦ ἡ τοποθέτηση ἐπαναστατικῶν κοινοτικῶν συμβουλίων ἦταν ἕνας ἀπὸ τοὺς σκοποὺς τοῦ κοινωνικοῦ ἐργατικοῦ κινήματος. Καὶ οἱ Ἴσπανοὶ ἀναρχοσυνδικαλιστὲς θεωροῦσαν τὴ συμμετοχὴ στὰ κοινοτικά συμβούλια σὰν κοινωνικὸ καθήκον.

Ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖο συστήθηκαν τὰ κοινοτικά συμβούλια στὴν Ἰσπανία μετὰ τὴν 19ῃ Ἰουλίου ἦταν ἀρκετὰ διαφορετικὸς ἀπὸ τὶς συνηθισμένες κοινοτικὲς ἐκλογές. Δὲν ἔγιναν νέες ἐκλογές. Σὲ ὅλες τὶς πόλεις καὶ στὰ χωριά, δὲπου οἱ ρεπουμπλικάνοι καὶ οἱ ἐργάτες εἶχαν νικήσει τοὺς φασίστες, τὰ ἀντιφασιστικὰ κόμματα καὶ οἱ ὀργανώσεις συμφώνησαν γιὰ μιὰ νέα σύσταση τῶν κοινοτικῶν συμβουλίων. Ὅπου ὑπῆρχε μόνο ἕνα κόμμα ἢ μόνο μιὰ ὀργάνωση τὸ νέο κοινοτικὸ συμβούλιο ἦταν μονοκομματικόν. Αὐτὸ βέβαιον σπάνια συνέβαινε. Συνήθως ὑπῆρχαν περισσότερες δυνάμεις καὶ σὲ καθεμιὰ ἀναγνωρίζονταν τὸ δικαίωμα τῆς ἐκπροσώπησης. Τὸ δικαίωμα γιὰ ἔδρα καὶ φῆφο ἀναγνωρίζονταν καὶ στὶς μειονότητες. Ἀκόμη καὶ τὰ κόμματα ποὺ σὲ ἕναν ὀρισμένο τόπο δὲν εἶχαν ἐκλογεῖς, ἐκπροσωποῦνταν στὸ κοινοτικὸ συμβούλιο μὲ ἕνα τουλάχιστον μέλος. Ἡ πλειοψηφία μοιραζόταν ἐθελοντικὰ τὴ δύναμή της μὲ τὴ μειοψηφία. Τοῦτο ἦταν μιὰ νέα ἐφαρμογὴ τῆς δημοκρατικῆς ἀρχῆς, ὅπως εἶχαν ἀπαιτήσει μέχρι τότε μόνο ὀρισμένοι Ἄγγλοι θεωρητικοί. Ὅλα τὰ κόμματα καὶ οἱ ὀργανώσεις, μὲ ἐξάφρση τῶς φασίστες, ποὺ προσπαθοῦσαν νὰ ἐπιβάλλουν μὲ τὴ βία δικτατορία, συμμετείχαν στὴν ἐξουσία.

Τὸ καλύτερο παράδειγμα γιὰ τὴ λειτουργία τοῦ ἀντιφασιστικοῦ κοινοτικοῦ συμβουλίου τὸ προσφέρει ἡ Μπαρσελώνα. Τὰ ἀντιφασιστικὰ κόμματα καὶ οἱ ὀργανώσεις ἔκλεισαν μιὰ συμφωνία κυρίων. Οἱ ἀναρχικοὶ καὶ οἱ συνδικαλιστὲς εἶχαν τὴν πλειοψηφία, ἀλλὰ παρατήθηκαν ἀπὸ τὴν ἀσκηση τῶν δικαιωμάτων τῆς πλειοψηφίας. Πῆραν ἐννέα ἔδρες καὶ παρὰ τὸ ἦσαν στὸ πολὺ μικρότερο καταλανικὸ ἀρτιστερό κόμμα ἐπίσης ἐννέα ἔδρες. Στὸ «Ἐνιαῖο Σοσιαλιστικὸ Κόμ-

μα Καταλωνίας» (P.S.U.C*) - κομμουνιστές που είχαν δεσμούς με τη Μόσχα - παραχωρήθηκαν ξεί έδρες, στο μαρξιστικό ένιαίο κόμμα (P.O.U.M.**), τρεις, στην Καταλανική Δράση άλλες τρεις και τρεις πήρε ακόμη το κόμμα των μισθωτών της γης, που δέν δρούσε στη Μπαρτσελώνα, αφού τά μέλη του ζούσαν στο ύπαιθρο.

Είναι δύσκολο γά διαπιστώσουμε κατά πόσο αυτή ή σύνθεση αντιστοιχεί στην πραγματική δύναμη των κομμάτων. Η δύναμη των αναρχοσυνδικαλιστών ήταν όπωσδήποτε μεγαλύτερη. Και όμως παραιτήθηκαν από έκλογές. Η χώρα θρισκόταν σέ κατάσταση ανάγκης, στην όποία την είχε ώθήσει το πραξικόπημα του Φράνκο. Αυτό που προείχε ήταν ή συνεργασία όλων των αντιφασιστικών ομάδων. Ο καθένας γινόταν δεκτός στη συνεργασία. Το μέτρημα των φήφων δέν ήταν τόσο σημαντικό όσο ή συμβολή στον άγώνα ένάντια στον ξένο και στον γτόπιο φασισμό. Πριν από το 1936 έλεγαν στην Ίσπανία πώς μπορούν γά κυβερνήσουν χωρίς τους συνδικαλιστές, αλλά όχι ένάντια σ' αυτούς. Μετά τά γεγονότα του Ίουλίου ήταν πιά αδύνατο γά κυβερνήσουν χωρίς αυτούς. Η συνδικαλιστική C.N.T. ήταν στην Καταλωνία ό ισχυρότερος παράγοντας δύναμης και παρέθετε και στην υπόλοιπη Ίσπανία τουλάχιστον τους μισούς από τους αντιφασίστες αγωνιστές.

Στην άρχή το αντιφασιστικό μέτωπο ήταν αδιάσπαστο και άνάμεσα στα κόμματα επικρατούσε συμφωνία. Στη διάρκεια των επόμενων μηνών παρουσιάστηκαν όμως διαφωνίες. Αυτό όφειλόταν στη φύση των πραγμάτων. Πολλοί κρέμονταν από τά παλιά. Η νέα κατάσταση τους φαινόταν πολύ τολμηρή και πολύ επαναστατική και ήθελαν γά μετριάσουν τή ριζοσπαστική πορεία που ακολουθούσε ή πολιτική και ή οίκονομία μετά τίς 19 Ίουλίου. Συγκεντρώνονταν στο καταλανικό άριστερό κόμμα και στο σοσιαλιστικό ένιαίο κόμμα Καταλωνίας. Οι τελευταίοι-οί κομμουνιστές-όποστήριζαν τήν άτομική ιδιοκτησία και τήν καπιταλιστική

* PARTIT SOCIALISTA UNIFICAT DE CATALUNTA

** PARTIDO OBRERO DE UNIFICACION MARXISTA

οικονομία παρά τῇ σύνδεσίν της μὲ τὴν Κομμουνιστικὴ Διεθνή. Πολιτικὰ ἀκολουθοῦσαν μιὰ ἀδιάκριτὴ τακτικὴ γιὰ ἐπέκτασιν τῆς ἐξουσίας τους, ὅπως τοὺς συμβούλευαν οἱ Ρῶσοι ἀπεσταλμένοι. Οἱ ἀναρχοσυνδικαλιστὲς ἐνδιαφέρονταν νὰ διατηρήσουν τὰ ἐπιτεύγματα τῆς 19ης Ἰουλίου, νὰ ὑποστηρίξουν τὶς κολλεκτιβοποιήσεις καὶ νὰ γενικεύσουν καὶ ἐμπειδώσουν τὸ νέο κοινωνικὸ καθεστῶς.

Σὲ λίγο παρουσιάστηκαν ἀντιθέσεις στὴν πολιτικὴ. Ὁ μεγαλύτερος κίνδυνος γιὰ τὴ νέα κατάστασιν τῶν πραγμάτων προερχόταν ἀπὸ τὶς ἀνατρεπτικὰς κινήσεις τῶν κομμουνιστῶν. Ἡ Μόσχα δὲν ἔστειλε μόνον ἀεροπλάνα καὶ τάνκς, ἀλλὰ καὶ πολιτικὰ συνθήματα καὶ πράκτορες πού ἐπέμβαζαν στὴν πολιτικὴ πρὸς ὄφελος τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος. Οἱ ἀναρχοσυνδικαλιστὲς τοὺς ἦταν ἐμπόδιο. Οἱ κομμουνιστὲς ἤθελαν νὰ μειώσουν τὴν ἐπιρροὴ τῶν συνδικαλιστῶν, γιὰ νὰ μπορέσουν νὰ ἐπιβάλλουν τὴ δική τους πολιτικὴ. Καὶ τὰ μέλη τοῦ P.O.U.M. ἦταν δηλωμένοι ἐχθροὶ τῶν πρακτόρων τῆς Μόσχας. Ὁ Τροτσκισμὸς σὰ μικρότερος ἀδελφὸς τοῦ σταλινισμοῦ αἰσθάνθηκε ὀλοκλήρως τὸ βάρος τοῦ χεριοῦ τῆς Μόσχας. Μέσα στὸ κοινοτικὸ συμβούλιο δημιουργήθηκαν προστριβὲς ἀνάμεσα στὶς διάφορες κατευθύνσεις καὶ στὰ κόμματα.

Οἱ ἀντιθέσεις ὀξύνθησαν τὴν πρώτη ἑβδομάδα τοῦ Μαΐου τοῦ 1937. Τὸ P.O.U.M. ἀπωθήθη ἀπὸ τὸ κοινοτικὸ συμβούλιο τῆς Μπαρτσελώνας. Τὶς θέσεις του τὶς πῆραν οἱ ρωσόφιλοι «ἐνταίοι σοσιαλιστὲς». Ἐκλογὲς δὲν ἔγιναν. Τὸ πνεῦμα τῆς Μόσχας διαπερνοῦσε τὴν ἰσπανικὴν πολιτικὴν. Ἡ Μόσχα πούλοῦσε στὴν Ἰσπανικὴν Δημοκρατίαν ὅπλα καὶ ἀπαιτοῦσε γι' αὐτὸ πολιτικὰ ἀνταλλάγματα.

Τὰ οικονομικὰ τῆς πόλης τῆς Μπαρτσελώνας θρίσκονταν ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Πρίμο γιὰ Ριβέρα σὲ κακὴν κατάστασιν. Τὰ μεγάλα δημόσια ἔργα καὶ τὰ τεράστια κτίρια ἐκθέσεων πού εἶχε κάνει ὁ δικτάτορας, ὑπερέβαιναν τὴν οικονομικὴ ἀντοχὴ ὅχι μόνον τῆς πόλης, ἀλλὰ καὶ τῆς χώρας. Ὁ πόλεμος ἐνάντια στὸ φασισμό ἔθετε στὴ διοίκησιν τῆς πόλης μεγάλες οικονομικὰς ἀπαιτήσεις. Στὰ ταμεῖα τῆς Τράπεζας

ζας της Ισπανίας του υποκαταστήματος της Μπαρτσελώνας βρίσκονταν 300 εκατομμύρια πεσέτες. Οι αναρχοσυνδικαλιστές δέν άγγιξαν αυτές τις ρεζέρβες κατά τη διάρκεια των μαχών του Ιουλίου. Ούτε και τὸ κάτω ἀπὸ ἕναν αναρχοσυνδικαλιστὴ πρόεδρο κοινοτικό συμβούλιο άγγιξε αὐτὰ τὰ χρήματα. Ἡ καταλανική κυβέρνηση τοῦ αὐτοῦ προέδρου όμως εἶχε λιγότερους ἠθικούς ἐνδοασμούς. Ὁ πρόεδρος Κόμπανυς κατέσχεσε τὰ χρήματα και τὰ χρησιμοποίησε γιὰ τοὺς σκοποὺς του.

Πολλοὶ φοβοῦνταν πῶς σὲ μιὰ κολλεκτιβική οἰκονομία ἡ διοίκηση τῆς πόλης δύσκολα θὰ κατάφερνε νὰ πραγματοποιήσει ἔσοδα. Ἐγινε τὸ ἀντίθετο. Οἱ κολλεκτιβοποιημένες μεγάλες ἐπιχειρήσεις κατέβαλλαν στήν πόλη μεγαλύτερες εἰσφορές ἀπ' ὅ,τι πρὶν οἱ ἰδιωτικές καπιταλιστικές ἐπιχειρήσεις. Οἱ καπιταλιστὲς ἐπιχειρηματίες θεωροῦσαν τὶς εἰσφορές ἀναγκαῖο κακό· οἱ διευθυνόμενες ἀπὸ τοὺς ἑργάτες κολλεκτιβοποιημένες ἐπιχειρήσεις θεωροῦσαν τιμὴ τους νὰ ὑποστηρίζουν οἰκονομικά τὴν πόλη.

Μερικά παραδείγματα: Οἱ κολλεκτιβοποιημένες ἐταιρείες ὑδάτων, φωταερίου και ἠλεκτρισμοῦ χάρισαν στήν πόλη τὰ σημαντικά χρέη τῆς. Ἡ συλλογική διοίκησή τους ἀποφάσισε μάλιστα νὰ προσφέρει στήν πόλη, ὅσο διαρκοῦσε ὁ ἐμφύλιος πόλεμος, δωρεάν νερό, φωταερίο και ἠλεκτρικό ρεῦμα. Ἡ κολλεκτιβοποιημένη ἐταιρεία μεταφορῶν τῆς Μπαρτσελώνας ἔθετε στή διάθεση τῆς πόλης 1000 ἀπὸ τὰ γενικά ἔσοδά τῆς. Αὐτὸ ἔδινε ἕνα ἐτήσιο ποσὸ 10 ἑκατομμυρίων πεσετών. Γιὰ σύγκριση μπορούμε νὰ παραθέσουμε τὸ ποσὸ τῶν 400.000 πεσετών μόνο ποὺ πλήρωνε κάθε χρόνο στήν πόλη σὰ φόρο ἡ ἰδιωτική ἐταιρεία μεταφορῶν πρὶν ἀπὸ τὴν 19η Ἰουλίου 1936. Ταυτόχρονα ἡ τιμὴ τῶν εἰστηρίων μειώθηκε ἀπὸ 15 σὲ 10 σεντίμια.

Σὲ σύγκριση μὲ τὶς ταραστικές εἰσφορές τῶν συνδικαλιστικῶν κολλεκτιβοποιημένων ἐπιχειρήσεων, οἱ εἰσφορές τῶν σοσιαλιστικῶν-κομμουνιστικῶν και τῶν ἄλλων ἐπιχειρήσεων

της Καταλωνίας ήταν άσήμαντες³. Παρ' όλα αυτά στην Καταλωνία και στη Μπαρτσελώνα δέν υπήρχε κοινοτικός σοσιαλισμός. Οι ύπηρεσίες κοινής ώφελείας θρίσκονταν πριν από την 19η Ίουλίου στα χέρια ιδιωτικών επιχειρήσεων. Μετά την 19η Ίουλίου υπήρχε ή δυνατότητα νά παράσουν αυτές οι επιχειρήσεις στην κατοχή της κοινότητας. Σε αυτό απέβλεπαν έν μέρει οι σοσιαλιστές σύμφωνα με παραδείγματα από τδ έξωτερικό. Ή ιδέα της κοινοτικοποίησης δέν επικράτησε όμως. Οι εργάτες έτειναν περισσότερο στη συνδικαλιστική λύση, και αυτή ήταν ή κολλεκτιβοποίηση. Τήν κοινοτικοποίηση τή θεωρούσαν καπιταλιστική λύση. Οι κοινοτικές επιχειρήσεις εργάζονται με τή μορφή άνωνόμων εταιρειών. Ακόμη κι όταν ή κοινότητα κατέχει τήν πλειοψηφία τών μετοχών, πραγματοποιούνται κέρδη, μοιράζονται μερίσματα και ή διεύθυνση διορίζεται απέξω. Σε μιά κολλεκτιβική επιχείρηση δέν υπάρχουν κέρδη, δέν μοιράζονται μερίσματα και δέν καταβάλλονται μισθοί διευθυντών. Μιά φιλελεύθερη κολλεκτιβική επιχείρηση χωρίς κρατική έποπτεία είναι άπαλλαγμένη από τόν παρασιτισμό και τά γραφειοκρατικά εμπόδια. Στους Ίσπανούς εργάτες δ κολλεκτιβισμός φαινόταν σαν ή δικαιότερη και προοδευτικότερη οικονομική μορφή.

Παντοδ όπου είχε νικήσει δ λαός μετά την 19η Ίουλίου έγιναν ριζικές άλλαγές στις σχέσεις ιδιοκτησίας και στον τρόπο παραγωγής. Πραγματοποιήθηκε ή μακρόχρονη επιθυμία τών εργατών της γής και τών μικρογεωργών νά έξουσιάσουν επιτέλους τή γή που καλλιεργούσαν. Ή γή άνήκε κάποτε στους προπάτορες τών γεωργών, αλλά με τις πιο διαφορετικές προφάσεις τούς τήν είχαν άρπάξει οι πολεμιστές, οι εύγενείς και άργότερα ή μπουρζουαζία. Οι μονάρχες είχαν επικυρώσει στην πορεία της ιστορίας αυτή τήν άρπαγή της γής και έν μέρει είχαν συμμετάσχει σε αυτή. Γι' αυτό δ άγροτικός πληθυσμός έβλεπε στη μοναρχία και στους εύγενείς τούς φυσικούς του έχθρους. Ή ά-

3. Τα άλλα κόμματα μιμήθηκαν τούς συνδικαλιστές και ίδρυσαν κολλεκτίβες. Ό αριθμός τους ήταν όμως πολύ περιορισμένος.

γροτική επανάσταση εξαπλώθηκε γρήγορα σε όλοκληρη την Ισπανία.

Η απαίτηση για την απόκτηση γης ήταν από αιώνες η ίδια. Οι επιδιώξεις των αγροτών στράφηκαν όμως στη διάρκεια του περασμένου αιώνα κάτω από την επίδραση του κοινωνικού εργατικού κινήματος και των σοσιαλιστικών και αναρχικών θεωριών σε άλλους σκοπούς. Την εποχή της μεγάλης γαλλικής επανάστασης οι αγρότες κυρίεψαν τη γη, τη μοίρασαν μεταξύ τους και την καλλιεργούσαν για δικό τους όφελος. Από τότε δημιουργήθηκε στη Γαλλία μια ισχυρή τάξη μικρογεωργών. Ο μικροκτηματίας υπερασπίζεται τη γη του άνωποχώρητα. Είναι συντηρητικός. Η γη του είναι ο κόσμος του. Ο τρόπος παραγωγής είναι ατομικός. Η συνεταιρική συνεργασία συνάντησε αρχικά αντιδράσεις· ο ατομικός όμως τρόπος παραγωγής παρεμπόδιζε την τεχνική πρόοδο. Η σύγχρονη τεχνική διαδιδόταν αργά στις αγροτικές περιοχές και ιδιαίτερα αργά στους μικρογεωργούς.

Με την έκρηξη της ρωσικής επανάστασης το 1917 οι Ρώσοι αγρότες ενέργησαν κατά τον ίδιο τρόπο με τους Γάλλους αγρότες πριν από 150 χρόνια: Απαλλοτρίωσαν τους εύγενεις μεγαλοκτηματίες και μοιράστηκαν τη γη. Κάτω από την επίδραση των μπολσεβίκων ιδρύθηκαν αργότερα τα κολχόζ και με κρατική απόφαση τα σοβχόζ. Οι ρωσικές αγροτικές κολλεκτίβες δεν ήταν όμως έργο των αγροτών. Ο αγροτικός πληθυσμός παροτρύνθηκε από το κομμουνιστικό κόμμα να δημιουργήσει τις κολλεκτίβες. Αυτές οι κολλεκτίβες υπόκεινται στον έλεγχο του κράτους. Μόνο σε ελάχιστες περιπτώσεις χρωστούν την ίδρυσή τους στην πρωτοβουλία των αγροτών. Αν οι μπολσεβίκοι είχαν την εξουσία στη Ρωσία, θα διαλύονταν ίσως και το μεγαλύτερο μέρος των κολχόζ. Οι αγρότες θα επέστρεφαν στον ατομικό τρόπο παραγωγής.

Στην Ισπανία τα πράγματα είναι διαφορετικά. Έδώ ο αγροτικός κολλεκτιβισμός έχει παλιές ρίζες. Ο Χοσκίν Κόστα έχει υπογραμμίσει στο βασικό έργο του «Ο αγροτικός

κολλεκτιβισμός» την παλιά ιστορία του Ισπανικού αγροτικού κολλεκτιβισμού. Ήδη από τον 9ο μ.Χ. αιώνα συναντούμε στους Ισπανούς αγρότες κολλεκτιβιστικές τάσεις. Όταν διώχτηκαν από τη χώρα οι Άραβες, άφησαν πίσω τους περιοχές που δεν ανήκαν σε κανέναν. Αυτή τη γη την πήραν οι αγρότες πριν προλάβουν να την ιδιοποιηθούν οι φεουδάρχες. Οι αγρότες αλληλοβοηθούνταν στην καλλιέργεια. Έτσι υπήρχαν ήδη στην Ισπανία συλλογικοί τρόποι εργασίας και παραγωγής. Σε αυτή την παλιά παράδοση στηρίχτηκε το σύγχρονο σοσιαλιστικό-συνδικαλιστικό κίνημα στην Ισπανία. Η αρχική μορφή του Ισπανικού σοσιαλισμού είναι ο αναρχισμός και ο συνδικαλισμός. Οι μαρξιστικές θεωρίες ήλθαν αργότερα στη χώρα σαν κάτι ξένο. Ο κολλεκτιβισμός και ο κοινοτισμός ήταν γνωστοί στην Ισπανία πολύ πριν από την εμφάνιση του σύγχρονου σοσιαλιστικού κινήματος.

Σε αυτές τις παραδόσεις στηρίχτηκαν οι αγρότες της Ισπανίας του 36. Παντού όπου είχαν νικήσει τους φασίστες, χαρακτήριζαν τη γη κοινή κτήση. Ο κολλεκτιβισμός εξαπλώθηκε ακόμα και στην Καταλωνία, στην τυπική χώρα του μικρομισθωτού, του λεγόμενου *Rabassaire*. Μια συνέλευση των Καταλανών αγροτών, που έγινε άμεσα μετά τη νίκη ενάντια στους φασίστες στην Καταλωνία, έκανε την παρακάτω έκκληση στους αγρότες:

«Η αγροτική μικροϊδιοκτησία έχει τις ρίζες της στο πνεύμα της ανεξαρτησίας του λαού μας. Στην προσπάθειά του να απελευθερωθεί από τη σκλαβιά και την εκμετάλλευση που του επέβαλλαν οι μεγαλοκτηματίες και οι εκμισθωτές, ο αγροτικός πληθυσμός είχε μια μόνο επιθυμία, να λείι δική του τη γη που καλλιεργεί. Όταν ο αγρότης αποκοτούσε επιτέλους το δικό του κομμάτι γης, εργαζόταν μέρα και νύχτα με όλη την οικογένειά του και δεν κατάφερε παρ' όλα αυτά να έχει αρκετά για να ζήσει. Κατάστρεψε την υγεία του και φυτοζωούσε όπως τα ζώα του.»

«Η κοπιαστική εργασία του μικρογεωργού και η άφοβωσή του στο κομμάτι της γης του είχαν την αξία τους για

μιά καλύτερη υπόθεση. Αυτή ή καλύτερη υπόθεση είναι ή άγροτική κολλεκτίβα, πού αποτελεί μιά σύγχρονη και όρθολογική έργασιακή κοινότητα του άγροτικού πληθυσμού. Δυστυχώς πολλοί άγρότες αντίδρουν στην κολλεκτιβοποίηση. 'Η ιδιοκτησία είναι για τόν μικρογεωργό ή ζωή του. Με τόν κολλεκτιβισμό τή χάνει να κινδυνεύει. 'Ο Καταλανός μικρογεωργός είναι δύσπιστος άπέναντι στην κολλεκτιβική κοινότητα έργασίας. 'Η δυσπιστία του είναι δικαιολογημένη, γιατί τόν έχουν εξαπατήσει πολλές φορές.»

'Η συνέλευση έλαβε υπόψη της όλες αυτές τις συνθήκες και τήν άτομιστική στάση τών μικρογεωργών. 'Αποφάσισε να μήν εξαναγκάζεται κανένας να μπλίνει στην κολλεκτιβοποίηση. 'Η συνέλευση υπογράμμισε ότι ή άναγκαστική κολλεκτιβοποίηση θα δημιουργούσε μόνο μίσση και θα δυσφημούσε τό μεγάλο έργο τής προόδου και του φιλελεύθερου κολλεκτιβισμού. "Όποιος εξαναγκάζεται να μπει σε κολλεκτίβα παρά τή θέλησή του, κάνει σαμποτάζ. Μόνο με τό παράδειγμα πού δίνουν κολλεκτίβες πού λειτουργούν ήδη, είναι δυνατό να προσηλυτιστούν οι μικρογεωργοί στον κολλεκτιβισμό. "Αν οι κολλεκτίβες με σύγχρονες μεθόδους έργασίας και με τή χρησιμοποίηση νέων γεωργικών μηχανών, λιπασμάτων κλπ. παρουσιάζουν με λιγότερη δαπάνη έργασίας καλύτερα άποτελέσματα άπό τούς μικρογεωργούς, θα προσηλυτιστούν οι δύσπιστοι στον κολλεκτιβισμό.

'Η γή πού κατασχέθηκε καλλιεργήθηκε και διαχειρίστηκε άπό τό συνδικάτο τών άγροτών προς όφελος τών μελών. Τό συνδικάτο βοηθούσε τούς μικρογεωργούς με διάθεση μηχανών, άγορά τής παραγωγής κλπ. Τό συνδικάτο μεσολάβούσε για τή μετοίκηση άγροτών άπό μιά κολλεκτίβα με λίγη γή σε άλλη με περισσότερη γή.

Για τήν έφαρμογή τής κολλεκτιβοποίησης προσέχτηκαν οι παρακάτω κατευθυντήριες γραμμές: "Αν σε ένα χωριό υπάρχει ή δυνατότητα να συμπεριλάβει ή κολλεκτιβοποίηση χωρίς εξαναγκασμό όλους τούς κατοίκους, ή κολλεκτίβα μπορεί να εξαπλωθεί σε όλο τό χωριό. Κανένας δέν πρέπει να μπει στην κολλεκτίβα παρά τή θέλησή του. Οι μι-

κρογεωργοί και οι μικρομισθωτές έχουν το δικαίωμα να συνεχίσουν να εργάζονται ανεξάρτητα, αν δεν θέλουν να μπουν στην κολλεκτίβα του χωριού.

Σύμφωνα με τις δημοσπονδιακές αρχές του συνδικαλισμού αποφεύχθηκε η ένιαία αναγκαστική κολλεκτιβοποίηση. Σε κάθε χωριό οι κολλεκτίβες είχαν την ελευθερία να οργανώσουν τη συνεργασία τους με τον δικό τους τρόπο ανάλογα με τις τοπικές συνθήκες.

Ένα παράδειγμα για την οργάνωση μιας αγροτικής κολλεκτίβας αποτελούσε το χωριό Βάλς στην Καταλωνία. Σε αυτό το χωριό ο διαμελισμός της γης σε μικρές ιδιοκτησίες έφερνε εμπόδια στον έκσυγχρονισμό της γεωργίας. Γι' αυτό πολλοί μικρογεωργοί αποφάσισαν να ιδρύσουν μια κοινότητα εργασίας ή κολλεκτίβα παραγωγής και κατανάλωσης.

Η είσοδος στην κολλεκτίβα ήταν έθελοντική. Ίσχυε για ένα χρόνο που άρχιζε την 1η Νοεμβρίου και τελείωνε την 31η Οκτωβρίου. Μετά το τέλος του χρόνου οι γεωργοί είχαν το δικαίωμα να παραμείνουν στην κολλεκτίβα ή να γοούν απ' αυτή, αν δεν είχαν μείνει ευχαριστημένοι.

Η κολλεκτίβα είχε σα σκοπό να καλλιεργεί κοινά τη γη των μελών. Η κολλεκτιβοποιημένη γη προσερχόταν από την έθελοντικά προσφερόμενη γη που θρισκόταν στα όρια της κοινότητας, και από κατασχεμένη γη, που οι ιδιοκτήτες της είχαν πάρει άμεσα μέρος στην εξέγερση ενάντια στο λάο και είχαν ακολουθήσει τους φασίστες.

Κάθε μέλος έπαιρνε μια απόδειξη για τα ζώα και τα εργαλεία που έφερνε στην κολλεκτίβα. Με την έξοδο από την κολλεκτίβα είχε το δικαίωμα να τα ξαναπάρει. Η έξοδος από την κολλεκτίβα γινόταν μόνο στο τέλος του γεωργικού έτους.

Οι αγροτικές εργασίες εκτελούνταν από ομάδες, ο αριθμός των οποίων καθοριζόταν από τη συνέλευση των μελών. Κάθε ομάδα είχε έναν συντονιστή που εκλεγόταν από τη συνέλευση. Όλοι οι συντονιστές μαζί αποτελούσαν μια επιτροπή εργασίας που οργάνωνε την εργασία. Τα μέλη εί-

χαν όμως το δικαίωμα να τροποποιούν τις αποφάσεις της επιτροπής εργασίας σε γενική συνέλευση.

Οι αποδοχές είχαν καθοριστεί σε τρεις κλάσεις ανάλογα με το μέγεθος της οικογένειας. Ένα άτεκνο ζευγάρι έπαιρνε 32 πεσέτες τη βδομάδα. Ένα ζευγάρι με ένα παιδί έπαιρνε 36 πεσέτες. Αν η οικογένεια είχε περισσότερα παιδιά έπαιρνε 39 πεσέτες. Σε περίπτωση άρρώστιας καταβαλλόταν δλόκληρο το ποσό. Οι πολύτεκνες οικογένειες έπαιρναν περισσότερα, ανάλογα με τις εκάστοτε αποφάσεις των συνελεύσεων. Κουσόξυλα μοιράζονταν στα μέλη δωρεάν. Αν ένα μέλος πέθαινε, η οικογένεια έπαιρνε δλόκληρο τον εβδομαδιαίο μισθό μέχρι το τέλος του γεωργικού έτους. Μετά ήταν ελεύθερη να παραμείνει στην κολλεκτίβα ή να αποχωρήσει. Τα μέλη ηλικίας από 14 έτων μέχρι 16 έπαιρναν τον μισό μισθό από 16 μέχρι 18 έτων δύο τρίτα και από 16 μέχρι 60 δλόκληρο το μισθό. Μέλη πάνω από 65 έτων έπαιρναν τον μισό μισθό και επίδομα γηραιών.

Η κολλεκτίβα εξέλεγε ένα διοικητικό συμβούλιο που κρατούσε βιβλία για τα έσοδα και τα έξοδα και λογοδοτούσε στη γενική συνέλευση. Μια ομάδα εργασίας ανέλαβε την τροφοδοσία της κολλεκτίβας με λαχανικά και έστησε στην αγορά του χωριού ένα περίπτερο και τα πουλούσε σε πολύ χαμηλές τιμές. Οι τιμές ήταν οι ίδιες για μέλη και μη μέλη. Τα ζώα εργασίας που έφερναν τα μέλη στην κολλεκτίβα τα ξανάπαιρναν όταν εξέρχονταν. Αν ένα ζώο φοφούσε, ο ιδιοκτήτης του έπαιρνε κατά την έξοδό του ένα ισάξιο ζώο ή πληρωνόταν την αξία του σε χρήμα.

Η κολλεκτίβα ίδρυσε για τα μέλη ένα ταμειούτριο. Τα χρήματα τοκίζονταν με 3οο. Μέλη που ζούσαν έξω από την κολλεκτίβα σε μεροκαματιάρηδες, μπορούσαν να συνεχίζουν την εργασία τους, αλλά παρέδιδαν τα μεροκάματά τους στην κολλεκτίβα. Αν οι αγροτικές εργασίες είχαν αρχίσει, δεν γίνονταν δεκτά νέα μέλη μέχρι το τέλος του γεωργικού έτους. Έξαιρηση γίνονταν μόνο για πολεμιστές που γύριζαν από το μέτωπο, με την προϋπόθεση ότι αναγνώρι-

ζαν τὸ καταστατικό. Μέλη πού παραμελοῦσαν τὰ καθήκοντά τους ὑποχρεώονταν νὰ λογοδοτήσουν στὴ συνέλευση τῶν μελῶν. Κυρώσεις ἐπιβάλλονταν ἂν συμφωνοῦσαν τὰ δύο τρίτα τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μελῶν. Ἡ συνέλευση τῶν μελῶν ἦταν ἡ ἀνώτατη ἀρχὴ τῆς κολλεκτίδας. Εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ τροποποιεῖ τὸ καταστατικό καὶ νὰ παίρνει ὅλες τὶς ἀποφάσεις γιὰ τὴν πρόοδο τῆς κολλεκτίδας.

Ἡ ἀγροτικὴ κολλεκτίδα τοῦ Βάλς ἦταν τὸ παράδειγμα ἐνὸς συνεταιρισμοῦ παραγωγῆς. Στηριζόταν στὴν ἐθελοντικὴ εἴσοδο τῶν μελῶν. Μικρογεωργοὶ καὶ μισθωτὲς, πού δὲν ἤθελαν νὰ μποῦν στὴν κολλεκτίδα ὑπῆρχαν στὸ χωριὸ ὀπως καὶ πρὶν.

Στὴν κωμόπολη Σολάνα ἐφαρμόστηκε ἕνας ἄλλος τύπος κολλεκτιβοποίησης. Οἱ περισσότεροὶ ἀπὸ τοὺς κατοίκους ἦταν συνδικαλιστές. Ὑπῆρχε καὶ μιὰ μειονότητα σοσιαλιστῶν. Κάτω ἀπὸ τὴν ἐπίδραση τῶν γεγονότων οἱ κάτοικοι ἀποφάσισαν νὰ κολλεκτιβοποιήσουν ὁλόκληρὴ τὴν οικονομικὴ ζωὴ καὶ νὰ ἰδρῦσουν μιὰ φιλελεύθερη-σοσιαλιστικὴ κομμούνα. Ἡ ἀπόφαση πάρθηκε σὲ μιὰ δημόσια συγκέντρωση. Σύμφωνα μὲ τὴν ἀπόφαση ἡ γεωργία, ἡ κτηνοτροφία καὶ τὸ ἐμπόριο θὰ ὀργανώνονταν σὲ κολλεκτικὴ βάση. Οἱ συνδικαλιστὲς καὶ οἱ σοσιαλιστὲς συμφώνησαν νὰ ἀναδιαμορφώσουν τὴν οικονομία βῆμα πρὸς βῆμα σύμφωνα μὲ ἕνα ἀπὸ κοινοῦ καθορισμένο πρόγραμμα. Θὰ καταργόταν ἡ ἰδιωτικὴ οικονομία καὶ θὰ εἰσαγόταν ἡ σοσιαλιστικὴ.

Ἡ γῆ τῶν φασιστῶν κατασχέθηκε. Σὰν ἀνώτατο ὄριο ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας καθορίστηκαν 12 στρέμματα. Οἰκογένειες μὲ περισσότερα ἐνῆλικα παιδιά εἶχαν τὸ δικαίωμα νὰ κατέχουν 18 στρέμματα. Οἱ ἰδιωτικὲς ἐκτάσεις ἐλέγχονταν ὅμως ἀπὸ τὸ διοικητικὸ συμβούλιο τῆς κολλεκτίδας σχετικὰ μὲ τὴν ἀξιοποίηση καὶ τὴν ἀποδοτικότητά τους.

Στὴν τοπικὴ κολλεκτίδα ἔγιναν δεκτοὶ καὶ οἱ ἐπιτηδευματίες. Ἡ κολλεκτίδα ἀνέλαβε τὶς ἐγκαταστάσεις τους, τὶς πρῶτες ὄλες, τὰ ἐμπορεύματα κλπ. καὶ πλήρωσε τὰ χρέη τους. Οἱ ἐπιτηδευματίες πού δὲν προσχώρησαν στὴν κολλεκτίδα ἐλέγχονταν ἀπὸ τὸ διοικητικὸ συμβούλιο τῆς κολλε-

κτίδας όπως οι ανεξάρτητοι αγρότες. Έπειδή οι μισθοί είχαν καταργηθεί, οι ανεξάρτητοι επιτηδευματίες δεν μπορούσαν να απασχολούν υπαλλήλους. Είχαν όμως το δικαίωμα να απασχολούν στα καταστήματά τους τα μέλη της οικογενείας τους.

Η κολλεκτίβα κατέβαλλε σε όλα τα μέλη έναν διαβαθμισμένο οικογενειακό μισθό. Ο μισθός δινόταν σε κουπόνια. Τα κουπόνια ήταν ένα είδος νόμισμα της πόλης, τα οποία οι κάτοικοι τα άλλαζαν, αν ήθελαν, με εθνικό νόμισμα. Το νόμισμα της κολλεκτίβας ήταν ισότιμο με το εθνικό. Η πλειοψηφία των κατοίκων άνηκε στην κολλεκτίβα ή έλεγχόταν απ' αυτή. Το παλιό σύστημα της καπιταλιστικής ιδιωτικής οικονομίας είχε σταματήσει να λειτουργεί.

Η Γκερόνα⁴ είναι μια τυπική μικρή πόλη με μεσαιωνικό χαρακτήρα, μια ισπανική Ρότενμπουργκ δη ντέρ Τάουμπερ. Σε κάθε βήμα σου πατάς σε ίχνη του παρελθόντος. Κομψά άρχοντικά σπίτια, παλιές γοτθικές εκκλησίες, πολλά μοναστήρια με χοντρούς τοίχους, πίσω από τους οποίους έχει σταματήσει ο χρόνος. Ο καθεδρικός ναός της Γκερόνας είναι ένα διαμάντι καταπληκτικής γοτθικής τέχνης. Η εκκλησία έρριχνε τη σκιά της σε όλη την πόλη. Οι ιερωμένοι καθοδηγούσαν τον πληθυσμό, ο καθολικισμός έλεγχε τη συνείδησή του. Ο ισχυρός άρχιεπίσκοπος έστεκε στην κορυφή μιας ύπεροπτικής τάξης γαιοκτημόνων και μεγαλοαστών. Οι μικροαστοί υπάκουαν δουλόπρεπα στους άξιωματούς της εκκλησίας. Συνταξιούχοι υπάλληλοι και άποτραβηγμένοι έμποροι ζούσαν εδώ ειρηνικά τις τελευταίες μέρες της ζωής τους.

Στις 19 Ιουλίου ο κληρός ήταν σίγουρος για τη νίκη των στρατηγών. Η φρουρά θα άπλωνε το προστατευτικό της χέρι πάνω στους προνομιούχους. Στη Γκερόνα δεν θα

4. Την παρακάτω περιγραφή τη μεταφέρω εδώ από το ταξιδιωτικό βιβλίο μου «ENTRE CAMPESINOS» (Άνάμεσα στους αγρότες), που το δημοσίευσα το 1937 στη Μπαρτσελώνα σε ισπανική γλώσσα.

Άλλαζε τίποτε, δι:τι κι αν γινόταν στίς μεγάλες πόλεις.

Οί έργάτες όμως σκέφτονταν διαφορετικά. Ήξεραν τί τους περίμενε αν οί στρατηγοί νικούσαν τό λαό. Τό κεφάλι: τους δέν θά τό έσχυβαν έθελοντικά στο ζυγό. Ήπρεπε νά υπερασπιστούν την έλευθερία άκόμη και μέ θυσία της ζωής τους.

Οί φασίστες της πόλης περίμεναν γρήγορη νίκη τών στρατηγών στη Μπαρτσελώνα. Ήφτιαξαν ομάδες μάχης και βγήκαν από την πόλη για νά προυπαντήσουν τά φασιστικά στρατεύματα, στη νίκη τών οποίων δέν άμφέβαλλαν. Όταν έφτασε ή είδηση για την καταστολή της στρατιωτικής εξέγερσης στη Μπαρτσελώνα, οί φασίστες της Γκερόνας τά είχαν χαμένα. Ή φρουρά δέν υπάκουε πιά στους άξιωματικούς. Στρατιώτες και έργάτες συναδελφώνονταν στους δρόμους. Οί μιλιταριστές κατέβασαν τά όπλα χωρίς άγώνα. Ό λαός είχε κερδίσει μιá αναίμακτη νίκη.

Στην καθυστερημένη πόλη φύσηξε νέος άέρας. Ή επανάσταση προχωρούσε.

Ή Γκερόνα είχε 30.000 κατοίκους. Οί έργάτες ήταν οργανωμένοι στη συνδικαλιστική C.N.T. Ή όργάνωση αυτή μέ τά 6.000 μέλη ανέλαβε την τύχη της πόλης. Είχε εκπληρωθεί τό τόσο συχνά άκουσμένο από τόν άμώνα ρητό: «Οί έσχατοι έσονται πρώτοι». Τους έργάτες όμως δέν τους ένθουσίαζε νά είναι πρώτοι στην άλλη ζωή. Ήθελαν νά δημιουργήσουν τη βασιλεία τών ούρανών στη γη.

Ό Χριστός είχε κηρύξει την ισότητα όλων τών ανθρώπων. Αυτό τό κήρυγμα έπρεπε τώρα νά πραγματοποιηθεί. Τό σωματείο τών οικοδόμων άποφάσισε νά καταργήσει τίς μισθολογικές διαφορές ανάμεσα στους ειδικευμένους και τους άνειδίκευτους έργάτες. Όλοι έπαιρναν πιά έναν έβδομαδιαίο μισθό από 70 πεσέτες. Οί έπιχειρηματίες οικοδόμοι πού άρέσκονταν πριν στο ρόλο του κυρίου δέν ήταν πιά άπαραίτητοι. Τό σωματείο είχε μετατραπεί σέ μιá μεγάλη οικοδομική έπιχείρηση. Οί άρχιτέκτονες και οί άρχιμάστορες έγιναν ισότιμα και όχι προνομιούχα μέλη. Ή κοινωνικοποίηση εξαπλώθηκε γρήγορα σέ όλόκληρη την επαρχία

της Γκερόνας. Ἡ ζωὴ τῶν ἐργατῶν βελτιώθηκε σημαντικά. Οἱ παλαιοί, ἀνίκανοι πρὸς ἐργασία οἰκοδόμοι πῆραν σύνταξη ἀπὸ τὸ σωματεῖο.

Ἡ βιοτεχνία ἀκολούθησε τὸ παράδειγμα τῶν οἰκοδόμων. Οἱ ἀλευρόμυλοι, οἱ μεταφορές, τὰ μεταλλουργεῖα κλπ. κολλεκτιβοποιήθηκαν ἢ κοινωνικοποιήθηκαν. Ἡ ἀσήμαντη μειονότητα τῶν σοσιαλιστῶν ἐργατῶν δὲν ἤθελε νὰ μείνει μὲ σταυρωμένα χέρια. Δὲν πῆραν ὑποδείξεις ἀπὸ τὰ κεντρικά τους γραφεῖα στὴ Μπαρτσελώνα, ἀλλὰ πίστευαν πὼς ἐνεργοῦν σωτῆρά, ἀν ἀκολουθοῦσαν στὴν κολλεκτιβοποίηση τοὺς συνδικαλιστές. Οἱ κινηματογράφοι, τὰ ξενοδοχεῖα, τὰ ἐστιατόρια καὶ τὰ θέατρα μπῆκαν στὸ κίνημα τῆς κοινωνικοποίησης. Οἱ κοινωνικοποιημένες ἐπιχειρήσεις ἔδιναν 10ο) ο τῶν ἐσόδων στὴν πόλη. Οἱ ἐργαζόμενοι στοὺς κινηματογράφους καὶ στὰ ἐστιατόρια παραιτήθηκαν ἀπὸ αὐξηση τοῦ μισθοῦ τους καὶ χρησιμοποίησαν ἓνα μέρος τῶν ἐσόδων γιὰ τὴν βελτίωση τῶν καταστημάτων τους.

Ὁ καθένας ἐνδιαφερόταν περισσότερο γιὰ τὸ καλὸ τοῦ συνόλου παρά γιὰ τὸ δικό του. Ὁ ἐργαζόμενος πληθυσμὸς διαπνεόταν ἀπὸ πνεῦμα κοινωνικῆς ἀνανέωσης, ἀπὸ πνεῦμα ἀφοσίωσης στὸ γενικὸ καλὸ. Ἡθοποιοί, σερβιτόροι, ὑπάλληλοι κινηματογράφων κλπ. πρόσφεραν κάθε μέρα τρεῖς ὥρες ἐργασία δωρεάν στὰ ραφεῖα τῆς πόλης, ὅπου κατασκευάζονταν ροῦχα γιὰ τοὺς στρατιῶτες τοῦ μετώπου.

Οἱ συνδικαλιστές δὲν εἶχαν διατελέσει ποτὲ στὸ παρελθὸν δήμαρχοι καὶ δημοτικοὶ σύμβουλοι. Ὅταν ἀνέλαβαν τὴ διοίκηση τῆς πόλης, δὲν ξέχασαν πὼς πρὶν ἦταν οἰκοδόμοι, ἐργάτες, δάσκαλοι κλπ. Ἔκαναν πολλὰ νέα ἔργα. Τὰ νερά τοῦ ποταμοῦ Ὅνὰρ εἶχαν μολύνει πολλοὺς δρόμους τῆς πόλης. Ἐφτιαξαν ἀποχετευτικούς ἀγωγούς καὶ ἐξυγίαναν τὴν πόλη. Στὴν πεδιάδα Τάλ, ποὺ θρυσκόταν κοντὰ στὴν πόλη, θὰ ἔχτιζαν ἓνα φράγμα, ὅπου θὰ χύνονταν τὰ νερά τοῦ ποταμοῦ Τέρ. Ἔτσι θὰ ποτίζονταν οἱ ἀγροὶ στὴν περιφέρεια τῆς πόλης καὶ θὰ ἀναπτυσσόταν περισσότερο ἡ γεωργία. Ἡ παλιὰ ἀνθυγιεινὴ ἀγορὰ θὰ γκρεμιζόταν καὶ στὴ θέση τῆς θὰ χτιζόταν νέα. Οἱ οἰκοδόμοι ἐπεξεργάστη-

καν ένα πρόγραμμα για τὸ χτίσιμο ἐργατικῶν κατοικιῶν σύμφωνα μὲ τὸ γνωστὸ παράδειγμα τῆς Βιέννης.

Τὰ χρήματα γιὰ τὶς ἐργατικὲς κατοικίες θὰ τὰ πλήρωναν οἱ ἰδιοκτῆτες τῶν μεγάλων κατοικιῶν καὶ γι' αὐτὸ τὸ σκοπὸ ἀυξήθηκαν τὰ νοίκια τους. Γιὰ τὶς πολυτελεῖς κατοικίες κατὰ 750)ο, γιὰ τὶς εὐρύχωρες ἀστικές κατοικίες κατὰ 500)ο. Γιὰ τὰ τρόφιμα καθορίστηκαν ἀνώτατες τιμὲς πώλησης· παραβάσεις καὶ ὑπερτιμήσεις συνεπάγονταν κλείσιμο τῶν καταστημάτων καὶ κατάσχεση τῶν ἐμπορευμάτων. Οἱ ἐργάτες τῆς Γκερόνας δὲν εἶχαν μέχρι τότε διοικητικὴ πείρα. Εἶχαν ὁμως ὀγιῆς λογικὸ καὶ αἰσθημα εὐθύνης καὶ δικαιοσύνης.

Δυὸ χιλιάδες ἄνδρες ἀπὸ τὴ Γκερόνα πῆγαν ἐθελοντικὰ στὸ μέτωπο γιὰ νὰ πολεμήσουν τὸ φασισμό. Οἱ σερβιτόροι ἄφησαν τὴ δουλειά τους σὲ γυναῖκες. Οἱ τραπεζιτικοὶ ὑπάλληλοι δῆλωσαν πῶς λογαριασμοὺς μποροῦν νὰ κάνουν καὶ τὰ κορίτσια. Ἦταν ἄνδρες, καὶ τὸ μέτωπο τοὺς χρειαζόταν. Οἱ οἰκοδόμοι πῆγαν ἐθελοντικὰ στὸ μέτωπο γιὰ νὰ χτίσουν ὀχυρώματα.

Ἡ κοινωνικὴ ἀλλαγὴ ἔπιασε καὶ τὴ νέα γενιά τοῦ κλήρου. Πενήντα μαθητευόμενοι παπάδες τῆς ἱερατικῆς σχολῆς πέταξαν τὰ ράσα. Μὲ ἀξίνες καὶ φυάρια ἐργάζονταν στὰ ἐξυγιατικὰ ἔργα τῆς πόλης. Ξαναγύρισαν στὴ ζωὴ καὶ θρῆκαν νύφες καὶ παντρεύτηκαν.

Ἡ μεσαιωνικὴ Γκερόνα ἔγινε φιλικὴ καὶ εὐθυμῆ. Τὸ πνεῦμα τῆς ψευδευλάβειας ὑποχώρησε καὶ τὴ θέση του τὴν πήραν ἡ ἐλευθερία καὶ ἡ κοινωνικὴ δικαιοσύνη. Ὁ σοσιαλισμὸς προχωροῦσε.

Στὰ νότια τῆς Καταλωνίας θρῖσκεται στὴ δεξιὰ ὄχθη τοῦ Ἰθηρου ἡ μικρὴ πόλη Ἄμπόστα μὲ τὰ χαρακτηριστικὰ ἄσπρα σπίτια της. Τὰ σπίτια εἶναι παλιά, ἀλλὰ οἱ ἐργατικὲς γυναῖκες τοὺς δίνουν κάθε χρόνο μὲ ἀσπρίσμα τὴν ὥραία ἐξωτερικὴ τους ἐμφάνιση.

Μὲ γρήγορη ροὴ κυλᾷ ὁ Ἰθηρος τὰ κίτρινα νερά του στὴ θάλασσα. Οἱ πηγές του θρῖσκονται στὴ βόρεια Ἰσπανία, διασχίζει μὲ ἀμέτρητες στροφές τὴ χώρα σὲ μῆκος 928

χλμ. και ένώνεται με τὰ γαλάζια κύματα της Μεσογείου. Ο Ίθηρος έδωσε τὸ ὄνομά του στην Ίθηρική χερσόνησο. Στις έκβολές του ή κοίτη του έχει πλάτος 300 μέτρα. Δεξιά κι αριστερά απλώνεται ή πεδιάδα που χάνεται στο βάθος. Έδώ κι εκεί ή μονοτονία τοῦ τοπίου διακόπτεται από κάποιο μοναχικό αγρόκτημα. Ο Ίθηρος είναι ή πηγή της εὐφορίας. Τὰ πολυάριθμα κανάλια του διασχίζουν την πεδιάδα και ποτίζουν τις φυτείες τοῦ ρυζιού.

Γι' αὐτή την εὐλογημένη χώρα έκαναν οι λαοί από την αρχαιότητα αιματηρούς πολέμους. Οι Ίθηροκέλτες πρώτοι κάτοικοι απωθήθηκαν από τούς Ρωμαίους. Έδώ έμαθε ὁ Ἀννίβας από τὸν πατέρα του την τέχνη τοῦ πολέμου. Ἀργότερα τή χώρα την κυρίεψαν οι Βησιγότθοι και οι Βάνδαλοι. Τὸ ήπιο κλίμα εξασφάλιζε στους κατοίκους σίγουρη ζωή. Τις ταραγμένες πολεμικές περιόδους τις διαδέχονταν έποχές ειρηνικής ανοικοδόμησης. Φυγόπονοι πολεμιστές δυνάστευαν τούς φιλόπονους αγρότες. Ἀργότερα ήλθαν από τὰ νοτιοδυτικά οι Ἀραβες. Έχτισαν παλάτια και φύτεψαν ὠραίους κήπους. Οι Ἀραβες έφεραν από την Ἀνατολή και τὸ βαθυλιωνικό αρδευτικό σύστημα. Μέχρι σήμερα δέν έχει έφευρεθεί καλύτερο. Τὰ παλιά ὕδραγωγεί λειτουργοῦν ακόμη. Κάτω από την κατοχή τῶν Ἀράβων ή χώρα έφτασε σέ μεγάλη πολιτιστική άκμή. Ο πληθυσμός ζούσε σέ ειρήνη και εὐημερία. «Όταν τή χώρα την εξουσίαζαν οι μαυροί, γτυνόσαστε στο μετάξι. Μετά ήλθαν οι Χριστιανοί και ντύνεστε τώρα με κουρέλια», έλεγε ένας Ἀνδαλουσιάνος ποιητής στους πατριώτες του. Ο τελευταίος Ἀραβας βασιλιάς έκλαψε σά γυναίκα τή χώρα που δέν μπόρεσε νά κρατήσει σάν άνδρας.

Η περίοδος τῶν χριστιανῶν βασιλιάδων διάρκησε μέχρι την έποχή μας. Ο τελευταίος Βουρβῶνος, ὁ Ἀλφόνσος XIII, έκθρονίστηκε τὸ 1931 από τὸ λαό. Με την ἀνακήρυξη της δημοκρατίας, ὁ Ισπανικός λαός πίστεψε σέ μία νέα έποχή της ελευθερίας και της κοινωνικής δικαιοσύνης.

Οι αγρότες της Ἀμπόστα καλλιεργοῦσαν τὸ ρύζι όπως οι πρόγονοί τους από αἰῶνες. Με τούς 10.000 κατοίκους της

ή πόλη ζει αποκλειστικά από τη γεωργία. Η Αμπόστα είναι: το κέντρο της παραγωγής ρυζιού της Ισπανίας. Η επανάσταση δεν τάραξε τον αιώσιο ρυθμό της εργασίας. Αντίθετα της έδωσε νέα ώθηση. Η παραγωγή ήταν τον πρώτο χρόνο της επανάστασης καλή: 36.000 τόνοι αποφλοιωμένο ρύζι.

Με την επανάσταση τα κτήματα κολλεκτιβοποιήθηκαν. Έτσι: εκπληρώθηκε μιὰ παλιά επιθυμία του αγροτικού πληθυσμού. Ο αγρότης δεν ήταν πιὰ σκλάβος. Η εργασία γινόταν συλλογικά, οι καλλιεργήσιμες εκτάσεις επεκτάθηκαν.

Πρίν ό μικρογεωργός πέθαινε στη δουλειά και άπολαβή δεν είχε. Με τη συλλογική εργασία στα κτήματα ανακουφίστηκε. Η κολλεκτίβα άρχισε τη λειτουργία της με δεκατέσσερα τρακτέρ, δεκαπέντε άλωνιστικές μηχανές και έβδομήντα άλογα. Με τη βοήθεια της περιφερειακής ένωσης άγροτών κατάφερε νά φτιάξει ένα μεγάλο πτηνοτροφείο. Έφερε έκκολαπτικές μηχανές που έβγαζαν 2.000 νεοσσούς τη βδομάδα. Έκανε προσπάθειες για την εισαγωγή δανικών μηχανών παραγωγής βουτύρου.

Η εισοδος στην κολλεκτίβα ήταν έθελοντική. Σε όποιον ήθελε νά εργάζεται με την οικογένειά του άτομικά, το κοινοτικό συμβούλιο παραχωρούσε ένα αντίστοιχο κομμάτι γης.

Τό κοινοτικό συμβούλιο, που στην πλειοψηφία τό άποτελοῦσαν άναρχοσυνδικαλιστές, προσπάθησε κυρίως νά άναδιοργανώσει την παιδεία. Τό ότι ή γνώση είναι δύναμη, τό ήξεραν από παλιά οι άγρότες αυτής της πολιτισμένης χώρας, και τώρα ήθελαν νά εφαρμόσουν στην πράξη αυτό τό ρητό. Στην παλιά Ισπανία υπήρχαν πολλές έκκλησίες και λίγα σχολεία. Τώρα θά έπρεπε νά λειτουργήσουν περισσότερα σχολεία, στην άνάγκη στίς άδεις έκκλησίες. Οι πολλοί αναλφάβητοι θεωρούνταν ντροπή για την κοινότητα. Τό κοινοτικό συμβούλιο ανέλαβε την πρωτοβουλία για τη δημιουργία νυχτερινών σχολείων για ένήλικους. Δημιουργήθηκαν επίσης μιὰ τεχνική σχολή και μιὰ δημόσια βιβλιοθήκη και γίνονταν πολλές διαλέξεις για άγροτικά θέματα. Όλα αυτά δεν υπήρχαν πριν. Οι άναρχοί έδειχναν πώς

ήξεραν όχι μόνο να καταπολεμούν τους τυράννους, αλλά και να φέρνουν πρόοδο και μόρφωση στο λαό.

Με πρωτοβουλία τους ιδρύθηκε σε μια άδεια εκκλησία ένας καταναλωτικός συνεταιρισμός. Εκεί πωλούνταν τα προϊόντα σε χαμηλότερες τιμές απ' ό,τι στους εμπόρους. Η νέα κοινότητα ίδρυσε επίσης μια ασφάλεια γηρατειών και άσθενείας. Η νοσοκομειακή περίθαλψη ήταν δωρεάν στο νέο δημόσιο νοσοκομείο. Σε ένα πρώην αρχοντικό έξω από την πόλη εγκαταστάθηκε ένα σανατόριο για φυματικούς.

Αυτή η κοινωνική ανοικοδομητική εργασία αναλήφθηκε με μεγάλο ενθουσιασμό από την αναρχική νεολαία, την *Juventud Libertaria*. Η επανάσταση είχε απελευθερώσει νέες δημιουργικές δυνάμεις. Οι νέοι και οι νέες δεν είχαν ακόμη οικογενειακές φροντίδες, οικογένειά τους ήταν η κοινότητα. Έδιναν άφοβα τη ζωή τους στον αγώνα ενάντια στο φασισμό. Τα θυσιάζαν όλα για τη δημιουργία ενός καλύτερου μέλλοντος.

Εξήντα χιλιόμετρα στα νότια της Μπαρτσελώνας, στα παράλια της Μεσογείου, βρίσκεται η πόλη Βιλανουέβα ύ Γκελτρού, με 20.000 κατοίκους, κυρίως ψαράδες. Η πλειοψηφία του εργαζόμενου πληθυσμού ανήκε στις αναρχοσυνδικαλιστικές οργανώσεις. Μετά την 19η Ιουλίου τις περισσότερες έδρες στο κοινοτικό συμβούλιο τις κατείχαν η C. N.T. και η F.A.I. Στο συμβούλιο εκπροσωπούνταν επίσης οι σοσιαλιστές, οι κομμουνιστές, το P.O.U.M. και οι μικρομισθωτές.

Το κοινοτικό συμβούλιο συνεδρίαζε μια φορά τη εβδομάδα. Κάθε φορά εκλεγόταν νέος πρόεδρος της συνεδρίασης. Η διοικητική εργασία χωρίστηκε σε τμήματα. Ο προϊστάμενος κάθε τμήματος έκανε έκθεση στις συνεδριάσεις για τις εργασίες του, υποβάλλονταν προτάσεις, συζητιούνταν και λαμβάνονταν αποφάσεις.

Αυτό το σύστημα λειτουργούσε προς ικανοποίηση όλων. Ήταν - αν μπορούμε να παραδεχτούμε την έκφραση - μια αναρχική τάξη. Η πόλη είχε εξαιρετη διοίκηση. Όλες οι

πολιτικές κατευθύνσεις, ακόμη και τὰ αστικά κόμματα, ἀποδέχονταν τὴν ἀντιαυταρχική διοικητική ἀρχή. Παραιτήθηκαν ἀπὸ τὴν πολυτέλεια τοῦ δήμαρχου μὲ τὸν φηλὸ μισθό. Ὅλα τὰ κόμματα συμφωνοῦσαν μὲ αὐτὸν τὸν ἀναρχικό νεωτερισμό. Κανένας δὲν ἀπέβλεπε σὲ δικτατορική δύναμη. Τὸ συμβούλιο τῆς πόλης ἦταν ἓνα εἶδος τοπικοῦ κοινοβουλίου, ὅπου οἱ ἀποφάσεις παίρνονταν μὲ τὴ συγκέντρωση τῶν περισσότερων ψήφων. Αὐτὸς ὁ ἀναρχισμὸς ἦταν μιὰ συνεπῶς ἐφαρμοσμένη δημοκρατία.

Στὴν περιφέρεια τῆς Βιλανουέβα ὁ Γκελτροῦ ὑπῆρχαν τρεῖς ἀγροτικές κολλεκτίδες. Τὴ μιὰ τὴν Ἰδρυσαν οἱ ἀναρχικοί, τὴν ἄλλη οἱ σοσιαλιστὲς καὶ τὴν τρίτη οἱ μικρομισθωτές, χωρὶς ἰδιαίτερη σοσιαλιστική ἰδεολογία. Καὶ οἱ τρεῖς βασίζονταν στὴν ἀρχὴ τῆς συνεργασίας, τῆς ἀμοιβαίας δότηθειας καὶ τῆς οικονομικῆς ἰσότητος.

Ὁ ἀγροτικός πληθυσμὸς διαπνεόταν ἀπὸ τὸ πνεῦμα τῆς κοινωνικῆς ἀναδημιουργίας. Τὶς πρῶτες μέρες τῆς ἐπαναστάσεως δὲν γινόταν χωρὶς εἶα. Σὲ λίγο ὁμως ὁ ἐπαναστατικός δυναμισμὸς μετατράπηκε σὲ ἐργατικό ἐνθουσιασμὸ γιὰ τὸ καλὸ τοῦ συνόδου. Ὑπῆρχαν ἀξιοθαύμαστα παραδείγματα αὐτοθυσίας. Ἐργάτες ποὺ πρὶν ἔκαναν πολύμηγους μισθολογικούς ἀγῶνες, γιὰ νὰ πάρουν μερικὰ σεντίμια παραπάνω, παραιτοῦνταν τώρα ἀπὸ τὶς καθορισμένες ἀπὸ τὴν κυδέρνηση αὐξήσεις τοῦ μισθοῦ. Οἱ ἐπιχειρήσεις τοῦ ἀνῆκαν, οἱ ἀγροτικές κολλεκτίδες ἦταν ἔργο δικό τους. Ὁ πόλεμος ἐνάντια στὸ φασισμό ἀπαιτοῦσε θυσίες. Ὅλοι ἦταν πρόθυμοι νὰ ἀναλάβουν ἐθελοντικά αὐτὲς τὶς θυσίες. Ἐκάναν ἀπλήρωτες ὑπερωρίες γιὰ νὰ τροφοδοτήσουν τοὺς ἀγωνιστὲς στὸ μέτωπο. Τὶς Κυριακὲς καὶ μετὰ τὸ σχόλασμα ἔβλεπε κανεὶς ἐργάτες νὰ δουλεύουν ἐθελοντικά γιὰ τὸ χτίσιμο νέων σχολείων καὶ νοσοκομείων.

Στὴ Βιλανουέβα ὁ Γκελτροῦ ὑπῆρχε ἓνα ἐργοστάσιο ἐλαστικοῦ ποὺ ἀπασχολοῦσε 1.500 ἐργάτες. Ὁ Pirelli ὁ Ἴταλὸς ἰδιοκτήτης, εἶχε ἐγκαταλείψει τὴ χώρα καὶ οἱ ἐργάτες συνέχισαν τὴν παραγωγή σὲ κολλεκτιβικὴ βάση. Σὲ μιὰ συνέλευση τοῦ προσωπικοῦ ἀποφάσισαν νὰ μειώσουν τὶς

ώρες εργασίας σέ 40 τή βδομάδα. Καθώς όμως τό μέτωπο χρειαζόταν ελαστικά και άλλα προϊόντα τοῦ ἐργοστασίου, οἱ ἐργάτες αὐξήσαν ἐθελοντικά τίς ώρες σέ 48 τή βδομάδα. Ὅσο ἡ ἐπιχείρηση ἦταν ἀτομική ἰδιοκτησία, οἱ ἐργάτες δέν θά συμφωνοῦσαν ἐθελοντικά μέ ἕνα τέτοιο μέτρο. Ἐπειδή όμως δέν χρειαζόνταν πι:ά νά ὑπακούουν σέ κανέναν κύριο, πρόσφεραν τίς ὑπηρεσίες τους ἐθελοντικά στήν κοινότητα.

Ἡ ἐλευθερία εἶναι ἡ καλύτερη παιδεία.

Ὁ φιλελεύθερος σοσιαλισμός στήν Ἀραγωνία

Νὰ ζοῦν ἐλεύθεροι ἦταν τὸ σύνθημα τῶν ἀγροτῶν τῆς Ἀραγωνίας. Μετὰ τὴν καταστολὴ τῆς στρατιωτικῆς ἐξέγερσης στὴ Μπαρτσελώνα ἀπὸ τοὺς ἐργάτες δημιουργήθηκε παντοῦ στὴν Ἰσπανία ἀντιφασιστικὸς στρατός. Μιὰ ἑβδομάδα μετὰ τὴν 19ῃ Ἰουλίου εἶχαν ἤδη ὀργανωθεῖ τρεῖς ἀναρχικὲς φάλαγγες. Ἡ δύναμη μιᾶς φάλαγγας ἀντιστοιχοῦσε σὲ αὐτὴ μιᾶς μεραρχίας. Οἱ ἀναρχικὲς φάλαγγες μπῆκαν στὴν Ἀραγωνία μέχρι τὴν πόλη Χουέσκα. Τὴν πρώτη φάλαγγα τὴν ὀδηγοῦσε ὁ γνωστὸς ἀναρχικὸς Μπουεναβεντούρα Ντουρούτι.

Ἡ προέλαση τοῦ ἀναρχικοῦ στρατοῦ σταμάτησε στὴ Χουέσκα καὶ μετατράπηκε σὲ πόλεμο χαρακωμάτων. Τis μάχες τῶν ὀδοφραγμάτων στὶς πόλεις τίς διαδέχτηκε ὁ πόλεμος στὰ χαρακώματα τοῦ μετώπου. Στὴ θέση τῶν αὐτοσχεδίων ἐνεργειῶν ἔπρεπε νὰ μπεῖ ἡ πολεμικὴ στρατηγική. Τὸ φασιστικὸ πραξικόπημα ἐξελισσόταν σὲ ἐμφύλιο πόλεμο.

Παντοῦ ὅπου προχωροῦσαν οἱ ἀντιφασιστικὲς φάλαγγες, γίνονταν βαθιὲς κοινωνικὲς ἀλλαγές. Ἡ Ἀραγωνία ἦταν ἀνέκαθεν προπύργιο τοῦ ἀναρχισμοῦ. Γιὰ τὸν ἀγροτικὸ πληθυσμὸ τῆς Ἀραγωνίας ἡ κοινωνικὴ ἐπανάσταση ἦταν ζήτημα ὑπαρξῆς. Οἱ ἀγρότες προχώρησαν μὲ θρησκευτικὸ ζήλο στὴν ἀνακήρυξη τοῦ «φιλελεύθερου κομμουνισμοῦ». Ὁ κολλεκτιβισμὸς ἦταν γνωστὸς ἀπὸ παλιὰ στὴν Ἀραγωνία.

Οἱ κοινωνικὲς ἀλλαγές μετὰ τὴν 19ῃ Ἰουλίου ἐγίναν χωρὶς διαταγὴ ἀπὸ πάνω, ἀλλὰ μὲ τὴν ἀμεση ἐπέμβαση τοῦ λαοῦ. Τετρακόσια πενήντα χωριά εἰσῆγαγαν μιὰ νέα κοινωνικὴ καὶ οἰκονομικὴ τάξη. Περισσότεροι ἀπὸ μισὸ ἑκατομμῦριο ἀγρότες ἀλλάξαν ἐθελοντικὰ τίς σχέσεις ἰδιοκτησίας τους, τὸν τρόπο ἐργασίας καὶ τὸ κοινωνικὸ καθεστῶς. Τὸ νέο σύστημα δὲν ἦταν ἐνιαῖο.

Κανένας δὲν ἐξαναγκαζόταν νὰ μπεῖ στὴν κολλεκτίβα. Κολλεκτίβες ὑπῆρχαν πολλῶν εἰδῶν: ἀπὸ τὴν ἀπλὴ συνεργασία ἀνεξάρτητων ἀγροτῶν μέχρι τὴν πλήρη κοινότη-

τα παραγωγής. Κάθε χωριό οργανωνόταν με τόν δικό του τρόπο. Πολλές φορές οι γείτονες εφτιαχναν ομάδες εργασίας από 5 ή 10 άτομα και πήγαιναν μαζί τὸ πρωτὶ στὴ δουλειά. Ἡ κολλεκτίβα μοίραζε τὴ γῆ στὶς ομάδες εργασίας. Κάθε μέλος κρατοῦσε ἓνα βιβλίο παραγωγής. Ἐκεῖ καταγράφονταν οἱ προσφερόμενες ὑπηρεσίες καθὼς καὶ τὰ ἐργαλεῖα καὶ τὰ ζῶα πού συνεπέφερε κάθε μέλος.

Κατὰ κανόνα γίνονταν στὰ χωριὰ γενικὲς συνελεύσεις, ἐπου οἱ ἀγρότες ἀποφάσιζαν νὰ ἰδρῦσουν μιὰ κολλεκτίβα. Ἡ γῆ χαρακτηριζόταν σὰν κοινοτική ἰδιοκτησία. Τὰ προϊόντα τὰ ἔφερναν στὸ κοινοτικό κατάστημα. Ἡ συνέλευση τῶν ἀγροτῶν ἀποφάσιζε τί θὰ ἔμενε στὸ χωριὸ καὶ τί θὰ ἀνταλλάσσονταν μὲ ἄλλα προϊόντα.

Οἱ κολλεκτίβες ἀποτελοῦσαν περιφερειακὲς ἐνώσεις. Ἡ περιφερειακὴ ἐνωσις ἦταν ἓνα οἰκονομικὸ κέντρο ὅπου συγκεντρώνονταν τὰ προϊόντα τῆς ἀνταλλαγῆς ἀπὸ ὀλόκληρη τὴν περιφέρειαν. Ὑπῆρχε ἓνα οἰκονομικὸ συμβούλιο γιὰ ὀλόκληρη τὴν περιφέρειαν. Ἡ ἀνταλλαγὴ τῶν περισσότερων προϊόντων γινόταν ἀπὸ κολλεκτίβα σὲ κολλεκτίβα ἢ ἀπὸ μιὰ περιφερειακὴ ἐνωσις σὲ ἄλλη. Ἡ ἀνταλλαγὴ τῶν προϊόντων δὲν ἔπρεπε νὰ εἶναι χωρὶς λόγο πολὺπλοκῆ. Οἱ ἀγρότες τῆς Ἀραγωνίας ἦταν ἐχθροὶ τῆς κρατικῆς οἰκονομίας. Τὰ χωριὰ ἤθελαν νὰ εἶναι οἰκονομικὰ ἀνεξάρτητα καὶ νὰ ἀνταλλάσσουν τὰ προϊόντα μεταξὺ τους. Τὰ χωριὰ τῆς Ἀραγωνίας ἀντάλλαζαν τὰ δημητριακὰ τους μὲ τὸ ρύζι τῶν χωριῶν τῆς ἐπαρχίας Ταραγκόνα. Στὴν ἀρχὴ ἦταν ἐχθροὶ τῆς προγραμματικῆς οἰκονομίας. Ἀργότερα οἱ κολλεκτίβες ἀποφάσιζαν σὲ ἓνα συνέδριο νὰ μεταδιδάσουν στὸ οἰκονομικὸ συμβούλιο τῆς Ἀραγωνίας ἀρμοδιότητες γιὰ ὀρισμένα γενικὰ θέματα ὀλόκληρης τῆς περιοχῆς.

Τὸ ἀνώτατο οἰκονομικὸ συμβούλιο τῆς Ἀραγωνίας ἦταν ὑπεύθυνο γιὰ τὶς συγκοινωνίες, τὴν κατασκευὴ ὑπεραστικῶν δρόμων καὶ ἀνέλαβε τὴν τοποθέτηση τηλεφωνικῶν γραμμῶν. Οἱ κολλεκτίβες τῆς περιοχῆς τῆς πόλης Μπαρμπάστρο τροφοδότησαν ἐπὶ ἑννέα μῆνες τὶς ἀντιφασιστικὲς φάλαγγες πού πολεμοῦσαν στὴν περιοχή τῆς Σαραγκόσα. Τελικὰ οἱ

ἀγρότες δὲν μπορούσαν νὰ καλύψουν τὶς δικές τους ἀνάγκες. Τότε μόνο ζήτησαν τὴ βοήθεια τῆς κυβέρνησης.

Πρωτοπόροι στὴν κολλεκτιβοποίηση ἦταν οἱ συνδικαλιστές. Τὰ σοσιαλιστικά συνδικάτα ἀποτελοῦσαν μειονότητα. Συνεργάστηκαν ὁμως στὴν κολλεκτιβοποίηση. Ἐφτά μῆνες μετὰ τὴν 19ῃ Ἰουλίου τὸ συνέδριο τῶν ἐλευθέρων κοινοτήτων ἀπαίτησε ἀπὸ τὴ δημοκρατικὴ κυβέρνησις τὴ νομικὴ ἀναγνώρισις τῆς ἀπαλλοτρίωσις. Οἱ κολλεκτιβὲς καθαυτὲς δὲν χρειάζονταν νομικὴ ἀναγνώρισις· στηρίζονταν στὴν ἐθελοντικὴ συνεργασία τῶν ἀγροτῶν. Ὁ κολλεκτιβισμὸς δὲν ἦταν ὑπόθεσις τῆς νομοθεσίας. Στηριζόταν στὴν ἐλεύθερη συμφωνία.

Οἱ σοσιαλιστὲς συνεργάστηκαν στὴν κολλεκτιβοποίησιν μὲ τοὺς ἀναρχικοὺς σὲ πολλὰ χωριά. Τὸ προεδρεῖο τοῦ σοσιαλιστικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Ἰσπανίας ὁμως ἀπέφυγε νὰ πάρει καθαρὴ θέσις ἀπέναντι στὶς κολλεκτιβὲς. Τὸ κόμμα ἀνεχόταν τὴν κολλεκτιβοποίησιν, ἀλλὰ δὲν τὴν προπαγάνδιζε. Οἱ κομμουνιστὲς δὲν συμμετεῖχαν στὴν κολλεκτιβοποίησιν. Δὲν εἶχαν πάρει ὑποδείξεις ἀπὸ τὴ Μόσχα. Ὅταν ἀργότερα ἔφτασαν τὰ συνθήματα τῆς Μόσχας, καταπολεμοῦσαν τὸν κολλεκτιβισμὸν. Ἐνῶ οἱ μπολσεβίκοι ἐφάρμοζαν ἐξαναγκαστικά τὸν κολλεκτιβισμὸν στὴν ΕΣΣΔ, οἱ Ἰσπανοὶ κομμουνιστὲς καταπολεμοῦσαν τὶς ἐλεύθερες κολλεκτιβὲς τῶν ἀναρχικῶν.

Ὁ Στάλιν εἶχε ἀποτρέψει τὸν Λάργκο Καμπαλέρο ἀπὸ ἐπαναστατικὰς ἀλλαγὰς. Τὸ κομμουνιστικὸν κόμμα τῆς Ἰσπανίας εἶχε λίγους ὁπαδοὺς ἀνάμεσα στοὺς ἀγρότες καὶ τοὺς ἐργάτες. Τὸ ἀποτελοῦσαν κυρίως διανοούμενοι, ἀξιωματικοὶ καὶ μικροαστοὶ. Αὐτὲς οἱ κοινωνικὲς τάξεις ὁμως ἀντιδρούσαν στὴν κολλεκτιβοποίησιν. Ἐνα χρόνον μετὰ τὴν 19ῃ Ἰουλίου τὸ κομμουνιστικὸν κόμμα παρουσίασε ἕνα ἀγροτικὸν πρόγραμμα ποὺ ἀναγνώριζε τὴν ἀτομικὴ ἰδιοκτησίαν τῆς γῆς. Τὸ πρόγραμμα ἀπέρριπτε τὴν κολλεκτιβοποίησιν καὶ ὑποστήριζε τὴ δημιουργίαν ἀγροτικῶν παραγωγικῶν συνεταιρισμῶν.

Οἱ κομμουνιστὲς πίστευαν πὺς μὲ αὐτὴ τὴν πολιτικὴ θὰ

κέρδιζαν τούς μεσαίους κτηματίες και τούς μικροαστούς.

Σύμφωνα με μιὰ Ισπανική παροιμία υπάρχουν δάση χωρίς δέντρα και ποτάμια χωρίς νερό. Ἡ παροιμία δὲν εἶναι ὑπερβολική, ἀν τὴν ἐφαρμόσει κανεὶς σὲ ὀρισμένα κομμάτια τῆς Ισπανικῆς γῆς. Στὴν Ἀραγωνία μπορεῖς νὰ διασχίσεις μεγάλες ἐκτάσεις χωρίς νὰ συναντήσεις οὔτε δέντρο οὔτε νερό. Ἀγροκτῆματα χωρίς κήπους λαχανικῶν και χωρίς ζῶα και δλόκληρα χωριὰ χωρίς νερό δὲν εἶναι σπάνια. Νεροκουβαλητὲς κατεβάζουν στὸ χωριὸ τὸ πολύτιμο ὕγρo.

Στὴ μέση μιᾶς πλατιᾶς στέπας θρίσκειται μιὰ εὐφορὴ κοιλάδα και στὸ κέντρο τῆς ἡ μικρὴ πόλη Ἀλκανιζ. Ἐδῶ κατοικοῦν 8.000 μικρογεωργοί. Ὁ πληθυσμὸς γνώριζε ἀπὸ παλιά τις ἀντιαυταρχικὲς ιδέες. Γῆ και ἐλευθερία ἦταν οἱ δύο μεγάλες ἐπιθυμίες τῶν ἀγροτῶν, σύμφωνα με τὴ γνώμη οἱ τὴ γῆ πρέπει νὰ ἀνήκει σὲ αὐτοὺς πού τὴν καλλιεργοῦν.

Τὰ τρία τέταρτα τοῦ πληθυσμοῦ ἦταν συνδικαλιστὲς και προσχώρησαν στὶς τοπικὲς κολλεκτιβίτες, πού συγκέντρωσαν 6.000 μέλη.

Ἡ Ἀλκανιζ πρόσφερε τὸ χαρακτηριστικὸ παράδειγμα τῆς συνύπαρξης καπιταλιστικῶν ιδιωτικῶν ἐπιχειρήσεων ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος και κολλεκτιβοποιημένων ἐπιχειρήσεων ἀπὸ τὸ ἄλλο. Οἱ «ἀτομιστὲς» ἢ ὄπαδοὶ τῆς καπιταλιστικῆς ιδιωτικῆς οἰκονομίας ἔκαναν τις δουλειές τους ὅπως και πρίν. Ἀνάμεσά τους ὑπῆρχαν ἀγρότες, βιοτέχνες και ἔμποροι. Συνήθως δὲν ἀπασχολοῦσαν ἐργάτες ἢ ὑπαλλήλους· ἐργάζονταν με τούς γιούς και τις κόρες τους. Παράλληλα εἶχε δημιουργηθεῖ ἡ μεγάλη κολλεκτιβικὴ οἰκονομία. Σὲ αὐτὴ ἀνήκαν ἡ ὕδρευση και ὁ ἤλεκτρισμὸς τῆς πόλης· ὀργάνωνε τις ἀγροτικὲς ἐργασίες, ἱδρυσε ἓνα κοινοτικὸ σφαγεῖο και ἓνα ἀρτοποιεῖο, ἄλεθε τὸ σάρι στὸν κολλεκτιβοποιημένο ἀλευρόμυλο και παρήγαγε ὄλα τὰ τρόφιμα και τὰ χρήσιμα ἀντικείμενα γιὰ τὰ ὅποια ὑπῆρχαν τοπικὲς πρῶτες ὕλες.

Ἡ κοινὴ ἀποθήκη ἐγκαταστάθηκε στὴν ἐκκλησία ἐπειδὴ δὲν ὑπῆρχε ἄλλος κατάλληλος χώρος στὸ χωριό. Ὅλα τὰ προϊόντα ἦταν ταξινομημένα κατὰ τμήματα ὅπως σὲ μιὰ

μοντέρνα αγορά. Στο καλιό Ιερό εγκαταστάθηκε ένα εργα-
στήριο παραγωγής μπισκότων. Ο πόλεμος οδήγησε σε έλ-
λειψη τροφίμων. Τò ψωμί και τὰ ζυμαρικά δίνονταν με
δελτίο. Η κολλεκτίβα συγκέντρωσε από τή δική της παρα-
γωγή 36 τόνους ελαιόδαλο. Ένα μέρος καταναλώθηκε στο
χωριό και τò υπόλοιπο ανταλλάχτηκε με άλλα προϊόντα.

Μεγάλη πρόοδο σημείωσε ή κολλεκτίβα στην παιδεία.
Πριν ή εκπαίδευση ήταν προνόμιο τών παιδιών τών πλού-
σιων. Τὰ πράγματα άλλαξαν τώρα. Κάθε παιδί είχε τή
δυνατότητα νά πάει στο σχολείο.

Τὰ μέλη τής κολλεκτίβας διατήρησαν τò καλιό Ισπανικό
έθιμο τής επίσκεψης τού καφενείου και έφτιαξαν ένα κολλε-
κτιβικό καφενείο. Τὰ τρόφιμα και τὰ ρούχα τὰ έπαιρναν
δωρεάν. Έκτός απ' αυτό κάθε μέλος έπαιρνε πέντε πεσέτες
τή εβδομάδα για έξοδα κινηματογράφου, καφενείου, τσιγάρα
και άλλα «μικρά έλαττώματα». Μικρές ποσότητες καπνού
μοιράζονταν δωρεάν.

Τὰ μέλη τής κολλεκτίβας δούλευαν σκληρά. Άλλά και
οι ανεξάρτητοι ήταν αναγκασμένοι νά δουλεύουν πολύ και
άποπάνω είχαν και τις φροντίδες για τò αδριο, από τις ο-
ποιες ήταν άπαλλαγμένα τὰ μέλη τής κολλεκτίβας. Η
κολλεκτίβα φρόντιζε σά μεγάλη οικογένεια για όλα τὰ μέ-
λη της.

«Πώς είναι δυνατό; Διατηρούν λοιπόν και οι άναρχικοί
στρατόπεδα συγκεντρώσεως; Φαίνεται πώς δέν γίνεται χω-
ρίς βία στην ανθρώπινη κοινωνία. Όσο οι άνθρωποι θά
είναι όπως σήμερα, ή βία θά είναι άπαραίτητη για νά πει-
θαρχούν.»

Αυτά τὰ λόγια μου είπε ο συνοδός μου καθώς πηγαίναμε
στο στρατόπεδο συγκεντρώσεως τής F.A.I. Τò στρατόπεδο
βρίσκεται ανάμεσα στην Άλκανιζ και στην Τερουέλ. Τή
γειτονική πόλη Τερουέλ τήν κατείχαν οι φασίστες. Άπό
τήν Τερουέλ οι όπαδοί τού Φράνκο όργάνωναν δολιοφθορές
στη δημοκρατική περιοχή. Οι άναρχικοί δέν μπορούσαν νά
κάνουν άλλιώς παρά νά κλείσουν τούς φασίστες σέ στρα-
τόπεδο συγκεντρώσεως.

Οι περισσότεροι από τους κρατούμενους του στρατόπεδου είναι αιχμάλωτοι πολέμου. Με το όπλο στο χέρι πολέμησαν ενάντια στη δημοκρατία.

Το στρατόπεδο βρίσκεται σε μια έρημη άγονη περιοχή. Όχι πολύ μακριά από δω σπώνονται οι λόφοι της Τερούελ.

Οι κρατούμενοι ζουν σε παράγκες που τις έχτισαν μαζί με τους φύλακές τους. Τοίχοι και άγκυρωτό σύρμα δεν υπάρχουν. Οι κρατούμενοι μπορούν να κινούνται ελεύθερα. Οι φύλακες ζουν κάτω από τις ίδιες συνθήκες, τρώνε το ίδιο φαγητό και κοιμούνται σε ξυλοκρέβατα όπως και οι κρατούμενοι. Οι σχέσεις ανάμεσα σε κρατούμενους και φύλακες είναι φιλικές.

Μπροστά σε μια παράγκα κάθεται ένας νεαρός κρατούμενος. Έπειδή οι φύλακες δεν φοράνε στολή και διακριτικά και δεν φαίνεται να κρατούν όπλα, δεν μπορείς να ξέρεις αν έχεις να κάνεις με φύλακα ή κρατούμενο.

«Είμαι κρατούμενος», μου λέει ο νεαρός. «Τό όνομά μου είναι Μπενεντίκτο Βαλές. Άνηκα στην Καθολική Δράση, το κόμμα του Ζιλ Ρόμπλες.»

«Πόσον καιρό είσαι εδώ;»

«Τρεις μήνες. Σήμερα δεν πήγα στη δουλειά, γιατί δεν αισθάνομαι καλά.»

«Σου επιτρέπουν να δέχεται επισκέψεις;»

«Ο Μπενεντίκτο Βαλές με κοίταξε εκπληκτος. Φαινόταν σά να μην είχε καταλάβει την ερώτησή μου. Έγινα πιό σαφής.»

«Έγνοω», είπα, «αν το επισκεπτήριο είναι περιορισμένο και οι φύλακες παρακολουθούν τη συζήτηση.»

«Τέτοια δεν υπάρχουν εδώ. Η άραβωνιαστικά μου έρχεται κάθε Κυριακή πρωί. Μετά πηγαίνουμε στα χωράφια.»

«Χωρίς φύλακες;»

«Φυσικά. Όταν έρχεται η άραβωνιαστικά, θέλει κανείς να είναι μόνος μαζί της.»

«Δέν άμφιδάλλω για τó ότι θέλει. Μπορεί όμως;»

«Κανένας δέν μās έμποδίζει.»

Σε σύγκριση με τὰ γνωστὰ στρατόπεδα συγκεντρώσεως, τοῦτο τὸ στρατόπεδο τῆς F.A.I. μοῦ φάνηκε σὰν τόπος παραθερισμοῦ. Φαγητὸ ὑπῆρχε στὸ στρατόπεδο ἀφθονο. Οἱ κρατούμενοι δὲν εἶχαν λόγον νὰ παραπονοῦνται. Μαζὶ με τοὺς φύλακες ἔτρεφαν γουρούνια, κότες καὶ κουνέλια. Τοὺς ἔλειπε ὁμοίως τὸ νερό. Τὸ πόσιμο νερὸ τὸ ἔφερναν με βυτία.

Τὸ στρατόπεδο τὸ ἐγκατέστησαν σὲ αὐτὸ τὸ μέρος, γιατί ἐδῶ εἶχαν ἀρχίσει ἐργασίες γιὰ τὴν κατασκευὴ ἑνὸς ἀρδευτικοῦ συστήματος. 180 κρατούμενοι καὶ 125 ἐλεύθεροι ἐργάτες ἀπὸ τὴν κολλεκτίβα τῆς Ἀλκανίτζ ἀπασχολοῦνταν στὸ ἔργο. Ἄνοιγαν κανάλια, με τὰ ὅποια θὰ ἔφερναν τὸ νερὸ ἀπὸ ἕνα φράγμα. Κρατούμενοι καὶ ἐλεύθεροι ἐργάτες ἐργάζονταν ἑννέα ὥρες τὴν ἡμέρα. Ἐπειδὴ ἡ Ἀλκανίτζ βρίσκεται ἀρκετὰ μακριά, ἔμεναν καὶ οἱ ἐλεύθεροι ἐργάτες δόλοκληρη τὴ βδομάδα στὸ στρατόπεδο. Μόνο τὴν Κυριακὴ πῆγαιναν στὰ σπίτια τους.

Τὸ ἀρδευτικὸ σύστημα τὸ ἐπεξεργάστηκε ἕνα νεαρὸ μέλος τῆς κολλεκτίβας τῆς Ἀλκανίτζ. Λίγες μέρες μετὰ τὴν κατατρόπωση τῶν φασιστῶν ὑπέβαλλε τὸ σχέδιό του στὴ συνέλευση τῆς κολλεκτίβας. Τὸ σχέδιο ἐγίνε δεκτό. Ὅλα τὰ ἄγαμα μέλη τῆς κολλεκτίβας πῆραν μέρος στὸ ἔργο. Μηχανικοὶ δὲν ὑπῆρχαν. Ὑπῆρχαν ὁμοίως μερικοὶ νεαροὶ ἐργάτες ποὺ εἶχαν μάθει λίγη Φυσικὴ καὶ λίγα Μαθηματικὰ στὴ Μπαρτσελώνα. Τώρα τοὺς δινόταν ἡ εὐκαιρία νὰ κάνουν ὠφέλιμη χρῆση τῶν γνώσεών τους. Προμηθεύτηκαν βιβλία, κάλεσαν ἕναν τεχνικὸ ἀπὸ τὴν Μπαρτσελώνα καὶ ἀρχισαν τὴ δουλειά.

Στὸ χωριὸ Καλάντα ψυχὴ τῆς ἐπανάστασης ἦταν ἡ νεολαία. Ὅλες οἱ ἀλλαγές ποὺ ἐγίναν μετὰ τὴν 19ῃ Ἰουλίου, ὀφείλονταν στὴ νεολαία.

Καθὼς πλησιάζαμε στὴν πλατεία τοῦ χωριοῦ, ἀκούγαμε τὸ ἐπαναστατικὸ τραγούδι τῆς 19ῆς Ἰουλίου. Ἡ ἐπωδός: «Στὰ ὁδοφράγματα! Στὰ ὁδοφράγματα!

Τὰ πάντα γιὰ τὴν νίκη τοῦ λαοῦ!»

ἀκουγόταν σὲ δόλοκληρη τὴν Ἰσπανία. Στὴν Καλάντα ἡ νεολαία εἶχε καὶ μερικοὺς δίσκους με τὸν παλιὸ ὕμνον τῶν

ἀναρχικῶν «Hijo del Pueblo» (Παιδί τοῦ λαοῦ), ποῦ θύμιζε τοὺς ἡρωϊκοὺς ἀγῶνες τοῦ προηγούμενου αἰῶνα.

Ἡ νεολαία τῆς Καλάντας ἔχτισε στήν πλατεία τοῦ χωριοῦ μιὰ ἐπιβλητικὴ θρόση. Σὲ μιὰ πλάκα εἶχαν χαραχτεῖ τὰ ἀρχικά «F.A.I. - C.N.T. καὶ J.J.L.L.» «Φιλελεύθερη Νεολαία». Ἡ θρόση ἦταν τὸ καμάρι τοῦ χωριοῦ. Χτίστηκε μὲ τὸ ἴδιο πνεῦμα τῆς συναδελφικότητας, μὲ τὸ ὅποιο πολλοὺς αἰῶνες πρὶν οἱ Καταλανοὶ εἶχαν χτίσει τὶς γοτθικὲς ἐκκλησιᾶς τους.

Ἄπὸ τοὺς 4.500 κατοικοὺς οἱ 3.500 ἀνῆκαν στήν ἀναρχοσυνδικαλιστικὴ ὀργάνωση. «Ἀμέσως μετὰ τὸ κίνημα», 3-πὼς ἔλεγαν, καὶ ἐννοοῦσαν μ' αὐτὸ τὴν 19ῃ Ἰουλίου καὶ τὶς ἐπόμενες ἡμέρες, «κατάργησαν τὴν παλιὰ κοινωνικὴ τάξη καὶ τὴν ἀντικατέστησαν μὲ τὸν κολλεκτιβισμό». Τὸ χρῆμα καταργήθηκε φυσικά καὶ διὰ ἀναδιοργανώθηκαν σύμφωνα μὲ σοσιαλιστικὲς ἀρχές. Πρὶν ἀπὸ τὸ «κίνημα» στὸ χωριὸ ὑπῆρχαν μόνο ἀναρχικοί. Μετὰ οἱ ἀναρχικοὶ εὐνόησαν τὴν δημιουργία σοσιαλιστικῶν καὶ ρεπουμπλικανικῶν ὁμάδων.

Τὰ μέλη τῆς κολλεκτίβας ζοῦν εἰρηνικά μὲ τοὺς ἀνεξάρτητους. Τὸ χωριὸ ἔχει δυὸ καφενεῖα. Τὸ ἓνα ἀνήκει στήν κολλεκτίβα. Ἐκεῖ πίνουν τὰ μέλη τὸν καφέ τους δωρεάν. Στὸ ἄλλο καφενεῖο οἱ ἀνεξάρτητοὶ πληρώνουν τὸ καφέ τους.

Τὸ κύριο προϊόν τοῦ τόπου εἶναι τὸ ἐλαιόλαδο. Τὸν προηγούμενο χρόνο ἡ παραγωγή ἔφτασε τοὺς 1.750 τόνους. Καλλιεργοῦν ἐπίσης πατάτες, δημητριακά, φρούτα καὶ ἀμπέλια. Ἡ συνδικαλιστικὴ διοίκηση διαχειρίζεται μὲ περίσκεψη τὰ χρήματα. Τὰ πλεονάσματα τῆς κολλεκτίβας μεταδίδάζονται στήν κοινότητα. Αὐτὴ τὴ στιγμή δρῖσκονται 23.000 πεσέτες στὸ ταμεῖο τῆς κοινότητας.

Μὲ τὴν κολλεκτιβοποίηση βελτιώθηκε τὸ βιοτικὸ ἐπίπεδο τοῦ πληθυσμοῦ. Οἱ ἀγρότες δὲν εἶχαν πρὶν χρήματα οὔτε γιὰ νὰ ξυριστοῦν μιὰ φορὰ τῆ ἑδομάδα. Ἡ κολλεκτίβα ἔφτιαξε τῶρα ἓνα κουρεῖο, ὅπου μποροῦν νὰ ξυρίζονται τὰ μέλη δωρεάν δυὸ φορὲς τῆ ἑδομάδα. Κάθε μέλος παίρνει πέντε λίτρα κρασί τῆ ἑδομάδα. Κάθε μέρα μοιράζονται σὲ σαράντα ἄτομα ροῦχα. Ὁ καθένας παίρνει ὅ,τι χρειάζεται. Ὁ για-

τρος και τὰ φάρμακα είναι δωρεάν. Ἡ κολλεκτίβα πληρῶνει ἀκόμη και τὰ γραμματόσημα.

Ἡ κολλεκτίβα είναι ὑπερήφανη γιὰ τὸ νέο σχολεῖο Φερρέρ* πὺ στεγάστηκε στὸ παλιὸ μοναστήρι. Πρὶν ὑπῆρχαν στὸ χωριὸ μόνο ὄχτῶ δάσκαλοι πὺ ἐπαρκοῦσαν μόνο γιὰ τὰ παιδιά τῶν πλούσιων. Μετὰ τὴν 19ῃ Ἰουλίου ἡ κατάσταση ἄλλαξε. Ἡ κολλεκτίβα εἶδε στὴν ἀναδιοργάνωση τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ συστήματος ἕνα ἀπὸ τὰ σημαντικότερα καθήκοντά της. Ἀπὸ τὸ συνδικάτο τῶν δασκάλων στὴ Μπαρτσελόνα ζήτησε ὄχτῶ δασκάλους. Συγκεντρώθηκε σχολικὸ ὕλικό, θρανία και καθίσματα κατασκευάστηκαν δωρεάν ἀπὸ μέλη τῆς κολλεκτίβας. Τὰ 1.233 παιδιά τοῦ χωριοῦ μπορούσαν νὰ πᾶνε τώρα ὀλα στὸ σχολεῖο. Τὰ παιδιά, πὺ οἱ πατέρες τους θρῖσκονταν στὸ μέτωπο, ἔπαιρναν συσσῆτιο στὸ σχολεῖο. Ὅσα εἶχαν καλὴ ἐπίδοση στὰ μαθήματα στέλλονταν στὸ Γυμνάσιο στὴν πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας, στὴν Κάσπε, μὲ ἔξοδα τῆς κολλεκτίβας.

Τὸ συνδικαλιστικὸ κοινοτικὸ συμβούλιο ἀποφάσισε νὰ καταργηθοῦν τὰ νοίκια γιὰ τὰ σπίτια. Τὰ σπίτια τὰ διαχειρίζεται ἡ κοινότητα, ἡ ὀποία ἀναλαμβάνει και τὰ ἔξοδα τῶν ἐπισκευῶν. Τὸ νερὸ και τὸ ἤλεκτρικὸ εἶναι δωρεάν ὄχι μόνο γιὰ τὰ μέλη τῆς κολλεκτίβας, ἀλλὰ και γιὰ τοὺς ἀνεξάρτητους. Τὰ μέλη τῆς κολλεκτίβας θέλουν νὰ ἀπωθήσουν τὸν ἐγωῖσμό τοῦ καπιταλιστικοῦ οἰκονομικοῦ συστήματος μὲ τὸν ἀλτροῖσμό τῆς νέας κοινωνικῆς τάξης. Ὅσοι θρῖσκονται: ἔξω ἀπὸ τὴν κολλεκτίβα ὠφελοῦνται: ἔξισου ἀπὸ τὴ νέα κατάσταση και τρέφουν μεγάλες συμπάθειες γιὰ τὸ νέο πείραμα.

Οἱ ἀγροτικὲς ἐργασίες ἐκτελοῦνται μαζικά. Ὅμάδες ἀποτελούμενες ἀπὸ δέκα ἄτομα τραδοῦν κάθε πρωὶ γιὰ τὴ δουλειά. Ὅλοι αἰσθάνονται σὰ μέλη μιᾶς μεγάλης οἰκογένειας. Οἱ ἀγωνιστὲς ἀπὸ τὸ μέτωπο στέλνουν τίς οἰκονομίες τους ἀπὸ τὸ μισθὸ τους ὄχι στοὺς συγγενεῖς τους,

* Φερρέρ (FERRER): 1859 - 1909, ἐπαναστάτης μὲ παιδαγωγικὴ δράση. (Σ.τ.Μ.).

άλλά στην κολλεκτίβα. Αυτή είναι ή κοινή οικογένεια που φροντίζει για όλους.

Άπό τους 4.000 κατοίκους του χωριού Άλκοριζ οι 3.700 μπήκαν έθελοντικά στην κολλεκτίβα. Πρωτεργάτης του κολλεκτιβισμού σέ αυτό τό χωριό ήταν ό νεαρός δικηγόρος Χαΐμ Νταντέν, που πέρασε από τον φιλελευθερισμό στον άναρχισμό. Την οικογενειακή του ιδιοκτησία την έθεσε στη διάθεση της κολλεκτίβας. «Οί δικηγόροι δέν χρειάζονται στο νέο καθεστώς» είπε ό Χαΐμ Νταντέν και άφοσιώθηκε στο έπάγγελμα του δάσκαλου. Η νέα κοινότητα οργανώθηκε πάνω σέ φιλελεύθερη κομμουνιστική βάση. Κρασί και λαχανικά μοιράζονταν δωρεάν. Έπειδή υπήρχε έλλειψη κρέατος, δίνονταν 150 γραμμάρια κατ' άτομο την ήμέρα. Με την είσαγωγή του κομμουνισμού δόθηκαν σέ κάθε μέλος ένα γουρούνι και δυό κότες για έκτροφή και οικογενειακή κατανάλωση. Η έκτροφή κουνελιών ήταν ελεύθερη.

Τό χρήμα καταργήθηκε. Τό εμπόριο μέ τον «έξω κόσμο» θρ:σχόταν στα χέρια του κολλεκτιβικού οικονομικού συμβουλίου. Τό συμβούλιο ίδρυσε ένα έργοστάσιο άλλαντικών μέ παραγωγή 500 κιλά την ήμέρα. Άλλαντικά έστελναν στο μέτωπο για τους άγωνιστές. Ίδρύθηκε επίσης ένα μικρό έργοστάσιο ύποδημάτων και ένα ραφείο. Κάθε μέρα κατασκευάζονταν 50 ζευγάρια δερμάτινα και 100 ζευγάρια πάνινα παπούτσια. Πολλά άπ' αυτά στέλονταν στο μέτωπο. Τό οικονομικό συμβούλιο άγόραζε μέ τά χρήματα που έπαιρνε από την πώληση των άλλαντικών ύφασματα από τά ύφαντουργεία της Καταλωνίας. Τό ραφείο έφτιανε δωρεάν κοστούμια για τους άνδρες και φορέματα για τίς γυναίκες. Κανένας δέν έπαιρνε μισθό, αλλά και κανένας δέν χρειαζόταν νά άγοράσει κάτι. "Ό,τι χρειάζονταν, τό έπαιρναν δωρεάν από την κολλεκτίβα.

«Πείτε μου, σύντροφοι! Άν ό καθένας πηγαίνει και παίρνει ό,τι χρειάζεται, χωρίς νά πληρώνει, δέν γίνονται καταχρήσεις; Δέν υπάρχουν άτομα που εκμεταλλεύονται την κατάσταση;»

«Έδω ό ένας γνωρίζει τον άλλο. Ξέρουμε πολύ καλά, ποιός χρειάζεται και ποιός δέν τό χρειάζεται. Μέχρι τώρα δέν είχαμε καμιά περίπτωση έγωιστικής ένέργειας. Όποιος θά προσπαθούσε νά εξαπατήσει τήν κολλεκτίβα, δέ θά είχε θέση στους κόλπους της. Θά ήταν δακτυλοδεικτούμενος. Ό καθένας θεωρεί τιμή του νά συνεργάζεται: ανιδιοτελώς για τό καλό του συνόλου. Ό καθένας παίρνει δ,τι χρειάζεται, έφόσον ύπάρχει. Η έμπιστοσύνη είναι έμοιβαία. Έξάλλου κανένας δέν εξαναγκάζεται νά μπει στην κολλεκτίβα. Ό κομμουνισμός μας στηρίζεται στην αρχή της έλευθερίας. Δέν επιβάλλουμε σέ κανένα τό νέο σύστημα. Ό καθένας μπορεί νά ασκήσει δημόσια κριτική στις ένέργειές μας.»

Σέ αυτό τό χωριό ή ζωή κυλά ειρηνικά. Ό καθένας συμβάλλει: ανάλογα μέ τις δυνάμεις του και παίρνει ανάλογα μέ τις ανάγκες του. Η κομμούνια Άλκοριζ πιστοποιεί δτι είναι δυνατός ό αναρχικός κομμουνισμός κροποκτικνού είδους.

Δημιουργήθηκε όμως μιá διαμάχη μέ τό γειτονικό χωριό Άλμπαλάτε ντέλ Λουτσαντόρ. Έκει βρισκόταν τό ήλεκτρικό εργοστάσιο, από τό όποιο έπαιρνε ρεύμα ή Άλκοριζ. Τό εργοστάσιο τό είχαν κολλεκτιβοποιήσει οι εργάτες, πού άνήκαν σέ δυό οργανώσεις, στην αναρχική C. N. T. και στην σοσιαλιστική U. G. T. Η κολλεκτίβα αυτή άπαιτούσε τήν ίδια τιμή ρεύματος όπως και πριν από τήν επανάσταση. Οι κάτοικοι της Άλκοριζ ήταν πρόθυμοι νά συμβάλλουν στή έξοδα παραγωγής του ήλεκτρικού ρεύματος, αλλά νά μήν πληρώνουν ύπεραξία. Η διαμάχη συνεχιζόταν.

Στό χωριό δέν ύπήρχε πανδοχείο. Οι ξένοι φιλοξενοβνταν στό νέο σχολικό κτίριο, όπου είχαν διαρυθμίσει μερικά δωμάτια γι' αυτό τό σκοπό. Οι επισκέπτες έτρωγαν στό κοινό εστιατόριο. Στην εκκλησία προβάλλονταν τρεις φορές τή εβδομάδα κινηματογραφικά έργα. Άντί για ψαλμωδίες ακούγονταν τώρα εκεί επαναστατικά τραγούδια. Άλλοτε μιλούσε εκεί ό παπάς του χωριού για τή μεταθανάτια

ζωή και την πίστη στο θεό. Σήμερα ο πρώην δικηγόρος Χαϊμ Νταντέν μιλά για την επίγεια ζωή και την πίστη στην ανθρωπότητα. Η κατεύθυνση αντιστράφηκε. Στην 'Αλκορίζ πραγματοποιήθηκε ο πρωτοχριστιανισμός. 'Ο Τολστόι: θά ήταν ευτυχισμένος μέσα σ' αυτή την κοινότητα της εργασίας, της ειρήνης και της επίγειας ευτυχίας.

Μπορεί να ζήσει ο άνθρωπος χωρίς άτομική ιδιοκτησία;
«Ναί», άπαντοῦσαν οί μικρογεωργοί στην Μάς ντέ λά Μάτα....

Σε αυτό το χωριό υπήρχε ένας ύφαντουργός. Είχε μερικούς πρωτόγονους άργαλειούς και άπασχολούσε 15 κορίτσια. Δέν ζούσε άσχημα, είχε όμως, όπως όλοι οί ελεύθεροι έπαγγελματίες, και τά προβλήματά του.

Μετά την κολλεκτιβοποίηση το έργοστάσιό του ένσωματώθηκε στην κολλεκτίβα. Το χρήμα καταργήθηκε, αλλά μαζί μ' αυτό καταργήθηκαν και οί μισθοί. 'Ο ύφαντουργός δέν χρειάζεται πιά να πληρώνει τίς έργάτριες, τίς έχει αναλάβει ή κολλεκτίβα. Άλλά κι αυτός δέν έχει πιά τά προηγούμενα έξοδά του. Τά ύφάσματά του δέν του πληρώνονται.

«Τί γνώμη έχετε για το νέο σύστημα της κολλεκτιβοποίησης;»

«Δέν άνήκω στους όργανωτές του νέου συστήματος. Για να είμαι ειλικρινής, πρέπει να πω πως με παρέσυρε το γενικό ρεύμα. Συνηθίζει κανείς στη νέα κατάσταση. Έχω παραιτηθεί από τά έξοδά μου. Δέν ήταν δέβαια ποτέ μεγάλα. Τώρα δέν έχω οικονομικές φροντίδες. Η κολλεκτίβα με άπάλλαξε άπ' αυτές. Πρέπει να όμολογήσω πως οί άνθρωποι της κολλεκτίβας με συγκινούν. 'Ο,τι χρειάζομαι: για να ζήσω, το παίρνω από την κολλεκτίβα. 'Ο γιός μου πηγαίνει με έξοδα της κολλεκτίβας στο Γυμνάσιο της Κάσπε. Στο καπιταλιστικό σύστημα δέν έκανα περισσότερα πράγματα.»

Σάν αυτόν τον ύφαντουργό συμβιβάστηκαν οί περισσότεροι έπαγγελματίες με τη νέα κατάσταση των πραγμάτων. Στο χωριό υπάρχουν 300 ελεύθεροι έπαγγελματίες. 'Ο ύ-

φαντουργός μπήκε στην κολλεκτίβα έθελοντικά. Οί ελεύθεροι έπαγγελματίες έχουν τó δικαίωμα νά πουλάνε τά προϊόντα τους έξω από τó χωριό. Αυτό όμως δέν τούς συμφέρει και γι' αυτό τά πουλάνε στην κολλεκτίβα. Έκει έχουν έναν τρέχοντα λογαριασμό. Έκκαθάριση γίνεται κάθε μήνα. Η αξία τών τροφίμων και τών αντικειμένων πού έχουν αγοράσει από τήν κολλεκτίβα στη διάρκεια του μήνα αφαιρείται από τó λογαριασμό τους και τó υπόλοιπο τούς καταβάλλεται σέ χρήμα. Η συναλλαγή γίνεται τίμια όπως μέ οποιαδήποτε άλλη οικονομική έπιχείρηση.

«Από τότε πού οί αναρχικοί βρίσκονται στην έξουσία», μου είπε ένας τεχνίτης, ένας ελεύθερος έπαγγελματίας, «ή τοπική φυλακή είναι άδεια. Η άστυνομία δέν είναι πιά έδω. Δέν υπάρχουν όπλισμένα όργανα τής τάξης και όμως όλα πάνε καλά. Ο καθένας έχει ό,τι χρειάζεται. Η ελευθερία μας δέν έχει ύποστει περιορισμούς. Κατά τή γνώμη μου ή νέα κατάσταση είναι καλύτερη από τήν παλιά. Εργάζομαι σαν ανεξάρτητος τεχνίτης όπως και πριν. Δέν μου πείραξαν τó μικρό μου κατάστημα και τή μικρή μου ιδιοκτησία. Υπάρχει σήμερα μεγαλύτερη δημόσια ασφάλεια από πριν.»

Στίς όχθες του Ρίο Μάρτιν, ενός παραπόταμου του Ίθιερου κοντά στην Τερουέλ βρίσκεται τó χωριό Όλιέτε. Μπορούμε νά πούμε πώς έδω δέν υπήρχαν ποτέ «λίγοι πλούσιοι και πολλοί φτωχοί». Γι' αυτό και δέν υπήρχε στην πραγματικότητα αίτία για άπαλλοτρίωση και κοινωνική επανάσταση. Ο καθένας είχε τó κομματάκι τής γης του ή τó καταστημάκι του. Βιομηχανικό προλεταριάτο δέν υπήρχε.

Όυτε πρόδος υπήρχε. Οί τρόποι παραγωγής ήταν πρωτόγονοι, ή εργασία σκληρή, οί ώρες εργασίας πολλές και τά έξοδα μόλις έπαρκούσαν για τήν κάλυψη τών στοιχειωδέστερων αναγκών.

Και έδω φύσηξε ό άνέρας τής νέας έποχής. Πολλοί νέοι ήταν πριν στη Μπαρτσελώνα και άλλοι στο έξωτερικό και είχαν ξαναγυρίσει στο χωριό. Είχαν ακούσει για τίς

νέες ιδέες. Στη Μπαρτσελώνα είχαν συνδεθεί με το φιλελεύθερο εργατικό κίνημα. Είχαν μάθει την ιδεολογία του αναρχισμού και τις αγωνιστικές μεθόδους του συνδικαλισμού. Πίστευαν πως η εφαρμογή των φιλελεύθερων ιδανικών θα έφερνε και στον τόπο τους νέα ώθηση στην οικονομική ζωή και θα άνοιγε νέους πνευματικούς και πολιτιστικούς ορίζοντες.

Όταν στά μέσα Ιουλίου του 1936 έγινε γνωστό πως ο «Άφρικάνος», όπως έλεγαν τον Φράνκο, είχε σκηνοθετήσει το πραξικόπημά του, μπήκε στο χωριό νέα ζωή. Οι κάτοικοι συγκεντρώθηκαν στην πλατεία και συζητούσαν ζωηρά για τα πολιτικά γεγονότα. Οι νέοι έλεγαν: «Η ζωή που κάναμε μέχρι τώρα ήταν γεμάτη μόχθο και φτώχεια. Σπάνια τύχαινε να ευημερήσει κάποιος. Αυτό οφείλεται στο ότι ο καθένας από μας εργάζεται μόνος του. Με αυτόν τον τρόπο δεν μπορεί να καταφέρει κανείς πολλά πράγματα στην εποχή της σύγχρονης τεχνικής. Πρέπει να εφαρμόσουμε τις μεθόδους της σύγχρονης κοινότητας εργασίας, τον κολλεκτιβισμό και τη συνεργασία, όπως εφαρμόζονται σε πολλά άλλα μέρη της χώρας μας και στο εξωτερικό. Μόνοι μας μένουμε αδύνατοι και φτωχοί. Όλοι μαζί αποκτούμε δύναμη και ευημερία.» Τα λόγια αυτά είχαν απήχηση. Για απαλλοτρίωση δεν υπήρχε τίποτε. Μεγαλοκτηματίες και κεφαλαιούχοι δεν υπήρχαν στο χωριό. Αυτό όμως δεν αποκλείει τη δημιουργία μιας κολλεκτίδας. Ο καθένας προσφέρθηκε να παραχωρήσει το χωράφι του, τα εργαλεία του, τα ζώα του ή τα μηχανήματά του, αν ήταν τεχνίτης, στην κολλεκτίδα. Όλα αυτά θα αποτελούσαν κοινή ιδιοκτησία.

Τό είπαν και τό έκαναν. Η Όλιέτε έγινε μιá φιλελεύθερη οικονομική κοινότητα. «Νομίζω πως ενεργήσαμε σωστά», μου είπε ο πατέρας ενός νέου, που ήταν από τα πιό δραστήρια μέλη της κολλεκτίδας. «Ό,τι πετύχαμε στο μικρό διάστημα της συνεργασίας, δεν θα το καταφέραμε ποτέ με τον παλιό τρόπο. Έχουμε άρκετη τροφή. Η κολλεκτίδα μοιράζει τα τρόφιμα δίκαια σε όλους. Κρασί παίρ-

νουμε ένα λίτρο την ημέρα το άτομο. Μόνο γάλα υπάρχει λίγο. Το παίρνουμε με συνταγή του γιατρού. Οι στρατιώτες από το μέτωπο έχουν στείλει στην κολλεκτίβα 5.000 πεσέτες από τις οικονομίες του. Ή κολλεκτίβα φροντίζει υποδειγματικά για τις οικογένειες των αγωνιστών.»

Ή κολλεκτίβα είναι υπερήφανη για το νέο άνθρακωρυχείο. Καντά στο χωριό ανακαλύφθηκε ένα μικρό κοιτάσμα άνθρακα. Ένας νεαρός αναρχικός είχε εργαστεί κατά τη διάρκεια της δικτατορίας σαν πολιτικός πρόσφυγας στα άνθρακωρυχεία του Βελγίου. Τώρα ήταν ο ειδικός. Ή κολλεκτίβα πούλησε ελαιόλαδο στη Μπαρτσελώνα και αγόρασε τα απαραίτητα μηχανήματα. Σε λίγο χρόνο εξόρυσαν ένα βαγόνι τραίνου κάρβουνο την ημέρα.

Ή παραγωγή θα ήταν τρεις φορές μεγαλύτερη αν υπήρχαν αρκετά εργατικά χέρια. Από την αποψη ενός ιδιώτη επιχειρηματία ή εκμετάλλευση αυτού του κοιτάσματος δεν θα ήταν ίσως αποδοτική. Για την κοινότητα όμως ήταν πρόδος. Είχαν αρκετό κάρβουνο για οικιακή χρήση και σκόπευαν να το χρησιμοποιήσουν για βιομηχανικούς σκοπούς.

Όπως και στα άλλα μέρη, έτσι και στην Όλιέτε δεν εξαναγκάστηκε κανένας να μπει στην κολλεκτίβα. Όποιος ήθελε μπορούσε να διατηρήσει τη γη του ή το κατάστημά του και να εργάζεται εκεί με τα μέλη της οικογένειάς του. Μεροκαματιάρηδες δεν υπήρχαν όμως, γιατί όλοι οι εκτήμονες προσχώρησαν στην κολλεκτίβα. Οι ανεξάρτητοι είχαν το δικαίωμα να αφήνουν τις γελάδες, τις γίδες, τα πρόβατά τους κλπ. να βόσκουν στο κοινοτικό λιβάδι. Δεν επιτρεπόταν όμως σε κανέναν να διατηρεί πάνω από 15 ζώα. Ή κτηνιατρική υπηρεσία ήταν κοινοτική. Οι ανεξάρτητοι είχαν δικαίωμα να ζητήσουν τη βοήθειά της. Ένα μέλος της κολλεκτίβας, σπώνοντας το ποτήρι του με κρασί της Αραγωνίας, είπε το βράδυ στην παρέα μας: «Όπως ή παλιά λάμπα του πετρελαίου υπάρχει ακόμη δίπλα στο σύγχρονο ηλεκτρικό φως, έτσι υπάρχει δίπλα στην κολλεκτιβική οικονομία ή ιδιωτική οικονομία. Όπως δ-

μως εξαφανίζεται ή λάμπα του πετρελαίου και αντικαθίσταται από τον ηλεκτρισμό, έτσι θα αντικαταστήσει σιγά-σιγά και ο κολλεκτιβισμός την ιδιωτική οικονομία.»

Το επόμενο χωριό ήταν ή Μουνιέζα. Οι 1.700 κάτοικοι δέν ξαναγκάστηκαν από κανένα νά κολλεκτιβοποιήσουν τή ζωή τους. Στο χωριό δέν υπήρχαν μεγαλοκτηματίες παρά μικρογεωργοί πού αγωνίζονταν σκληρά για νά ζήσουν. Ή δουλειά του αγρότη στην Άραγωνία είναι βαριά και τó αποτέλεσμα πενιχρό.

Μετά την 19η Ίουλίου τά πράγματα άλλαξαν στη Μουνιέζα. Πρωτεργάτης ήταν ό γιός ενός ακτήμονα, ό Χοακίν Βαλιέντε. Είχε ζήσει δεκαεπτά χρόνια στη Μπαρτσελώννα. Έκει γνώρισε τίς φιλελεύθερες ιδέες. Ήταν ένθερμος οπαδός της αναρχικής κοσμοθεωρίας. Γυρίζοντας στο χωριό του, έφερε και τó νέο κήρυγμα.

Ή πρότασή του για τήν εισαγωγή του φιλελεύθερου κομμουνισμού έπεσε σέ πρόσφορο έδαφος. Μέχρι τότε οι γεωργοί δέν είχαν ζήσει ποτέ καλά. Τώρα ήθελαν νά δοκιμάσουν κάτι άλλο και αποφάσισαν νά εφαρμόσουν τήν κολλεκτιβοποίηση. Ό Χοακίν Βαλιέντε έγινε κοινοτάρχης. Πάνω στο τραπέζι του στο γραφείο της κοινότητας είχε τήν Ισπανική έκδοση του βιβλίου του Κροπότκιν «Εύημερία για όλους». Ήταν τó νέο ευαγγέλιο.

Ψωμί, κρέας, λάδι, κρασί και μερικά άλλα τρόφιμα μοιράζονταν δωρεάν σέ όλους. Οι αγρότες έφερναν τά προϊόντα τους στο κοινοτικό κατάστημα, όπου αποθηκεύονταν. Πολλά όμως προϊόντα δέν παράγονταν στο χωριό και έπρεπε νά αγοραστούν άλλου. Τό κοινοτικό συμβούλιο πουλούσε ελαιόλαδο και αγόραζε χοντρικά, τι έλειπε από τó χωριό. Μετά τύπωσε 100.000 πεσέτες τοπικό χαρτονόμισμα. Κάθε ένήλικος και των δύο φύλων έπαιρνε μιá πεσέτα τήν ήμέρα, και τά παιδιά μιστή. Με αυτά τά χρήματα αγοράζαν, τι χρειάζονταν από τά προϊόντα πού δέν παράγονταν στο χωριό.

«Ή άπεριόριστη διανομή του κρασιού δέν οδηγεί σέ καταχρήσεις;»

«Έδω δὲν μεθὰ κανένας. Ζοῦμε μὲ τὸ νέο σύστημα πάνω ἀπὸ χρόνο καὶ μέχρι τώρα πῆγαν ὅλα καλά.»

Ἄπὸ τις 100.000 πεσέτες πού τύπωσε ἡ κοινότητα κυκλοφοροῦν μόνο οἱ 11.000. Τίς ὑπόλοιπες τίς φυλάγει ἡ κοινότητα. Τὸ τοπικὸ νόμισμα χρησιμοποιεῖται μόνο σὰν ἀνταλλακτικὸ μέσο καὶ δὲν τοκίζεται. Κανένας δὲν σκέφτεται: νὰ τὸ ἀποταμιεύσει. Τὸ ξεχωριστὸ ἄτομο δὲν μπορεῖ νὰ συγκεντρώσει: καφάλα:ο. Αὐτὸ τὸ κάνει ἡ κοινότητα γιὰ ὅλους. Ὅλοι ἔχουν τὴν ἴδια μεταχείριση. Τὸ μεγάλο πρόβλημα τῶν κατοίκων εἶναι ἡ ἐκπαίδευση τῶν παιδιῶν τους. Στὸ χωριὸ δὲν ὑπάρχουν δάσκαλοι οὔτε μέσα διδασκαλίας. Ἡ κοινότητα εἶναι πρόθυμη νὰ κάνει τὰ πάντα γιὰ νὰ προσελκύσει: μερικὸς δασκάλους. Τὸ συνδικάτο τῶν δασκάλων στὴ Μπαρτσελώνα ὑποσχέθηκε νὰ στείλει μερικὲς δασκάλες. Στὸ μεταξύ δυὸ κάτοικοι τοῦ χωριοῦ κάνουν τὸ δάσκαλο, γιὰ νὰ μάθουν τουλάχιστον τὰ μεγαλύτερα παιδιά νὰ διαβάσουν καὶ νὰ γράφουν.

Καθὼς ξαπλώναμε τὸ βράδι στὸ πρόχειρο κατάλυμά μας στὸ κοινοτικὸ κατάστημα, εἶπα στὸν συνοδό μου:

«Στίς ἀρχές τοῦ αἰῶνα μερικοὶ κοινωνιολόγοι καὶ οἰκονομολόγοι μάλωνα γιὰ τὸ ἂν ὁ σοσιαλισμὸς εἶναι δυνατὸς ἢ εἶναι οὕτοπια. Ἄν παρατηρήσει κανεὶς σὲ αὐτὸ τὸ χωριὸ μὲ πόση πίστη καὶ πόσο πρακτικὸ μυαλὸ ἰδρῶν οἱ ἀγρότες μὴ κολλεκτικὴ κοινότητα, χωρὶς ὁποιοδήποτε ἐξωτερικὸ ἐξαναγκασμὸ, παρὰ μόνο μὲ τὴν ἐπιθυμία νὰ βελτιώσουν τὴ ζωὴ τους μὲ κοινὴ ἐργασία, οἱ ψηλές συζητήσεις τῶν διανοοῦμενων τοῦ φαίνονται ἀφηρημένες καὶ ἀσχετες μὲ τὴν πραγματικότητα. Αὐτοὶ ἐδῶ οἱ ἀγρότες δὲν γνώριζαν ποτέ τους θεωρίες. Ἔχουν ὁμως καθαρὸ μυαλό. Ξέρουν πὼς ὅλοι μαζί πετυχαίνουν καλύτερα ἀποτελέσματα ἀπὸ τὸ ἂν ὁ καθένας ἐνεργεῖ μόνος του. Τοῦτο εἶναι: γι' αὐτοὺς τὸ νόημα τοῦ κολλεκτισμοῦ.

Σὲ ἑκατοντάδες χωριὰ σὲ ὀλόκληρη τὴν Ἰσπανία ἐγινε τὸ ἴδιο πράγμα. Στίς μισές περιπτώσεις δὲν ἐφαρμόστηκε ἡ ἀπαλλοτρίωση. Τὸ νέο οἰκονομικὸ σύστημα δὲν εἰσαχθῆκε βίαια. Ὅλα ἐγιναν εἰρηνικὰ πάνω σὲ φιλελεύθερη

βάση. Τὸ καπιταλιστικὸ οἰκονομικὸ σύστημα ὑπάρχει ἀπὸ αἰῶνες. Μολοντοῦτο ὁ κόσμος εἶναι γεμάτος ἀδικίες καὶ πολέμους. Οἱ ἀγρότες θέλουν τώρα νὰ δοκιμάσουν μήπως εἶναι δυνατὸ νὰ δημιουργήσουν μὲ τὸν κολλεκτιβισμό δι-
καιότερες καταστάσεις. Ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἐπιθυμία βλέπουμε νὰ συντελεῖται ἐδῶ αὐτὴ ἡ νέα κοινωνικὴ τάξη.»

«Ἴσως ἔχεις δίκιο», μοῦ ἀπάντησε.

Τὸ χωριὸ Ἀλμπαλάτε ντὲ Τσίγκα βρίσκεται στὰ σύνορα Ἀραγωνίας καὶ Καταλωνίας. Καὶ ἐδῶ οἱ ἀγρότες δὲν γνῶρίζαν σχεδὸν τίποτε ἀπὸ πολιτικὴ καὶ κοινωνικὴ θεωρία. Μολοντοῦτο μετὰ τὸ φασιστικὸ πραξικόπημα οἱ μεροκαματιάρηδες καὶ οἱ μικρογεωργοὶ πρότειναν τὴν ἴδρυσή μιᾶς κολλεκτίβας ὅπως σὲ ἄλλα μέρη. Δὲν ἀργοπόρησαν. Καὶ τώρα ζοῦν μὲ τὸ νέο σύστημα ἤδη ἕναν ὀλόκληρο χρόνον. «Ἐμεῖς οἱ φτωχοὶ περνᾶμε τώρα καλύτερα ἀπὸ πρὶν», μοῦ εἶπε μιὰ ἡλικιωμένη ἀγρότισσα. «Πρὶν δὲν ἐξασφαλίζαμε καλὰ-καλὰ τὸ καθημερινὸ μας ψωμί. Σήμερα ἔχουμε τὰ τρόφιμα καὶ πολλὰ ἄλλα πράγματα δωρεάν.»

Στὶς ἑπτὰ κιόλας τὸ πρωὶ τὸ χωριὸ βρισκόταν στὸ πόδι. Μιὰ γυναίκα ἔρχεται στὸ κοινοτικὸ κατάστημα. Θέλει νὰ πάει στὴ Λερίντα σὲ ἕναν εἰδικὸ γιατρό. Τὸ χρέημα ἔχει καταργηθεῖ στὸ χωριὸ. Γιὰ μετακινήσεις ἐξω ἀπὸ τὸ χωριὸ οἱ κάτοικοι ζητοῦν χρήματα ἀπὸ τὴν κοινότητα. «Ἐχεις πιστοποιητικὸ ἀπὸ τὸ γιατρὸ τοῦ χωριοῦ;» «Ὁχι». «Τότε δὲν μπορῶ νὰ σοῦ δώσω τὰ χρήματα. Ἡ συνέλευση ἀποφάσισε νὰ δίνουμε χρήματα σὲ περιπτώσεις ἀρρώστιας μόνον ὅταν ἐγκρίνει τὴ μετακίνηση ὁ γιατρός τοῦ χωριοῦ.»

Ἡ γυναίκα πῆγε στὸ γιατρὸ τοῦ χωριοῦ γιὰ νὰ πάει τὸ πιστοποιητικὸ. «Πολλοὶ σύντροφοι», μοῦ ἐξήγησε ὁ προϊστάμενος τῆς κολλεκτίβας, ποῦ ταυτόχρονα εἶναι μέλος καὶ τοῦ κοινοτικοῦ συμβουλίου, «ἐκμεταλλεύονται τὴν κατάσταση. Παλιὰ δὲν πῆγαιναν σχεδὸν ποτὲ στὴν πόλη. Τώρα θέλουν ὅλοι νὰ κάνουν ταξίδια. Δὲν κοστίζει τίποτε, ἡ κοινότητα πληρώνει. Δὲν πρέπει ὅμως νὰ σπαταλᾶ-

με τὰ χρήματα. Ἀνήκουν σὲ δλους μας.»

Ἴσως ὁ προϊστάμενος νὰ εἶναι λίγο γραφειοκράτης. Ὁ γιατρός θὰ ἀποφασίζει σὲ αὐτὴ τὴν περίπτωση.

Ὁ Δρ. Χοσὲ Μάριο Πουέγιο, ἕνας μεσόκοπος ἄνδρας, κατάγεται ἀπὸ τὴ Σαραγκόσα. Ζεῖ δώδεκα χρόνια στὴν Ἀλμπάλτε ντὲ Τσίονκα καὶ γνωρίζει καλὰ πῶς εἶναι ἡ κατάσταση τῆς υγείας κάθε κατοίκου τοῦ χωριοῦ. Ὁ Δρ. Πουέγιο εἶναι φιλελεύθερος, ἀλλὰ δὲν ἀνήκει σὲ κανένα κόμμα. Εἶναι ἀγαπητὸς στὸ χωριό. Ἐδῶ ὑπῆρχε πρὶν τὸ παλιὸ σύστημα λατρικῆς περίθαλψης. Στὰ Ἰσπανικὰ χωριά κάθε ἀγρότης πλήρωνε στὸν τοπικὸ γιατρό ἕνα ὀρισμένο ποσὸ τὸ χρόνο. Συνήθως ὁ ἀγρότης ἔτρεφε ἕνα γουρούνι τὸ χρόνο καὶ τὰ χρήματα ἀπὸ τὴν πώλησή του τὰ ἔδινε στὸ γιατρό γιὰ τὴν λατροφαρμακευτικὴ περίθαλψη. Αὐτὸ τὸ σύστημα ἀσφάλισης δὲν ἦταν νομικὰ κατοχυρωμένο, ἀλλὰ στηριζόταν στὴν ἀμοιβαία ἐμπιστοσύνη. Μιά παρόμοια συνήθεια ὑπῆρχε καὶ στὴν Κίνα. Οἱ Κινέζοι ὁμως ἦταν πιὸ εὐφάνταστοι. Ὁ γιατρός ἐπαιρνε ἕνα ἔτησιο ποσὸ, ἀπὸ τὸ ὁποῖο ὁμως ὁ ἀγρότης ἀφαιροῦσε τὶς μέρες τῆς ἀρρώστιας του. Τὸ πράγμα ἔχει ἕνα βαθύτερο νόημα: Ὁ γιατρός εἶναι ὁ σύμβουλος τῆς υγείας. Ἄν ὁ ἀγρότης ἀρρώστιανε, ὁ γιατρός τὸν εἶχε συμβουλευσε: λάθος. Γι' αὐτὸ καὶ δὲν πληρώνονται οἱ μέρες τῆς ἀρρώστιας. Κινέζικη βλαχοπονηριά!

Μετὰ τὴν κολλεκτιβοποίηση ἡ ἀμοιβὴ τῶν γιατρῶν στὰ χωριά ἄλλαξε, γιατί καταργήθηκε καὶ τὸ χρήμα.

«Πῶς ἀμείβεστε σήμερα;»

«Μὲ φροντίζει ἡ κοινότητα.»

«Ἐχετε ὁμως καὶ ἄλλες ἀνάγκες ἐκτὸς ἀπὸ τὸ φαγητὸ καὶ τὰ ρούχα. Χρειάζεται κάπου-κάπου βιβλία, ὄργανα κλπ.»

«Καὶ γι' αὐτὰ φροντίζει ἡ κοινότητα. Γίνεται ὅπως σὲ ἕνα δημοτικὸ νοσοκομεῖο. Ἡ διεύθυνση φροντίζει γιὰ ὅ,τι-δήποτε χρειάζεται ὁ γιατρός.»

Ὁ Δρ. Πουέγιο μᾶς δείχνει μερικὰ νέα βιβλία. Τελευταῖα πῆγε μὲ ἔξοδα τῆς κολλεκτιβίας στὴ Μπαρσελώνα.

Έκει αγόρασε ό,τι χρειαζόταν. Έπειδή στο χωριό δέν υπάρχει φαρμακείο, ό Δρ. Πουέγιο έχει στο ιατρείο του και τά κυριότερα φάρμακα. Η κολλεκτίβα βοήθη με κάθε τρόπο τόν γιατρό. Άφροδίσια νοσήματα δέν ύπήρχαν πριν στο χωριό, σύμφωνα με δήλωση τού γιατρού. Μετά τόν πόλεμο παρουσιάστηκαν δυό περιπτώσεις.

«Τί γνώμη έχετε για τόν κολλεκτιβισμό, γιατρέ;»

«Κατά τήν γνώμη μου είναι ένα σύστημα με τή μεγαλύτερη δυνατή κοινωνική δικαιοσύνη. Ήθικά στέκει ψηλότερα από τόν καπιταλισμό. Τό νέο σύστημα έχει βέβαια ακόμη πολλές ατέλειες. Οί δυσκολίες του βρίσκονται στην άνομοιομορφία του. Στις πόλεις έχει διατηρηθεί τό χρήμα, στά περισσότερα χωριά έχει καταργηθεί. Πολλά χωριά, χρησιμοποιούβν δικό τους, τοπικό χρήμα. Αυτό δέν είναι πρακτικό. Όταν καταργείται τό χρήμα, πρέπει νά καταργείται σέ όλόκληρη τή χώρα. Όταν όμως διατηρείται, πρέπει νά υπάρχει ένα ένιατο νόμισμα. Έπαναλαμβάνω όμως: Άπό κοινωνική άποψη, ό κολλεκτιβισμός είναι δικαιότερο σύστημα από τόν καπιταλισμό.»

Ό Δρ. Πουέγιο αναφέρθηκε στην ανθρώπινη πλευρά τού φιλελεύθερου κομμουνισμού. Τό νέο σύστημα ξυπνοσε στους ανθρώπους αισθήματα αλληλεγγύης, πού δέν τά είχαν κάτω από τό καπιταλιστικό σύστημα. Τό μικρό χωριό Άλμπαλάτε έστειλε αθόρμητα στον πληθυσμό τής πολιορκημένης Μαδρίτης 10 γουρούνια, 500 κιλά λίπος, 87 κοτόπουλα, 50 κουνέλια, δυόμιση τόνους πατάτες, 200 δωδεκάδες αυγά και πολλά σακιά σπυρια. Η στρατιωτική διοίκηση προθυμοποιήθηκε νά τά πληρώσει, αλλά ή κολλεκτίβα άρνήθηκε.

Στή Μπινεφάρ, μιá πόλη με 5.000 κατοίκους, έγιναν τήν 19η Ίουλίου και τίς επόμενες ημέρες συγκρούσεις ανάμεσα στους κατοίκους και τήν άστυνομία. Ό λαός νίκησε τήν αντίδραση. Μετά τή νίκη τοποθετήθηκε μιá πολιτοφυλακή. Άκολούθησαν σέ διάστημα έβδομάδων συνελύσεις και συνεδριάσεις και τελικά σέ μιá γενική συνέλευση οί κάτοικοι αποφάσισαν νά καταργήσουν τήν

ατομική ιδιοκτησία. Κολλεκτιβοποιήθησαν 1.200 στρέμματα γης. Για την καλλιέργεια ή γη χωρίστηκε σε κομμάτια που τὰ ανέλαβαν αντίστοιχα ἑπτὰ μεγάλες ὁμάδες ἔργασιας. Κάθε ομάδα είχε ἕναν προϊστάμενο. Μετά ἀπό κάθε σοδειά ὁ προϊστάμενος ἀλλάζε. Ἔτσι δινόταν σὲ ἄλλους ἢ εὐκαιρία νὰ ἀναλάβουν εὐθύνες. Οἱ προϊστάμενοι συναθροίζονται κάθε βράδυ στὸ γραφεῖο τῆς κολλεκτίβας καὶ ὁ καθένας ἐκθέτει τὴν πορεία τῶν ἔργασιῶν. Ἡ συνέλευση τῶν προϊσταμένων ἀποφασίζει μὲ ψηφοφορία γιὰ ὅ,τιδήποτε ἀφορᾷ τὴν ἔργασία καὶ τὴν παραγωγή.

Ἡ ρύθμιση τῆς κατανάλωσης δὲν τοὺς δημιούργησε κεφαλόπονους. Ἀλεύρι, πατάτες, ὄσπρια, κρέας, λάδι, λαχανικά καὶ κρασί μοιράζονται σὲ ἄλλους δωρεάν. Αὐτὰ εἶναι προϊόντα που παράγονται στὸν τόπο. Ὅσα φέρνει ἢ κολλεκτίβα ἀπὸ ἄλλου, τὰ διαθέτει πρὸς πώληση. Ἡ κολλεκτίβα ἐξέδωσε τοπικὸ νόμισμα ἀξίας 45.000 πεσετών σὲ κουπόνια. Οἱ ἄνδρες παίρνουν 2,50 πεσετές, οἱ γυναῖκες 1,50 καὶ τὰ παιδιά 1 πεσετά τὴν ἡμέρα. Μὲ αὐτὰ μποροῦν νὰ ἀγοράσουν ὅ,τι χρειάζονται ἀπὸ τὸ κατάστημα τῆς κολλεκτίβας. Οἱ τιμὲς καθορίζονται στὴ συνέλευση τῶν μελῶν.

Οἱ δάσκαλοι παίρνουν τὸ μισθὸ τους ἀπὸ τὸ κράτος, γιατί ἡ Μπινεφάρ ἔχει κρατικὸ σχολεῖο. Παραδίδουν ὁμως τὸ μισθὸ τους στὴν κολλεκτίβα καὶ αὐτὴ τοὺς προμηθεύει ὅ,τι χρειάζονται.

Ἡ Μπινεφάρ εἶναι πρωτεύουσα ἐπαρχίας καὶ ἡ ἔδρα τῆς νέας ἑνώσεως τῶν κολλεκτιβῶν τῶν χωριῶν. Αὐτὲς οἱ κολλεκτίβες φέρνουν τὰ προϊόντα τους στὴν κεντρικὴ ἀποθήκη τῆς ἑνώσεως. Ἡ διοίκηση τῆς ἑνώσεως τακτοποιεῖ τοὺς λογαριασμοὺς μὲ τίς ἑνωμένους κολλεκτίβες. Ἡ ἑνωση στέλνει κάθε μέρα δύο φορτηγὰ αὐτοκίνητα μὲ τρῶφιμα στὸ μέτωπο. Στὴ Μαδρίτη ἡ ἑνωση ἔστειλε 32 βαγόνια τρῶφιμα δωρεάν. Ἡ ἑνωση ἀναπτύσσει μεγάλη δραστηριότητα καὶ φρόντισε μάλιστα γιὰ τὸν ἐξηλεκτρισμὸ καὶ τὴν τηλεφωνικὴ σύνδεση γειτονικῶν χωριῶν. Αὐτὸ ἦταν μεγάλη πρόοδος. Πρὶν ἀπὸ τὴν 19η Ἰουλίου δὲν ὑπῆρχε στὴν πό-

λη νοσοκομείο. Συγκεντρώθηκαν 100.000 πεσέτες για το χτίσιμο του νέου νοσοκομείου. Από τη Μπαρτσελώνα ήλθαν δυο γιατροί και ανέλαβαν υπηρεσία.

Η Μπινεφάρ είναι απόλυτα κολλεκτιβοποιημένη. Μόνο οι κρατικοί υπάλληλοι, οι έφορειακοί, οι σιδηροδρομικοί και οι ταχυδρομικοί βρίσκονται έξω από την κολλεκτίβα. Τα περισσότερα τρόφιμα και αντικείμενα που χρειάζονται οι κρατικοί υπάλληλοι τα αγοράζουν από το κατάστημα της κολλεκτίβας.

Στην Άραγωνία οι όπαδοί του παλιού συστήματος ονομάζονται «άτομιστές». Οι όπαδοί του νέου συστήματος ονομάζονται «κολλεκτιβιστές». Ο Ίσπανός κολλεκτιβιστής διαφέρει από τον Γάλλο, Άγγλο ή Γερμανό σοσιαλιστή. Ο οποίος προσχωρεί σε μια κολλεκτίβα στην Άραγωνία παραιτείται από την ατομική του ιδιοκτησία και από ατομικά έσοδα. Ολόκληρη ή μέχρι τώρα ζωή του αλλάζει. Δεν εργάζεται πια για μισθό και κέρδος. Πολλές φορές παραιτείται και από προσωπικές ανέσεις, αν τα άλλα μέλη της κολλεκτίβας δεν έχουν την ίδια δυνατότητα. Το βιοτικό επίπεδο των περισσότερων αγροτών βελτιώθηκε ουσιαστικά με τον κολλεκτιβισμό. Ο κολλεκτιβισμός στην Άραγωνία αποτελεί μια μορφή σοσιαλισμού που μοιάζει ίσως περισσότερο με τον πρώτο χριστιανισμό.

«Αυτό το είδος του κολλεκτιβισμού μπορούν να το αποδεχτούν άνθρωποι που ήταν πριν πολύ φτωχοί ή είναι πρόθυμοι να αλλάξουν ριζικά την μέχρι τώρα ζωή τους και να παραιτηθούν από πολλά πράγματα», είπε ο συνοδός μου.

«Ίσως έχεις δίκιο», του απάντησα.

«Δεν πιστεύω», συνέχισε, «πώς ένας εργάτης ή ένας γιατρός στις ΗΠΑ θα ήταν σύμφωνος με μια τόσο ριζική αλλαγή της ζωής του.»

«Και σ' αυτό πρέπει να σου δώσω δίκιο», του απάντησα. «Άλλά εδώ εγχείεται ακριβώς το προτέρημα του φιλελεύθερου κομμουνισμού, που δεν εξαναγκάζει κανέναν να τον ακολουθήσει. Σε αυτή την ελευθερία βλέπω τη μεγάλη ύ-

περοχή του Ισπανικού αναρχοσυνδικαλισμού απέναντι στον καπιταλισμό και τον κρατικό κομμουνισμό. Ἄλλα δε κοιτάξουμε πρώτα τὴ Μπαρμπάστρο, πού ἔχει τὴ φήμη μιᾶς «ἀτομιστικῆς» πόλης καὶ ὅπου ἡ πλειοψηφία τοῦ πληθυσμοῦ δὲν δείχνει ἰδιαίτερο ζῆλο γιὰ κοινωνικὲς ἀλλαγές.»

Ἡ Μπαρμπάστρο εἶναι μιὰ πόλη μὲ 10.000 κατοίκους. Μόνο 150 ἀγρότες μὲ ἀναρχικὲς ἰδέες Ἰδρυσαν μιὰ κολλεκτίβα. Κοντὰ σ' αὐτὴ ἰδρύθηκε καὶ μιὰ κολλεκτίβα τῶν συνδικαλιστῶν οἰκοδόμων.

Ἡ κολλεκτίβα τῶν ἀγροτῶν δὲν μπόρεσε νὰ προβεῖ σὲ ἀπαλλοτριώσεις, ἐπειδὴ ἡ πλειοψηφία τοῦ πληθυσμοῦ ἦταν ἀντίθετη. Θὰ μπορούσαν νὰ τὸ κάνουν μὲ τὴ βία, πρᾶγμα πού θὰ ἦταν εὐκόλο μὲ τὴ βοήθεια τοῦ στρατοῦ ἀπὸ τὴ Μπαρτσελώννα. Δὲν τὸ ἔκαναν ὁμως. Ὅλα ἔπρεπε νὰ γίνουν ἑθελοντικά. Στὸν περίγυρο τῆς πόλης ὑπῆρχαν ὁμως ἀρκετὲς χέρσες ἐκτάσεις πού ἔμεναν ἀκαλλιέργητες ἀπὸ χρόνια. Αὐτὲς τίς ἐκτάσεις τίς πῆραν οἱ κολλεκτιβιστὲς μὲ τὴ συμφωνία ὅλου τοῦ πληθυσμοῦ.

Πηγαίνοντας πρὸς τὴν ἔδρα τῆς ἐνώσεως τῶν ἀγροτικῶν κολλεκτιβῶν, εἶπα στὸν συνοδό μου:

«Ἡ ἀντίρρηση τοῦ Δρ. Πουέγιο στὴν Ἀλμπαλάτε ἀπέναντι στὸν κολλεκτιβισμό εἶναι δικαιολογημένη ἐφόσον ἀναφέρεται στὸ ἐνιαῖο νόμισμα σὲ ὁλόκληρη τὴ χώρα. Ἡ ἀπαίτηση γιὰ ἐνιαία οἰκονομικὴ μορφή ὁμως εἶναι ἀνελεύθερη καὶ ἀνοίγει τὸ δρόμο στὸν οἰκονομικὸ ὁλοκληρωτισμό. Τὸ καπιταλιστικὸ οἰκονομικὸ σύστημα ἀπέχει πολὺ ἀπὸ τὴν συνεπῆ ἐνιαία μορφή. Δίπλα στίς ἰδιωτικὲς ἐπιχειρήσεις ὑπάρχουν οἱ συνεταιριστικὲς, οἱ κρατικὲς, οἱ ἐθνικοποιημένες καὶ οἱ διεθνεῖς. Ἡ οἰκονομικὴ πολυμορφία δὲν εἶναι καινῶνικό κακό. Εἶναι ἔκφραση τῆς ἐλευθερίας. Γιὰ τὴν οἰκονομία δὲν ἔχει δυσμενεῖς συνέπειες ἂν δίπλα στίς κολλεκτίβες ὑπάρχουν καὶ ἰδιωτικὲς ἐπιχειρήσεις. Μιὰ ἐνιαία καταναγκαστικὴ μορφή ἀντίθετα ὠφελεῖ μόνο τὸ ὁλοκληρωτικὸ κράτος καὶ βλάπτει τὸν λαό.»

Σὲ αὐτὴ τὴν παρατήρηση δὲν ἀπάντησε ὁ φίλος μου.

Ἡ Μπαρμπάστρο ἦταν περιτριγυρισμένη ἀπὸ φιλελεύθε-

ρες αγροτικές κολλεκτίβες. Έδω είχε την έδρα της ή ένωση τών κολλεκτιβών της περιφέρειας. Η ένωση ιδρύθηκε τόν Σεπτέμβριο του 1936 και μετά από μισό χρόνο είχαν προσχωρήσει 60 κολλεκτιβοποιημένα χωριά με 15.000 κατοίκους.

Η ένωση είχε έναν κατάλογο με όλες τις κολλεκτιβικά καλλιεργούμενες περιοχές, με τούς δρόμους, τὰ μεταφορικά μέσα, τις μηχανές, τὰ αγροτικά μηχανήματα και τὰ ζώα. Είχε ένα τμήμα για αγορές και πωλήσεις. Οι ένωμένες κολλεκτίβες φέρνουν έδω τὰ αγροτικά προϊόντα τους και παίρνουν βιομηχανικά προϊόντα. Η ένωση φτιάχνει νέους δρόμους, φροντίζει για τήν κατασκευή νέων τηλεφωνικών γραμμών κλπ. Προσφέρει μεγάλες ποσότητες τροφίμων στά αντιφασιστικά στρατεύματα. Μετά από μισό χρόνο δραστηριότητας είχε ένα κεφάλαιο από 3,5 εκατομμύρια πεσέτες. Έργάζεται σέ φιλελεύθερη βάση όπως οι αγροτικοι συνεταιρισμοί σέ άλλες χώρες.

Ό συνοδός μου έκανε μιá εϋστοχη παρατήρηση:

«Οι φιλελεύθερες αγροτικές κολλεκτίβες της Ίσπανίας αποκατάστησαν τή δυσφημισμένη ιδέα του κολλεκτιβισμού. Στη δημοκρατική μας Ίσπανία ό κολλεκτιβισμός και ή έλευθερία δημιουργούν μιá νέα κοινωνική σύνθεση: Τόν φιλελεύθερο σοσιαλισμό.»

«Βλέπω πώς ή άτομιστική Μπαρμπάστρο σέ έπεισε για τó πραγματοποιήσιμο και τὰ προτερήματα του φιλελεύθερου κολλεκτιβισμού», του άπάντησα ειρωνικά.

Με κοίταξε στά μάτια και χαμογέλασε επιδοκιμαστικά.

Τό ταξίδι μας στήν Άραγωνία είχε τελειώσει.

Ὁ κολλεκτιβισμὸς στὴν Λεβάντε καὶ στὴν Καστίλλη

Ὁ κολλεκτιβισμὸς εἶναι γιὰ τὸν ἀγροτικὸ πληθυσμὸ τῆς Ἰσπανίας μιὰ ἔννοια παρόμοια μὲ τὸν συνεταιρισμὸ τῶν Δανῶν ἀγροτῶν. Τὸ κύριο θάρος βρίσκεται καὶ στοὺς δυὸ στὴ συνεργασία. Παρὰ τὴ λειτουργικὴ συγγένεια ὑπάρχει ἀνάμεσα σὲ μιὰ Ἰσπανικὴ κολλεκτίβα καὶ σὲ ἕναν δανικὸ ἀγροτικὸ συνεταιρισμὸ μιὰ βασικὴ διαφορὰ ἀναφορικὰ μὲ τὶς σχέσεις ἰδιοκτησίας. Ὁ δανικὸς συνεταιρισμὸς εἶναι μιὰ κοινότητα ἐργασίας ἀνεξάρτητων ἀγροτῶν τὸ κάθε μέλος διατηρεῖ τὴν ἀτομικὴ ἰδιοκτησία του. Στὴν Ἰσπανία ἡ γῆ εἶναι κολλεκτιβικὴ ἰδιοκτησία. Λειτουργικὰ οἱ δύο αὐτὲς μορφές στηρίζονται στὴν ἀρχὴ τῆς ἀμοιβαίας βοήθειας. Ἐνῶ ὅμως ἡ Ἰσπανικὴ κολλεκτίβα ἀποσκοπεῖ στὴν πλήρη κολλεκτιβοποίηση τῆς ζωῆς, ὁ δανικὸς συνεταιρισμὸς ἀποσκοπεῖ στὴν κοινὴ ρύθμιση ἑνὸς μέρους τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς τῶν μελῶν.

Θὰ ἦταν λάθος νὰ δοῦμε σὰ βασικὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ κολλεκτιβισμοῦ τὴν ἀπαλλοτρίωση καὶ τὴν ἀναδιανομὴ τῆς γῆς. Ἡ ἀπαλλοτρίωση εἶναι μιὰ στιγμιαία πράξη, ἡ κολλεκτιβικὴ οἰκονομικὴ μορφή ἕνας διαρκῆς τρόπος ζωῆς. Στὴν κολλεκτιβικὴ οἰκονομία δὲν ὑπάρχει ἀτομικὴ ἰδιοκτησία. Ἀπαλλοτριώσεις καὶ κατασχέσεις γῆς καὶ περιουσιῶν δὲν εἶναι κατὰ κανόνα τρόπο ἰδιαίτερα χαρακτηριστικὰ τοῦ σοσιαλισμοῦ καὶ τοῦ κομμουνισμοῦ. Μετὰ ἀπὸ κάθε πόλεμο οἱ νικητὲς ἀπαλλοτριῶναι τοὺς νικημένους. Ἡ ἱστορία εἶναι γεμάτη ἀπὸ ἀρπαγές τῆς περιουσίας τῶν ἐξυμνωτῶν ἀπὸ τοὺς δυνατοὺς. Ὁ κολλεκτιβισμὸς καὶ ὁ συνεταιρισμὸς ἀντίθετα πηγάζουν ἀπὸ τὴν ἐπιθυμία τοῦ ἐργαζόμενου πληθυσμοῦ νὰ ἀπαλλαγεῖ μὲ κοινὴ ἐργασία καὶ ἀμοιβαία βοήθεια ἀπὸ τὴν ἐκμετάλλευση καὶ νὰ δημιουργήσῃ μὲ τὴ δράση του δίκαιες κοινωνικὲς συνθήκες.

Ὁ κολλεκτιβισμὸς στὴν Ἰσπανία εἶχε κάνει τὰ πρῶτα βήματά του πρὶν ἀπὸ τὴν 19ῃ Ἰουλίου. Ἐνα τέτοιο παράδειγμα μᾶς προσφέρει ἡ ἀγροτικὴ κολλεκτίβα τῆς Γκάν-

τια, μιὰς πόλης στὴν ἐπαρχία Βαλέντσια. Ἐκεῖ εἶχαν ἀρχίσει πολλοὶ ἀγρότες ἀπὸ τὴς ἀρχῆς τῆς δεκαετίας τοῦ 30 νὰ καλλιεργοῦν μαζικὰ τὴ γῆ. Ἰδρυσαν ἕνα κολλεκτιβικὸ πτηνοτροφεῖο καὶ ἕνα κολλεκτιβικὸ ραφεῖο γιὰ γυναικεῖα φορέματα. Τὰ φορέματα τὰ πουλοῦσαν στὰ γύρω χωριά. Ἡ κολλεκτιβὰ εἶχε 30 μέλη, διέθετε κοινὰ ἀγροτικὰ μηχανήματα, ζῶα, ἕνα φορτηγὸ αὐτοκίνητο καὶ πέντε ραπτομηχανές. Τὸ βιοτικὸ ἐπίπεδο τῶν μελῶν τῆς κολλεκτιβας ἦταν ἀνώτερο ἀπὸ τῶν ἄλλων μικρογεωργῶν τῆς περιοχῆς. Μὲ τὸν τρόπο τῆς ζωῆς τους εἶχαν ἀποκτήσει τὴ συμπάθεια τοῦ πληθυσμοῦ. Τὰ πλεονεκτήματα τοῦ νέου τρόπου ἐργασίας ἀπέναντι στὴν ἐργασία τοῦ μεμονωμένου μικρογεωργοῦ ἦταν ὀλοφάνερα.

Αὐτὴ ἡ μικρὴ κολλεκτιβὰ ἦταν ὁ πρωτοπόρος τοῦ μεγάλου κολλεκτιβικοῦ κινήματος μετὰ τὴν καταστολὴ τοῦ φρανκικοῦ πραξικοπήματος στὴ Λεβάντε.

Οἱ μεγαλοκτηματίες, κυρίως ὄπαδοὶ τοῦ Φράνκο, ἐγκατέλειψαν τὴν περιοχὴ μὲ τὴν ἔκρηξη τοῦ στρατιωτικοῦ πραξικοπήματος. Τὰ κτήματά τους τὰ πῆραν οἱ μικρογεωργοὶ καὶ τὰ καλλιεργοῦσαν κολλεκτιβικά. Ὁ ἐνθουσιασμὸς γιὰ τὴν κολλεκτιβοποίηση ἦταν μεγάλος. Ἡ στάση τῶν μικρογεωργῶν ἀπέναντι στὸ νέο κίνημα ἦταν στὴν ἀρχὴ διστακτικὴ. Μερικοὶ πέρασαν στὴν πλευρὰ τῶν κολλεκτιβιστῶν. Ἄλλοι τηροῦσαν στάση ἀναμονῆς. Μὲ τὸ πέρασμα τοῦ χρόνου ὁ κολλεκτιβισμὸς κέρδιζε διαρκῶς περισσότερους ὄπαδοὺς. Μέσα σὲ δύο χρόνια ὁ ἀγροτικὸς κολλεκτιβισμὸς εἶχε ἐξαπλωθεῖ σὲ ὀλόκληρη τὴ Λεβάντε.

Οἱ τοπικὲς κολλεκτιβες συγκεντρώθηκαν γιὰ συνέδριο στὴ Βαλέντσια καὶ ἀποφάσισαν νὰ ἰδρῦσουν μιὰ ἔνωση τῶν ἀγροτικῶν κολλεκτιβῶν τῆς Λεβάντε. Ἡ νέα ἔνωση ἐξελίχθηκε μὲ θαυμαστὸ τρόπο. Ὁ πνευματικὸς αὐτουργὸς τῆς νέας ὀργάνωσης ἦταν ἡ μικρὴ κολλεκτιβὰ τῆς Γκάντια. Μιὰ χούφτα ἐνθερμῶν ἰδεαλιστῶν εἶχε ἀνοίξει τὸ δρόμο γιὰ μιὰ νέα οἰκονομικὴ ἀνάπτυξη.

Στὰ εὐρύχωρα γραφεῖα τοῦ ἐπιβλητικοῦ κτιρίου τῆς ἔνωσης ἐπικρατεῖ ζωνρὴ κίνηση. Πάνω ἀπὸ διακόσιοι ὄ-

πάλληλοι είναι απαραίτητοι γὰ νὰ τακτοποιοῦν τίς διοικητικὰς ὑποθέσεις τῆς νέας οἰκονομικῆς κοινότητος. Οἱ ἀναρχικοὶ μισοῦν τὴ γραφειοκρατία. Γι' αὐτὸ προσπαθοῦν νὰ τὰ ὀργανώσουν ὅλα ἔτσι ὥστε ἡ γραφειοκρατία νὰ μὴν ἀπορροφᾷ ἄδικα τοὺς καρποὺς τῶν ἐργαζόμενων. Ἀπὸ τὴν ἀρχὴν πάρθηκαν μέτρα γὰ τὴν ἔγκαιρον πάταξη τῶν γραφειοκρατικῶν παραφυάδων. Στὴν κορυφὴ κάθε τμήματος στέκει ἓνας ἀπεσταλμένος. Τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἐργασιῶν τῆς ἑνώσεως διαβιβάζονται: σὲ ὅλες τίς κολλεκτίβες ἀπὸ τὸ διοικητικὸ συμβούλιον ποὺ συνεδριάζει δυὸ φορές τὴ βδομάδα. Μία φορὰ τὸ ἑξάμηνο συγκαλεῖται γενικὴ συνέλευση ὅπου συζητοῦνται οἱ ὑποθέσεις τῆς ἑνώσεως καὶ παίρνονται ἀποφάσεις. Οἱ συνελεύσεις ἐλέγχουν γενικὰ τὴ λειτουργίαν τῆς ἑνώσεως.

Ἡ ἑνωσις ἔχει ἓναν ἐτήσιον κύκλον ἐργασιῶν ὕψους 500 ἑκατομμυρίων πεσετῶν. Οἱ ἐνωμένες ἀγροτικὲς κολλεκτίβες καλλιεργοῦν πορτοκαλιές, ρύζι, λαχανικά καὶ φρούτα. Ἐνα μεγάλο μέρος τῆς παραγωγῆς ἐξάγεται εἰς τὴν Γαλλίαν, εἰς τὴν Ἀγγλίαν, εἰς τὴν Ἑλβετίαν καὶ εἰς τὰ σκανδιναβικὰ χῶρα. Σὲ αὐτὰς τίς ἐξαγωγὰς χρωστᾷ ἡ ἑνωσις τὴν ἀνθησὴ τῆς. Παραχωρεῖ δάνεια σὲ λιγότερον ἀνθηρὲς περιφερειακὰς κολλεκτικὰς ἐνώσεις. Οἱ ἐνώσεις τῆς Ἀνδαλουσίας, τῆς κεντρικῆς Ἰσπανίας καθὼς καὶ τῆς Καταλωνίας ὑποστηρίζονται ἀπὸ τὴν συναδελφικὴν ἑνωσιν τῆς Λεβάντης. Νοσοκομεῖα καὶ ὀλοκληρὰ τμήματα στρατοῦ ἐφοδιάζονται μὲ τρόφιμα ποὺ στέλνει ἡ ἑνωσις τῆς Λεβάντης.

Οἱ ἀγρότες εἶναι ἐχθροὶ τοῦ συγκεντρωτισμοῦ. Κάθε κολλεκτίβα ρυθμίζει τίς ὑποθέσεις τῆς μὲ τὸν δικὸν τῆς τρόπον. Οἱ γειτονικὰς κολλεκτίβες ἀνταλλάσσουν ἀπόψεις. Οἱ συμβουλὲς καλοπροαίρετων συντρόφων γίνονται δεκταί. Ἀπορρίπτονται ὅμως οἱ ἐπεμβάσεις μιᾶς κεντρικῆς ἀρχῆς. Ἄν σὲ μιᾶ κολλεκτίβᾳ δὲν ὑπάρχει ἓνας ἱκανὸς σύντροφος γὰ τὰ λογιστικά, ἡ κολλεκτίβα ἀποτείνεται εἰς τὴν ἑνωσιν. Στὸ συνέδριον ἀποφασίστηκε ἡ ἰδρυση μιᾶς σχολῆς λογιστῶν. Μερικὰς κολλεκτίβες ἔχουν εἰσαγάγει τὸν οἰκογενειακὸ μισθὸν, ἄλλες μοιράζουσιν τὰ κέρδη εἰς τὰ μέλη ἀ-

νάλογα με τις ανάγκες τους. Σε μερικά μέρη καταργήθηκε το χρήμα, σε άλλα διατηρήθηκε. Κάθε κολλεκτίδα ενεργεί αυτόνομα, χωρίς επεμβάσεις απέξω.

Οι έμπορικές υποθέσεις της Ένωσης διευρύνθηκαν τόσο πολύ, ώστε αποφάσισε να ιδρύσει μιὰ δική της τράπεζα. Ένεργοῦσαν ἀπὸ τὸν ἀπλὸ στὸ σύνθετο, ἀπὸ τὴν περιφέρεια στὸ κέντρο. Αὐτὸ ἀνταποκρινόταν στὴν ψυχολογία τῶν ἀγροτῶν. Ἡ τράπεζα μεσολαβεῖ γιὰ τὴν ἀνταλλαγή καὶ τὴν πώληση τῶν προϊόντων στὸ ἐσωτερικὸ καὶ στὸ ἐξωτερικὸ καὶ ρυθμίζει τὶς συναλλαγματικὲς υποθέσεις ποὺ προκύπτουν ἀπὸ τὶς ἐξαγωγὲς καὶ τὶς εἰσαγωγὲς. Εἰδικοὶ ἀπὸ τὸ συνδικάτο τῶν τραπεζιτικῶν ὑπαλλήλων ἔχουν ἐναλλάξει τὴ λειτουργία τῆς τράπεζας.

Ἡ Ένωση ἱδρυσε καὶ ἕνα ἀριθμὸ ἐργοστασίων κόνσερβοποιίας καὶ λιπασμάτων. Ἐνα ἰδιαίτερο τμήμα ἀσχολεῖται μὲ τὴν ἀνταλλαγή τῶν προϊόντων τῶν ἐνωμένων κολλεκτιδῶν, μὲ τὴν πώληση τῶν προϊόντων τους στὴν κυβέρνηση, μὲ τὴν ἀγορὰ μηχανῶν καὶ ἀγροτικῶν μηχανημάτων καθὼς καὶ μὲ τὴν ἀνταλλαγή προϊόντων μὲ τὶς κολλεκτιβοποιημένες βιομηχανίες. Ἐκατοντάδες φορτηγὰ αὐτοκίνητα τῆς Ένωσης διασχίζουν τὴ χώρα πρὸς ὄλες τὶς κατευθύνσεις. Μεταφέρουν ἀγροτικὰ προϊόντα στὰ λιμάνια καὶ βιομηχανικὰ προϊόντα ἀπὸ τὴν Καταλωνία. Ἐνα σημαντικό μέρος τῆς οἰκονομίας τῆς Λεβάντε βρῖσκεται στὰ χέρια τῆς Ένωσης.

Σὲ ἕνα συνέδριο ἕνας ἀγρότης πρότεινε νὰ ἱδρῦσουν μιὰ γεωπονικὴ σχολή. Ἡ πρόταση ἔγινε δεκτὴ μὲ ἐνθουσιασμό. Ἀρχισαν ἀμέσως τὶς ἐνέργειες, ἔφεραν διδακτικὸ προσωπικὸ ἀπὸ τὸ ἐσωτερικὸ καὶ τὸ ἐξωτερικὸ καὶ σὲ λίγο ἡ νέα γεωπονικὴ σχολὴ ἀρχισε τὴ λειτουργία της. Οἱ ἀγρότες εἶναι ὑπερήφανοι γιὰ τὸ νέο τους ἐπίτευγμα. Ἡ Ένωση ἱδρυσε μιὰ βιβλιοθήκη, ὅπου ἐκτὸς ἀπὸ γεωπονικὰ βιβλία ἔχουν συγκεντρωθεῖ καὶ βιβλία ἀπὸ ὄλους τοὺς ἄλλους τομεῖς τῆς ἐπιστήμης. Ἐκδίδει τὸ γεωπονικὸ περιοδικὸ «Vida» (Ζωή), καὶ τὴν ἀγροτικὴ ἐπετηρίδα. Τὴν καλλιτεχνικὴ ἐπιμέλεια αὐτῶν τῶν ἐκδόσεων τὴν ἔχει ἀνα-

λάβει ο γνωστός Βαλεντιάνος ζωγράφος Βισέντε Μπαλέστερ.

Αυτό το τεράστιο έργο, που εκτελέστηκε με γνήσιο λεβαντίνικο ένθουσιασμό, σήμαινε μεγάλη οικονομική και πολιτιστική εξέλιξη για τους αγρότες. Μερικά πολιτικά κόμματα και κρατικοί λειτουργοί δέν έβλεπαν με καλό μάτι: τό γεγονός ότι δέν συμμετείχε τό κράτος. "Αν αυτή ή εξέλιξη συνεχιζόταν, τά κόμματα και τό κράτος θά υποβιβάζονταν σέ δευτερεύουσες άρχές και θά έχαναν τήν πολιτική δύναμή τους. Γι' αυτό ήθελαν νά ανακόψουν τήν εξέλιξη με κάθε μέσο. Με τήν πρόφαση ότι ή κυβέρνηση σάν έκφραση τής γενικής θέλησης του λαού έχει τό δικαίωμα νά καθορίζει τή νέα πορεία, δημιούργησε αναριθμητες δυσκολίες στο κολλεκτιβικό κίνημα. Κατασχέθηκαν κτίρια τής ένωσης και άγροτικά προϊόντα, και επιτάχθηκαν φορτηγά αυτοκίνητα. Αυτές οι έπεμβάσεις άποσκοπούσαν στην ένίσχυση τής έξουσίας του κράτους και στο άποδυνάμωμα των δημιουργικών δυνάμεων του λαού. Οι κολλεκτιβιστές άμύνθηκαν. Η έκτελεστική έξουσία του κράτους σκληύρυνε τή στάση τής. Οι κολλεκτιβιστές, που άμύνονταν ένάντια στην άνάρμοστη επέμβαση τής κρατικής γραφειοκρατίας, συλλαμβάνονταν από τήν αντιφασιστική κυβέρνηση τής Δημοκρατίας. Οι μεγαλύτεροι έχθροί του κολλεκτιβισμού ήταν οι κομμουνιστές. Ο κομμουνιστής Υπουργός Γεωργίας Βισέντε Ουρίμπε ήταν όργανωτής των κυβερνητικών έπεμβάσεων ένάντια στις άγροτικές κολλεκτίδες τής Λεβάντε.

Οι αγρότες θά μπορούσαν νά αντιδράσουν βίαια ένάντια στη βία τής κρατικής γραφειοκρατίας. Παραιτήθηκαν όμως από τή χρησιμοποίηση τής βίας ένόψει του αντιφασιστικού εμφύλιου πολέμου. Άρκέστηκαν νά ακολουθήσουν δικαστικό όρόμο ένάντια στις κρατικές και κομματικές έπεμβάσεις.

Μετά τήν επικράτηση του Φράνκο και τήν κατάλυση τής Δημοκρατίας, οι κολλεκτίδες καταστράφηκαν και ή ένωση των αγροτών τής Λεβάντε διαλύθηκε. Οι περιοχές

δμως, που με κοπιαστική συλλογική εργασία είχαν μεταβληθεί σε εύφορες εκτάσεις δεν μπορούσαν να καταστραφούν. Μένουν ακόμη παντοτινό όρόσημο μιας μεγάλης εποχής. Τα πολιτιστικά ιδρύματα της Ένωσης τα ανέλαβαν εν μέρει οι φρανκικοί και συνέχισαν την λειτουργία τους με αυταρχικό καθεστώς.

Οι αγρότες της Λεβάντε δεν ξεχνούν τη σύντομη μάκαρποφόρα περίοδο της φιλελεύθερης αναδημιουργίας. Παρά την άφορητη καταπίεση και την ύλική στέρηση κάτω από το καθεστώς του Φράνκο, οι αγρότες της Λεβάντε έχουν τα βλέματά τους στραμμένα στο μέλλον. Ζούν με την πεποίθηση πως θα ξανάλθει ή ημέρα της ελευθερίας και της ευημερίας.

Ο κολλεκτιβισμός είχε αποκτήσει εξαιτίας της πλατιώς του εξάπλωσης μεγάλη σημασία για τον έφοδιασμό των πόλεων με τρόφιμα. Σε λίγο εμφανίστηκαν διαμάχες αρμοδιότητας ανάμεσα στην Ένωση των αγροτών και στο Ίνστιτούτο Αγροτικής Μεταρρύθμισης.

Το Ίνστιτούτο είχε το καθήκον, σύμφωνα με την αγροτική νομοθεσία του 1931, να μοιράσει γη σε άκτήμονες και να τους βοηθήσει με δάνεια. Μετά την 19η Ίουλίου 1936 οι αγρότες, κάτω από την επίδραση των αναρχοσυνδικαλιστών, απαλλοτρίωσαν τη γη των φασιστών μεγαλοκτηματιών και ίδρυσαν κολλεκτίβες χωρίς να πάρουν έγκριση από το Ίνστιτούτο. Οι νέες κολλεκτίβες δεν υπόκεινταν στον έλεγχο του Ίνστιτούτου. Μετά την 19η Ίουλίου το ύπουργείο Γεωργίας περιήλθε στα χέρια των κομμουνιστών και το Ίνστιτούτο Αγροτικής Μεταρρύθμισης δρέθηκε στη δικαιοδοσία του ύπουργού Γεωργίας. Στον κομμουνιστή ύπουργό δεν άρεσαν οι πολλές αυτόνομες κολλεκτίβες, που βρίσκονταν έξω από τον χώρο της έπιρροής του. Έκτός απ' αυτό ή στην πλειοψηφία τους αναρχοσυνδικαλιστικές κολλεκτίβες δεν ήταν προσιτές στην κομμουνιστική προπαγάνδα.

Για να μη χωλαίνει πίσω από τα γεγονότα προχώρησε και το Ίνστιτούτο μετά την 19η Ίουλίου στην ίδρυση κολλ-

λεκτιδῶν καὶ συνεταιρισμῶν, παραχωροῦσε δάνεια, μεσολαβοῦσε στὴν προμήθεια ἀγροτικῶν μηχανῶν, ἐφτιαχνε συνεργεῖα ἐπισκευῆς καὶ προσπαθοῦσε νὰ ἀγοράζει τὰ προϊόντα τῆς παραγωγῆς. Τὸ κρατικὸ Ἴνστιτούτο καὶ ἡ συνδικαλιστικὴ ἔνωση τῶν ἀγροτῶν ἦταν σὲ πολλὲς περιπτώσεις ἀνταγωνιζόμενες ὀργανώσεις. Τὸ Ἴνστιτούτο διατεινόταν πὼς ἦταν ἡ μόνη ἀρμόδια ὀργάνωση. Ἡ ἔνωση τῶν ἀγροτῶν ἦταν μιὰ ἀνεξάρτητη ἀπὸ τὸ κράτος οἰκονομικὴ ὀργάνωση. Ἡ πρώτη διεπόταν ἀπὸ τὴν κρατικὴ γραφειοκρατία, ἡ δευτέρα ἀπὸ τὴν πρωτοβουλία τῶν ἀγροτῶν. Τὸ Ἴνστιτούτο στηριζόταν στὴν κρατικὴ ἐξουσία, οἱ ἀναρχοσυνδικαλιστικὲς κολλεκτίβες ἀναζητοῦσαν προστασία στὴν ἐθνικὴ ἔνωσή τους. Ὁ ἀγροτικὸς κολλεκτιβισμὸς εἶχε τὶς ρίζες του στὸ λαό. Τὸ Ἴνστιτούτο Ἀγροτικῆς Μεταρρύθμισης ἦταν μιὰ κρατικὴ ὀργάνωση ποὺ προσπαθοῦσε νὰ ἐπιδελθεῖ μὲ τὴν κρατικὴ ἐξουσία.

Ἡ ἔνωση τῶν ἐργατῶν ἀνέλαβε τὴν πρωτοβουλία νὰ ἀντιμετωπίσει τὸ πρόβλημα τῆς διανομῆς τῶν τροφίμων. Ὁ ἐφοδιασμὸς τῆς χώρας μὲ τρόφιμα ἦταν πολὺ κρίσιμο σημεῖο ἐξαιτίας τοῦ ἐμφύλιου πολέμου.

Ὅπως στὶς περισσότερες ἄλλες χώρες ἔτσι καὶ στὴν Ἰσπανία τὸ βιοτικὸ ἐπίπεδο τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ ἦταν κατώτερο ἀπ' αὐτὸ τοῦ πληθυσμοῦ τῶν πόλεων. Ἡ ἀνύψωση τοῦ βιοτικοῦ ἐπίπεδου τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ θὰ μπορούσε νὰ ἐπιτευχθεῖ ἀπὸ ἕνα μέρος μὲ βελτίωση τῶν μεθόδων παραγωγῆς καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μὲ αὐξηση τῆς τιμῆς τῶν ἀγροτικῶν προϊόντων. Ὁ πρῶτος τρόπος ἀπαιτοῦσε χρόνο καὶ συνδεόταν κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ ἐμφύλιου πολέμου μὲ πολλὲς δυσκολίες. Ὁ δεύτερος τρόπος ἦταν εὐκολότερος, ἀφοῦ ὑπῆρχε μάλιστα ἔλλειψη προϊόντων. Ἡ αὐξηση τῆς τιμῆς τῶν ἀγροτικῶν προϊόντων ὁμως θὰ σήμαινε χειροτέρευση τῶν συνθηκῶν ζωῆς τοῦ ἀστικοῦ πληθυσμοῦ. Οἱ βιομηχανικὲς κολλεκτίβες θὰ ἐξαναγκάζονταν νὰ αὐξήσουν τοὺς μισθοὺς μὲ συνέπεια νὰ αὐξηθοῦν τὰ ἐξοδα παραγωγῆς καὶ σὲ τελικὴ ἀνάλυση οἱ τιμὲς τῶν βιομηχανικῶν προϊόντων. Ὁ πληθωρισμὸς θὰ ἦταν ἀναπόφευκτος.

Ἡ γενικὴ ἀύξηση τῶν τιμῶν θὰ περιστρεφόταν σὲ κλειστὸ κύκλωμα καὶ δὲ θὰ ὠφελοῦσε τελικὰ κανέναν.

Σὲ μερικές χώρες, ὅπου ἐμφανίστηκε τὸ ἴδιο πρόβλημα, προσπάθησαν νὰ ὑπερνικήσουν αὐτὲς τὶς δυσκολίες μὲ ἐπέμβαση τοῦ κράτους. Καθορίστηκαν ἀνώτατες τιμές γιὰ τὰ βασικά εἶδη διατροφῆς καὶ στοὺς ἀγρότες, πού δὲν κάλυπταν τὰ ἐξοδά τους μὲ αὐτὲς τὶς τιμές, δόθηκαν κρατικές ἐπιχορηγήσεις. Στὴ Γαλλία, στὴν Ἀγγλία, στὶς ΗΠΑ καὶ σὲ μερικές ἄλλες χώρες ἡ ἐπιχορήγηση τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας ἀπὸ τὸ κράτος ἔχει γίνει γενικὸς κανόνας πού ἀκολουθεῖται ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴν πολιτικὴ πορεία. Ἐξαιτίας τῶν ἀλλαγμένων κοινωνικῶν συνθηκῶν τὸ πρόβλημα ἀντιμετωπίστηκε στὴν Ἰσπανία μὲ ἄλλον τρόπο. Οἱ συνδικαλιστές, πού μὲ τὶς ἀγροτικές καὶ τὶς βιομηχανικές κολλεκτίβες τοὺς ἔλεγχαν μεγάλο μέρος τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς, ἀκολούθησαν δικό τους δρόμο, πού δὲν ἦταν οὔτε καπιταλιστικὸς οὔτε κομμουνιστικὸς.

Οἱ ἀγροτικές κολλεκτίβες καθὼς καὶ οἱ ἰδιωτικές ἀγροτικές ἐπιχειρήσεις εἶχαν τὸ δικαίωμα νὰ κρατοῦν γιὰ δική τους κατανάλωση τὰ ἀπαραίτητα ἀγροτικά προϊόντα. Ἄφηνόνταν στὴν κρίση τους νὰ μὴν κρατοῦν μεγαλύτερη μερίδα ἀπὸ τὴ μερίδα τοῦ ἀστικοῦ πληθυσμοῦ. Ἄν καὶ δὲν γίνονταν ἔλεγχος, αὐτὴ ἡ ἠθικὴ ἔκκληση ἦταν ἀρκετὴ γιὰ νὰ μὴν παρουσιαστοῦν ἄξιες λόγου ἀποκρύψεις προϊόντων. Οἱ κολλεκτίβες παρέδιδαν τὰ προϊόντα τοὺς στὶς περιφερειακὲς ἐνώσεις τοὺς σὲ τιμές πού εἶχαν καθοριστεῖ ἀπὸ τὶς τοπικὲς ἐπιτροπὲς τροφίμων. Τὰ προϊόντα αὐτὰ διανεμόνταν στὰ ὄργανα τῆς ἔνωσης τῶν ἀγροτῶν, στοὺς καταναλωτικὸς συνεταιρισμοὺς καὶ στὸ ἰδιωτικὸ ἐμπόριο - τὸ τελευταῖο ἔλεγχόταν ἀπὸ τὰ συνδικάτα - καὶ κατέληγαν στοὺς καταναλωτὲς σὲ τιμές καθορισμένες ἀπὸ τὰ ἐργατικά, ἀγροτικά καὶ βιομηχανικά συνδικάτα.

Μὲ τὸν ἴδιο τρόπο καθορίζονταν καὶ οἱ τιμές τῶν βασικότερων βιομηχανικῶν προϊόντων. Αὐτὴ ἡ ἄμεση ρύθμιση ἀπὸ τὰ συνδικάτα, πού λάμβανε ὑπόψη τῆς τὰ συμφέροντα τόσο τῶν παραγωγῶν ὅσο καὶ τῶν καταναλωτῶν, ἔκανε περιττὴ

τήν επέμβαση τοῦ κράτους. Μὲ τὸ κολλεκτιβικὸ σύστημα ἐπιτεύχθηκε ἡ ἐξάλειψη τῶν κοινωνικῶν ἀντιθέσεων. Ἔργατες καὶ ἀγρότες ἦταν μέλη μιᾶς μεγάλης οἰκογένειας παραγωγῶν καὶ καταναλωτῶν. Ἡ συνδικαλιστικὴ ἔνωση τῶν ἱγροτῶν εἶχε νὰ ἀσχοληθεῖ καὶ μὲ τὸ πρόβλημα τῆς ἀνεργίας στὶς ἀγροτικὲς περιοχές. Ἡ κύρια αἰτία τῆς ἀνεργίας στὴν Ἰσπανία ἔπρεπε ν' ἀναζητηθεῖ στὶς ἀδίκες σχέσεις ἰδιοκτησίας. Σὲ μερικὰ μέρη τῆς χώρας ὑπῆρχαν ἐκτεταμένες ἀκαλλιέργητες ἐκτάσεις ποὺ ἀνήκαν σὲ μεγαλοκτηματίες. Ἡ ἀπαλλοτρίωση τῶν μεγάλων ἰδιοκτησιῶν καὶ ἡ ἔδραση τῶν κολλεκτιβῶν ἔδωσε σὲ πολλοὺς ἀγρότες τὴ δυνατότητα νὰ μετοικήσουν στὶς ἀκαλλιέργητες ἐκτάσεις.

Μὲ τὴν πρωτοβουλία τῶν ἀγροτῶν καὶ τῶν ἐργατῶν εἶχε πραγματοποιηθεῖ μιὰ οἰκονομικὴ ἐπανάσταση, στὴν ὁποία δὲν συμμετεῖχε τὸ κράτος. Ἦταν ἓνας γνήσιος λαϊκὸς σοσιαλισμός. Τὰ πάντα ρυθμιζόνταν ἀπὸ τὶς συνελεύσεις τοῦ προσωπικοῦ στὶς ἐπιχειρήσεις, ἀπὸ τὶς συνελεύσεις τῶν ἀγροτῶν στὰ χωριά καὶ τοῦ ἐργαζόμενου πληθυσμοῦ στὴν κοινότητα.

Ὁ Ἰσπανικὸς κολλεκτιβισμὸς δὲν ἦταν ἀποτέλεσμα διαστικῶν ἐπαναστατικῶν μέτρων καὶ ἀπερίσκεπτων ἐνεργειῶν. Εἶχε τὶς ρίζες του βαθιὰ στὸ λαὸ καὶ εἶχε ὠριμάσει ἀπὸ παλιὰ. Τὸ κράτος καὶ ἡ νομοθεσία ἀναγκάστηκαν νὰ τοῦ παραχωρήσουν νομικὸ πλαίσιο.

Τὸ Ἰνστιτούτο Ἀγροτικῆς Μεταρρύθμισης ὑπῆρχε πρὶν ἀπὸ τὴν 19ῃ Ἰουλίου 1936. Καθῆκον του ἦταν νὰ ἀνταποκριθεῖ στὴν ἐπιθυμία τοῦ λαοῦ γιὰ δίκαιη κατανομὴ τῆς γῆς. Κάτω ἀπὸ τὴν πίεση τοῦ λαοῦ τὸ κράτος ἀναγκάστηκε νὰ ἀναγνωρίσει τὶς ἀλλαγές στὶς σχέσεις ἰδιοκτησίας καὶ τὶς κολλεκτιβικὲς οἰκονομικὲς μορφές. Ἡ νομοθεσία δὲν δημιούργησε τὸν κολλεκτιβισμό. Ἀπλῶς πρωτοκολλοῦσε ὅ,τι δημιουργοῦσε ὁ λαός. Στὶς διατάξεις τῆς κυβέρνησης συνασπισμοῦ μετὰ τὴν 19ῃ Ἰουλίου ἀντικατοπτρίζεται καθαρὰ ἡ ἀλλαγὴ ποὺ εἶχε πραγματοποιηθεῖ στὴ χώρα.

Ἦδη μὲ τὴν ἀνακήρυξη τῆς Δημοκρατίας (1931) ἡ κυβέρνηση εἶδε πῶς εἶναι ὑποχρεωμένη νὰ προωθήσει τὴν

ἀγροτική μεταρρύθμιση για να εξαλείψει τις μεγαλύτερες ἀδικίες στις σχέσεις ιδιοκτησίας.

Στις 15 Σεπτεμβρίου 1932 δημοσιεύτηκε ένας νόμος, σύμφωνα με τον οποίο «μπορεί να απαλλοτριωθεί γη, εφόσον διατίθεται από τους ιδιοκτήτες της στο κράτος γι' αυτό το σκοπό και το Ίνστιτούτο Αγροτικής Μεταρρύθμισης κρίνει σκόπιμη την απόκτηση αυτής της γης». Ο νόμος ήταν άτελης και δεν μπορούσε να ικανοποιήσει τους αγρότες. Δηλώνει: θέβια πώς επιτρέπεται: ή απαλλοτρίωση, με αποζημίωση, γαιών που δεν καλλιεργούνται: αρκετά η καθόλου και είναι: κατάλληλες από άποψη θέσης και γενικών συνθηκών για: ὀρθολογικότερη καλλιέργεια, δεν κάνει όμως την ἀπαλλοτρίωση αναγκαστική.

Στις 9 Δεκεμβρίου 1935 το Ίνστιτούτο Αγροτικής Μεταρρύθμισης δημοσίευσε ένα νέο διάταγμα που επέτρεπε κάτω από ὀρισμένες προϋποθέσεις την ἀπαλλοτρίωση μεγάλων ἐκτάσεων για κοινωφελείς σκοπούς. Ἄλλά και μ' αυτό το διάταγμα δεν λύθηκε το πρόβλημα ικανοποιητικά.

Αυὸ μῆνες μετά την 19η Ἰουλίου 1936 - στις 15 και 23 Σεπτεμβρίου - ὁ ὑπουργὸς Γεωργίας δημοσίευσε νέο διάταγμα με τὸ ὁποῖο ἀναγνωρίζονταν οἱ ἀπαλλοτριώσεις τῶν πρώτων ἡμερῶν μετά την 19η Ἰουλίου καθώς και οἱ κολλεκτίβες και οἱ συνεταιρισμοὶ που ἰδρύθηκαν στὰ ἀπαλλοτριωμένα ἐδάφη.

Στις 7 Ὀκτωβρίου τοῦ ἴδιου χρόνου ὁ ὑπουργὸς Γεωργίας δημοσίευσε ένα ἀκόμη διάταγμα, σύμφωνα με τὸ ὁποῖο ἀναγνωρίζονταν νομικά ἢ χωρίς ἀποζημίωση ἀπαλλοτρίωση γαιών που ἀποτελοῦσαν ιδιοκτησία ἀτόμων που συμμετείχαν ἄμεσα ἢ ἔμμεσα στὸ πραξικόπημα τῆς 19ης Ἰουλίου ἐναντία στὴ Δημοκρατία.

Στις 8 Ἰουνίου 1937 δημοσιεύτηκε νέο διάταγμα που ἀναγνώριζε ὅλες τις κολλεκτίβες που εἶχαν ἰδρυθεῖ μετά την 19η Ἰουλίου 1936. Στις 15 Ἰουλίου 1937 ὁ ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν Νεγκρὶν δημοσίευσε διάταγμα με τὸ ὁποῖο καθοριζόνταν ἡ καταβολὴ φόρων στὸ κράτος. Μὲ τὸ ἴδιο διάταγμα τὸ κράτος γινόταν ιδιοκτήτης τῶν κατασχεμένων ἀπὸ

τὸν λαὸ κτιριακῶν ἐγκαταστάσεων ἐργοστασίων καὶ κατοικιῶν. Οἱ κολλεκτίβες ἢ οἱ ἄλλες ὀργανώσεις ποὺ κατεῖχαν τὴν αὐτὰ τὰ κτίρια καλοῦνταν νὰ καταβάλλουν ἀπευθείας στὸ κράτος τοὺς φόρους ποὺ πλήρωναν καὶ πρὶν οἱ ἰδιοκτήτες τους. Αὐτὸ τὸ διάταγμα ἀποσκοποῦσε στὴν ἀξίηση τῶν πόρων τοῦ κράτους, σήμαινε ὁμοῦ ταυτόχρονα καὶ ἀναγνώριση τῶν πραγματοποιημένων ἀπὸ τὸ λαὸ ἀπαλλοτριώσεων καὶ κολλεκτιβοποιήσεων.

Ἡ ἐπαναστατικὴ διαδικασία τῶν ἀπαλλοτριώσεων εἶχε πᾶν νομικὴ μορφή. Τὸ κράτος ἐπικύρωσε νομικὰ τὶς συλλογικὲς σχέσεις ἰδιοκτησίας ποὺ εἶχαν προκύψει μὲ ἐπαναστατικὸ τρόπο.

Μὲ αὐτὰ τὰ διατάγματα τὸ κράτος ἀκολούθησε τὶς ἐπαναστατικὲς ἐνέργειες. Ἀφετηρία τῆς νέας νομικῆς μορφῆς ἦταν ἡ ἄμεση ἐπέμβαση τοῦ λαοῦ. Ἡ ἰσπανικὴ παροιμία : «El hecho va ante el derecho» ἐπαληθεύτηκε γιὰ μιὰ ἀκόμη φορά.

Ἡ πράξη προηγήθηκε τοῦ νόμου.

Ἐκδόσεις Ἐπίκουρος

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΣΗΜΕΡΑ

1. ΦΡΑΝΤΣ ΚΑΦΚΑ: Ἄφορσοι.
2. ΦΡΗΝΤΡΙΧ ΝΤΥΡΡΕΝΜΑΤ: Ἡ βλάβη.
3. ΦΡΑΝΤΣ ΚΑΦΚΑ: Ἡ ἀπόρριψη.

ΘΕΩΡΗΤΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

1. Μ. ΜΑΡΚΟΒΙΤΣ — Χ. ΜΑΡΚΟΥΖΕ — Κ. ΚΟΖΙΚ: Διαλεκτική.
2. ΕΡΙΧ ΦΡΟΜ: Δοκίμια ἀναλυτικῆς κοινωνιοψυχολογίας.
3. ΓΙΟΧΑΝΕΣ ΑΝΙΟΛΙ: Ὁ μετασχηματισμὸς τῆς δημοκρατίας.
4. ΧΑΝΣ ΧΑΪΝΤΣ ΧΟΛΤΣ—ΡΟΜΠ. ΣΤΑΪΓΚΕΡΒΑΛΝΤ: Ἡ ἀριστερὰ ἀπαντᾷ στὸν Χ. Μαρκοῦζε.
5. ΓΚΑΓΙΟ ΠΕΤΡΟΒΙΤΣ — ΒΕΡΝΕΡ ΧΟΦΜΑΝ — ΤΕΟΝΤΟΡ Β. ΑΝΤΟΡΝΟ: Ἀλλοτριώση.
6. ΜΙΧΑΗΛΟ ΜΑΡΚΟΒΙΤΣ: Αὐτοδιαχείριση.
7. Χ. Μ. ΕΝΤΣΕΝΣΜΠΕΡΓΚΕΡ — Α. ΓΚΟΡΤΣ — Μ. ΜΑΡΚΟΒΙΤΣ: Περιβάλλον καὶ ποιότητα τῆς ζωῆς.
8. ΑΟΥΓΚΟΥΣΤΙΝ ΣΟΥΧΥ: Κολλεκτιβισμὸς καὶ αὐτοδιαχείριση στὴν Ἰσπανία 1936 - 1939.

ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ — ΣΕΞΟΛΟΓΙΑ

1. ΑΝΤΟΝ - ΑΝΤΡΕΑΣ ΓΚΟΥΑ: Σεξουαλικότητα καὶ πορνόγραφία.
2. ΝΤΗΤΡΙΧ ΧΕΝΣ: Ἡ καταπιεστικὴ οἰκογένεια.

ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΚΑΙ ΚΟΣΜΟΣ

1. ΑΛΦΡΕΝΤ ΑΝΤΛΕΡ: Τὸ νόημα τῆς ζωῆς.
2. ΣΙΓΚΜΟΥΝΤ ΦΡΟΥΨΝΤ: Ὁ πολιτισμὸς πηγὴ δυστυχίας.
3. ΚΑΡΛ ΓΚΟΥΣΤΑΦ ΓΙΟΥΝΓΚ: Ἄνθρωπος καὶ ψυχὴ.
4. ΣΙΓΚΜΟΥΝΤ ΦΡΟΥΨΝΤ: Ψυχολογία τῆς ἐρωτικῆς ζωῆς.
5. ΚΑΡΕΝ ΧΟΡΝΕΨ: Ὁ νευρωτικὸς ἄνθρωπος τῆς ἐποχῆς μας.
6. ΜΠΕΡΤΡΑΝΤ ΡΑΣΣΕΛ: Ἡ κατάκτηση τῆς εὐτυχίας.
7. ΣΙΓΚΜΟΥΝΤ ΦΡΟΥΨΝΤ: Πρακτικὴ ψυχανάλυση.

